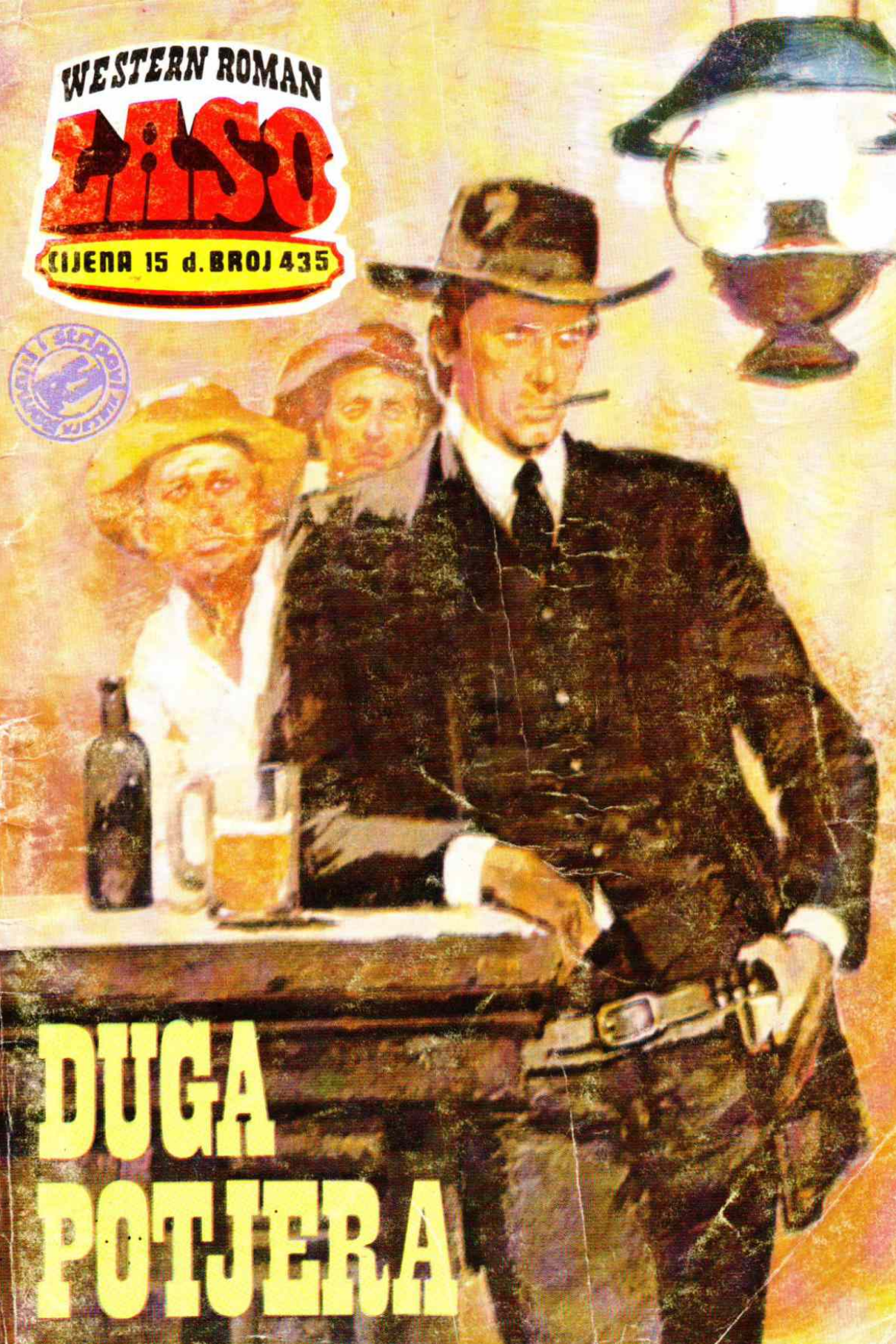


WESTERN ROMAN
IASO
CIJENA 15 d. BROJ 435



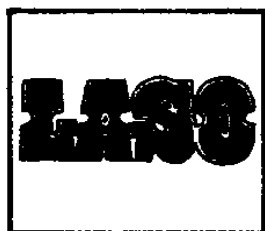
**DUGA
POTJERA**



Max Brand

DUGA POTJERA





LASO 435

MAX BRAND: DUGA POTJERA

Naslov originala: **THE LONG CHASE**

Recenzija: **J. Paravić, književnik**

Copyright: **Dorothy Faust, posredstvom G.P.A. München**

Prijevod: **Marijan Krmpotić**

Grafički urednik: **Ivica Bartolić**

Urednik: **Marcel Čukli**



SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, dr Vladimir Anić, Ljudevit Bauer (predsjedavajući), Nenad Brixy, Tomislav Butorac, dr Adolf Dragičević, inž. Vesna Gazdag, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Košćević, Nada Soljan, Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender. – **GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:** Borivoj Jurković

LASO - Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.s.o.o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Adresa uredništva: »Laso«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n.s.u.b.o. i OOUR TM n. sub. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) »Vjesnikova« Press agencija Zagreb. Cijena pretplate za godinu dana iznosi 780 d ili 702 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci 390 d ili 351 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom za »Laso«. Cijena za inozemstvo: DM 1,80, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00. – Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00 HFL 37,00, US\$ 15,00 – Uplata za devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za »Laso«).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za Marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor-stranica 9000 d, c/b stranica 7000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7 – 1973. od 26 XI 1973.

LASO broj 435 izlazi 12. 02. 1982.

I

Malena se koliba jedva razabirala među drvećem oko kilometar niz strminu na prostranoj čistini. Čim ju je ugledao, Tom Keen podbode konja niz kosinu.

Stari me zacijelo neće prepoznati kad me vidi, pomislio je.

Posljednjih deset godina neuredna života ostavilo je tragove i na licu Toma Keena. Nekad glatko dječjačko lice sada je pokrivala crna gusta brada, od koščata mladića postao je mišićav plećat div i zreo čovjek.

Postao je drugi čovjek. Razvio se u snalažljiva, prepredena i oprezna kockara. Njegove ruke nisu više bile žuljevite kao u mladosti, nego meke i gipke ruke kartaša vrlo osjetljivih prstiju. Uživao je operušati vrsne kartaše koji su znali pod krinkom ravnodušnosti i hladnokrvnosti skrivati strepnju i strah. Najprije bi pred njima hinio lakoumna žutokljunca dok ih ne bi namamio na tanak led. U nekoliko prvih dijeljenja obično je gubio da ih primami na veće

uloge, a tad bi odjednom pobjeđivao varajući u igri.

Premda je Tom Keen obično dobivao koliko je htio, nikada nije imao srca da protivnika operuša do posljednjeg novčića. U kartanju je uvijek spajao dobitak sa zabavom.

Deset je godina živio od novca dobivenog za kartaškim stolom. Lutao je od grada do grada i udobno živio. Nikada u oskudici. Deset godina obećavao je samom sebi da će se vratiti kući, omogućiti ocu lagodne dane u starosti, dane koje će zajedno s njim proživjeti u lijepoj kući u blizini nekog ugodnog gradića.

Kad je dojahao na čistinu ispred kolibe, oca tamo nije bilo. U staji iz očeve kolibe nije bilo stoke. Sijeno je gnjililo na podu i zaudaralo na vlagu i trulež.

Naježio se. Istrčao je kao sumanut iz staje. Iz dimnjaka na kolibi nije vio stupić dima. Trošni kapci na prozorima visjeli su na zardalim šarkama. Stakla na oknima razlupana, a okna

opletena u paukovu mrežu.

Tom potrči prema ulazu u kolibu.

— Oče, javi se! Gdje si?

Tada s vrata ugleda starca u postelji. Obrazi mu bijahu upali, a tamni su mu se kolutovi savili oko očiju. Starac je s mukom podigao mlohavu ruku da ga pozdravi. Bio je na izmaku snaga. Smrt se nadvila nad Johnom Keenom i otimala ga životu.

Skehan dubokom boli i grižnjom savjesti Tom pade na koljena uz očevu postelju. Starac sklopi oči i stisne beskrvne usne u tanku crtu. Tom je znao da starac nastoji izustiti koju riječ na oproštaju od sina jedinca prije nego što izdahne.

— Tome, priđi bliže — prošapta starac.

Tom se nagne nad starog Johna Keena.

— Na daj se, oče! Ostat ću s tobom. Ozdravit ćeš. Nikad te više neću ostaviti!

— Umrijet ću smiren sada...

— Ne spominji smrt, oče. Sjećaš se. Rekao si mi kad sam bio dječak da nikada nisi vidio pet stotina dolara na jednoj hrpi. Evo... pogledaj... donio sam ti tisuću dolara! Ne smiješ umrijeti sad kada smo bogati — reče Tom prosipajući zlatnike po krevetu.

— Odakle ti toliki novac, Tome? — promrmljao je starac.

Tisuću i jedna laž navrla je na usta Toma Keena, ali ni jednu nije mogao izustiti. Nagnuo je glavu ispred časnog oca.

— Velika mi je utjeha, sine, što ne lažeš starom ocu. Dobro znaš, da ja ne mogu primiti ono

što je stečeno nečasno i prijevaram.

— A koja ti korist od toga, oče, što si mukotrpno radio cijeli život? — zavapi Tom očajno.

— Velika, sine. Umrijet ću spokojno i čiste savjesti, a za sobom ću ostaviti neprocjenjivo blago, Tome.

— Blago? — upita ga Tom s nevjericom.

— Čestito ime, sine. Nema većeg bogatstva od čestita i časna imena — u samrtnom će hropcu John Keen i zatim izdahne.

Tom mu sklopi oči i prekriži mu ruke na prsima.

Deset godina bezbrižne i lakomislene mladosti pritisle su u tom času Toma. Dobitak u jednoj noći za kartaškim stolom mogao je starcu omogućiti nekoliko godina lagodna staračkog života.

Ustao je i prišao kuhinjskom ormaru. Ladice u kojima je stajalo brašno bijahu prazne i prašnjave.

Zar je starac umro od gladi? Tom to nikada neće doznati. Iscrpljenost i neimaština stjerale su starca u grob prije vremena, a ta je spoznaja teško pritiskala Tomovu savjest.

* * *

Idućeg dana u zoru, hladnu i turobnu, pokapao je oca iza kolibe i na križ urezao nožem:

— OVDJE POČIVA JOHN KEEN. ŽIVIO JE ČASNO I TAKO JE UMRO.

Čim je sunce izašlo, zajahao je vranca i sporim kasom pošao poznatom stazom koja se nije nimalo izmijenila u posljednjih deset godina. Crijeva su mu

krulila od gladi. Umor mu skupljao vjeđe. Vranca bi bio potjerao u galop do obližnjeg sela, da i on nije bio iscrpljen.

Tom stegne remen gledajući vrletne plavičaste gore u daljini i kako se čudesnom brzinom sjene raspršavaju u šumovitim uvalama dok se sunce polagano uspinjalo uz nebeski svod.

Tom Keen duboko uzdahne. Grlo mu se osušilo. Prošlost ga stade pritiskati kao težak kamen na srcu.

Shanker bi i danas bio živ, da sam mu... I otac ne bi umro od gladi i iznemoglosti da ga nisam predugo ostavio samog, pomisli Tom i obuze ga srdžba zbog lakomislenog života. Čvrsto je odlučio da će se popraviti i život posvetiti bližnjima. Ogorčeno je izvukao kolt iz korica i bacio niz kosinu u ponor, a za njim tisuću dolara koje je zaradio varajući na kartama.

Osupnut tim činom, uspravno se ukočio u sedlu. — Zar sam sasvim pošasavio? Što mi je, zaboga? — upitao se kao u bunilu.

Uskoro je zaboravio i revolver i novac. Samo mu je još bio jedan očev život bio na pameti.

Toma je u mladosti često srđilo spokojstvo starog lovca na krznaše. Čudio se kako netko može cijeli život protratiti u toj pustoši. Njegovo je mlado srce vrijeđao očev fatalizam, strpljenje, smiren patnički smiješak i mirenje s takvim životom. Tomova se mladenačka priroda teško time mirila. Dušom i tijelom bio je nalik na crnooku, prekrasnu djevojku koja se

udala za tog lovca na krznaše i mlada umrla slomljena srca u siromašnoj kolibi na čistini usred mračne šume među visokim gorama. Ubiše je osama i bijeda.

Ali zbog toga nije mogao kriviti oca. Ocu ništa nije bilo milije i vrednije od neokaljana poštenja i stoga su starog lovca na krznaše poštovali i slušali svi koji su ga poznavali... Svi su ga razumjeli... Svi osim njegove žene i sina jedinca.

Prođu ga srsi od te pomisli. Jer je oca tek pošto ga je izgubio, počeo cijeniti zbog njegove čestitosti i poštenja.

Srce mu je živo zakucalo kad je u daljini iznad visokih borova ugledao tanki oblak dima. Skrenuo je vranca prema uvali i podbo ga u živ galop. Nadao se obilnu doručku i toploj kavi.

II

Da iskupi grijeh prema ocu, Tom Keen je počeo živjeti isposnički. Putovao je zemljom i propovijedao ljubav među ljudima, a prehranjivao se radeći povremeno na farmama i rančevima za suhu koru kruha.

Njegovo se vjerovanje temeljilo na vlastitu poimanju dobrote i nade u ljudima. Njegov glas čuo se posvuda. U rudnicima, na rančevima, u selima i gradovima, na šumskim radilištima i krčevinama. Gdje god se pojavio, ljudi su pažljivo slušali njegove riječi pomirenja i praštanja.

-- Vjerujete li bližnjem svome, i on će vama vjerovati. Dajete li bez kajanja i primit ćete bez kajanja.

Njegov nauk bješe jednostavan, a samo jednostavan nauk

može preobratiti ljude.

Zbilo se to jednom u nekom rudniku. Toma je prekinuo u govoru neki odrpanac koji ga je otprije poznao i htio ga posramiti. Optužio je Toma da je nekada bio okorjeli kartaš i varalica. I kad je odrpanac sjeo, rudari su očekivali da će Tom poreći optužbe i dokaze, ali ostadoše nijemi i osupnuti kad su umjesto poricanja čuli Toma kako se kaje. A takvu se čovjeku može vjerovati i stoga mu nitko nije predbacio mladenačke grijehe.

Jednog dana dok je Tom Keen jahao gorskim krajem, ugledao je u daljini gradić s crkvicom na brežuljku. Uz cestu izvan grada bijeljela se gospodska kuća. U dvorištu kuće na zdencu je sjedila djevojčica, pjevala i mahala bosim nožicama.

Zaustavio je konja. Nasmijeshio se blago dok je slušao i gledao veselu djevojčicu. Odjednom se nagnula i pala u zdenac. Tom je vidio kako lamata ručicama, a zatim je čuo jeziv krik i pljusak u vodu.

Podbo je vranca i preskočio plot dvorišta. Skočio je u tren oka sa sedla. Nagnuo se nad zdenac i vidio samo tamne kolutove uzbibane vode. Mjesto na kojem je potonula djevojčica.

U tom je trenutku voda izbacila djevojčicu na površinu. Tom se hitro počeo spuštati. Stigao je do razine vode baš u pravi čas. Desnom je rukom zgrabio djevojčicu za kosu i potegnuo je iz vode. Činilo mu se kao da izvlači mrtvo tijelo na površinu. Tada joj je ugledao blijedo lice, beskrvne usne i zaklopljene oči.

Uplašio se smrti. Podigao ju

je grčevito do sebe. Ručice su joj mlitavo visile niz slabašno tijelo. Ipak mu je nekako uspjelo da joj podvuče ruku ispod pazuha i prebaci je na rame. Djevojčica je vrisnula od boli. Jedna joj se ruka slomila pri padu.

— Drži se čvrsto, malena. Ne boj se — šapnuo joj je u uho.

Počeo se verati uza zid. Čizme su bile mokre i klizile su. Koliko god se lako spustio u zdenac, toliko se teško penjao iz njega. Počele su ga boljeti ruke i noge.

— Ne bojim se ja kad sam s tobom — šapnula mu je u uho djevojčica.

Još prije nego što su izašli iz bunara, čuli su povike iz daljine:

— Mary, Mary! — a zatim vrisak straha kad je neka mršava žena ugledala Toma i Mary na njegovim ramenima.

Svi su se počeli odjednom smijati od sreće... sve dok se Mary nije onesvijestila. Položili su je na zemlju. Majka joj je otkopčala haljinicu.

— Slomila je ruku. Idem odmah po liječnika — rekao je Tom Keen.

— Nije daleko. Oko četiri kilometra oдавде. S onu stranu brijega. Ali on neće doći! Dužni smo mu mnogo novca — reče žena.

Tom je začas bio u sedlu. Vranac je preskočio plot i zgrabio niz cestu prije nego što se žena mogla snaći.

Liječnik je sjedio na trijemu u stolcu za njihanje i čitao knjigu kad je stigao Tom. Bio je to čovjek niska rasta s debelim naočalama. Lice mu je krasila kozja bradica.

— Brzo, doktore! Dogodila se

nesreća. Gdje vam je torba? – zadihano će Tom čim je sjahao.

– Kamo idemo? – zapita ga doktor.

– Dolje niz cestu. Djevojčica je slomila ruku. Njezina majka kaže da ih dobro poznajete – odvrati mu Tom.

– Carverovi! – povika doktor. – K njima više ne idem. I moja dobrota ima granice. Već godinama liječim besplatno njih i njihovu stoku po lijepu i po ružnu vremenu. Zakleo sam se da više nikada...

U tom ga je trenu Tom Keen pograbbio za košulju i digao iz stolca za njihanje, pa ga ponio i posadio na sedlo svog vranca.

– Prokleti razbojniče! Ostavite me na miru! – vikao je liječnik, ali je Tom već bio u sedlu, a vranac je poskočio niz cestu.

– Namjestit ćete ruku djevojčici i to je sve. Ako joj ruka ne zacijeli kako treba, teško vama. Vratit ću se i spaliti vam kuću! A sada na posao! – ljutito će mu Tom Keen kad su dojahali u dvorište Carverovih.

Liječnik odmjeri ljutito Toma i uđe u kuću. Kad je izašao iz Maryne sobe zajedno s njezinom majkom, trljao je zadovoljno ruke.

– Brzo će zarasti, ne bojte se, gospodo. Neka samo miruje – tješio je i davao upute.

– Dobro, doktore – prošaptala je uplašena žena.

– A za mene ne brinite. Ja ću prošetati natrag kući – reče kad je ponovo ugledao Toma Keena.

Tom je pošao za njim preko dvorišta.

– Oprostite, molim vas, što sam bio grub s vama. Gospoda Carver mi je rekla da se ne usu-

đuje pozvati vas jer da su vam već dužni mnogo novca – reče Tom.

– Ne mari. Ja sam učinio što mi je dužnost – zacvrkutao je liječnik.

– Ja ću vam platiti kada...

– A što se, molim vas, pravite važni. Tko vas pita za novac?

– Vi ste dobar čovjek – promuca Tom.

– To mi je dužnost, a za malenu Mary ništa mi nije teško. A nije bilo ni vama, čuo sam. Gospoda Carver mi je rekla da ste Mary spasili i izvukli iz zdenca. A tko ste vi uopće? – upita znatiželjno.

– Nitko i ništa, doktore. No, svejedno, žrtvovao bih i život samo da Mary što prije ozdravi – skromno će Tom.

– Svi mi ovdje volimo Mary.

– Ali njezini su roditelji vrlo siromašni – napomenuo je Tom.

– Siromašni? Nekada su Carverovi bili najbogatija obitelj u ovom kraju. Otac Johna Carvera, Maryn djed, imao je novca kao pljeve, ali je njegov sin sve spiskao. Ne vrijedi ni pišljiva boba. Prokartao je očevinu. Vi zacijelo dobro poznajete tu vrst ljudi. Kad padnu na niske grane, okrutni su prema sebi i onima koji od njih zavise. Ne mogu, doduše, reći da je John Carver bio nitkov, ali znam da ne zarađuje za svoju obitelj. Jedan dan džepovi su mu puni novca, a drugi nema ni prebitog novčića. I ne plaća dugove.

Tom kimne sućutno glavom i pozdravi liječnika na rastanku. Okrenuo se i pošao natrag prema kući Carverovih. Znao je da

će u toj kući biti od velike pomoći.

I dok su mu u ušima još odzvanjale liječnikove riječi, pogledao je malo bolje veliku kuću Carverovih. Mnoge su kuće samo hrpa kamenja, opeka, dasaka i greda, a neke su pak toliko karakteristične da ih čovjek nikada ne može zaboraviti. Takva je bila i kuća obitelji Carver.

Kako je bila sagrađena sredinom viktorijanskog romantičnog razdoblja kada su graditelji bili zaljubljeni u gotski stil, resili su je tornjići. Već se na prvi pogled moglo uočiti da je zapuštena i trošna. Prozorska okna na katu bijahu polupana i bez stakla, a izrezbareni ukrasi što su krasili, zidni vijenac, popucali su i popadali.

Nikada dosad Tom nije vidio kuće koja bi bolje odražavala sliku propala gospodarstva. U njoj je moglo stanovati i četrdeset osoba, koliko je bila prostrana, a živjele su u njoj samo tri osobe. I sve gospodarske zgrade u široku dvorištu bijahu u jadnu stanju; tako jadnu stanju da bi manje stajalo podignuti nove, negoli popraviti stare.

Neka čudna sjeta stisnu Tomovo srce. Pred očima mu zatitra slika, priviđenje nekadašnjeg Carverova gospodarstva. Zašto li je Carver zapustio imanje, nikako mu nije išlo u glavu.

S tim je mislima ponovo ušao u kuću. Gospođa Carver presrela ga je u predsoblju.

— Zacijelo ste gladni? — upitala ga je stidljivo.

— Ja sam uvijek gladan — prizna joj otvoreno Tom.

— Ja... — sklopila je žena nervozno ruke i obraze joj obli-

rumen — nemam bogzna što u kući da vam ponudim. Nadala sam se da će se moj muž na vrijeme vratiti iz grada i nešto donijeti...

— Nemojte se ispričavati. Ja ću se zadovoljiti kuhanom govedinom i krumpirom. Skroman sam. Nije za mene pečena piletina ili kolači.

Žena je šutjela i buljila u pod. Nezgodna misao proletje Tomovom glavom. Pomislio je da je žena, možda, škrt.

— Mogu vam ponuditi samo uštipke sa čajem.

Odjednom Tom uvidje što je posrijedi. Vidio je ispred sebe mršavo lice žene s izbočenim jagodićama i pogrbljena koštata ramena. Sjetio se tada i krhke Mary dok ju je nosio na ramenima. Ipak nije mogao vjerovati svojim očima. Zar čovjek može tako nisko pasti da pusti ženu i dijete da gladuju?

— Šalio sam se — promućao je uz kiseli smiješak, vrpoljeći se od neugodnosti — jer ja ne mogu ostati na večeri. Vidite... moram hitno u grad, da ne zakasnim na neki sastanak.

Žena je pokrila lice dlanovima i gorko zajecala.

Tomu je srce pucalo dok ju je promatrao. Stidio se. Osjećao se kao da su ga popljuvali pred mnoštvom. Prišao je ženi i zagrljio je oko ramena, ali je hitro povukao ruku, kao da se opekao. Žena je bila sama kost i koža pod tankom haljinom.

— Nemojte plakati, molim vas. Idem, ali odmah ću se i vratiti — obećao joj je da je utješi.

— Ne, ne! Nemojte se vraćati! Muž bi me ubio da čuje da sam primila milostinju. Nagle je čudi, razbjesnit će se. Nisam ja

kriva... a on zapravo i ne zna kako mi je...

— Ne bojte se! Nitko neće ništa znati, ako im vi ne kažete.

— Nikada vas više neću moći pogledati u oči, dobri čovječe. Poslije svega što ste učinili za Mary... sada još i to...

— Vratit ću se čim se spusti noć. A sad se nasmiješite i nemojte više plakati — zamolio ju je Tom.

Kiseo smiješak iskrivio joj je usta, a Tom se brže-bolje okrene i žurno istrča iz kuće. U tom trenu nije znao što bi više volio; pomoći toj jadnoj ženi ili zavrnuti šiju Johnu Carveru.

III

Zaustavio je konja na sredini ulice. S jedne strane mu je bio rasvijetljen ulaz u igračnicu, a s druge u bučni i najveći salon u Portervilleu. Dim iz desetak kuća dizao se u vis na večernjem nebu. Kroz prozore na kućama niz vijugavu ulicu iskrilo je žuto svjetlo. Porterville se spremao na večeru, pa na počinak.

Ljudi bijahu ili kod kuće za stolom ili u gostionicama. Samo su oni najuporniji sjedili za kartaskim stolovima u igračnici Willa Jacksona.

Tom je trenutak razmišljao kako da ljude izvuče na ulicu, a da ga ne zamrze što im prekida večeru. Sjahao je i potapšao vranca po vratu, pa mu prstom pokazao najbliža vrata, ulaz u Jacksonovu igračnicu.

Konj zarza i poslušno pođe do ulaza. Udario je kopitom u vrata, otvorio ih i koraknuo u prostoriju. Zanjistao je, pa se povukao natrag na ulicu. Svi su istrčali da vide što se događa.

Vranac je, međutim, mirno stajao uz bradata čovjeka divovskog rasta koji je vrancu upravo pokazivao rukom u vrata saluna.

I tako je Tomov vranac izmamio na ulicu ljude ne samo iz igračnice i saluna, nego i iz obiteljskih kuća. Nastalo je komešanje. Čuo se žamor. Mnoštvo se okupilo da glada predstavu Tomova vranca. Stari trik upalio mu je bolje nego ikada. A kad se predstava završila, Tom je iskoristio priliku i počeo ljudima govoriti.

Mnoštvo se, međutim, odjednom stalo razilaziti. Ljudi su se počeli vraćati u kuće, za stol i večeru.

— Što ne pričekajš nedjeljnu misu za svoje propovijedi — dobaci mu napola ljutito neki kauboj i pođe natrag u salon.

— Ako nemaš novca, što ne potražiš neki posao — predbaci mu ridokosi pijanac, te pođe prijeteci prema Tomu, psujući pri tome.

Tom uzjaha i stane do ridokosog pijanca, podigne ga u zrak, pa odjaha s njim do pojila za stoku. Bacio ga je naglavačke u vodu.

Svi oko Toma prasnuli su u glasan smijeh. Pijanac se začas iskobeljao iz korita i posegnuo za revolverom. No prisutni su ga građani odmah razoružali.

— Oprostite — javio se ponovo Tom — što sam bio grub, ali ridokosi je gospodin zaboravio gdje se nalazi. Ovdje među nama ima žena i djece.

Ponovo se začuo žamor odobravanja.

— Ljudi, pustite čovjeka da govori! — povikao je netko.

— Nisam došao da vas stra-

šim mukama paklenskim, a ni da vam govorim o Bogu. Njemu je dobro i lijepo i bez vas. Došao sam da vam pokažem kako na ovom svijetu možete živjeti sretni i zadovoljni. Došao sam da vam kažem koju riječ o ljubavi prema bližnjima. Da vas pozovem da pomognete onima koji su u nevolji. Nema čovjeka na ovom svijetu kome nikada nije, ili neće biti, potrebna pomoć bližnjega.

Tom se ogledao oko sebe i odabrao među slušateljima debela čovjeka koji mu se činio najotmjenijim i najbogatijim.

– Koliko ti, brate, duguješ svojim bližnjima? – upitao ga je Tom.

– Ni centa! – odbrusi mu spremno debeli govedar. – Ali zato meni duguju.

– A tko ti duguje? – zanimalo je Toma.

– Jack Harper, na primjer. Dužan mi je dvije stotine dolara.

– Je li Harper ovdje? – obrati se Tom mnoštvu.

– Možda je njegov duh. Mrtvi ne vraćaju dugove – dobaci mu posprdno debeli govedar.

Tom se namršti i šibne debelika strogim pogledom.

– A ti si mu dao dvije stotine dolara zbog njegovih lijepih očiju? – nije se dao smesti Tom koji je imao iskustva s takvom vrstom ljudi.

– Ne, nisam. Bilo mi ga je žao. Htio sam mu pomoći da stane na vlastite noge.

– A ti, znači, daješ dvije stotine dolara svakome koga ti je žao? Zar svakoj kukavici koja dode prosjačiti na tvoja vrata?

– Harper nije bio kukavica. Spasio je život mome bratu

Paulu prije dvije godine – pobunio se govedar.

– A tako, spasio je život tvome bratu! – jedva ga dočeka Tom Keen.

– Cijeli grad to zna – potvrdi.

– Misliš li da život tvog brata nije vrijedan dvije stotine dolara?

Začuo se žamor. Debeli je govedar zašutio. Nestao je u mnoštvu bez riječi. Tada je Tom Keen nastavio:

– Vidite, svi mi nešto duguje-mo svom bližnjemu i svi smo bogati dok možemo davati. Svi-ma nama u nevolji treba tuđa pomoć i ne smijemo zaboraviti da dok živimo u dobru, neki ljudi vape za našom pomoći.

Tom odjednom vidje da ga svi pažljivo slušaju.

– I ovdje – nastavio je Tom – u vašem kraju ima siromašnih i gladnih koji su ponosni pa ne prose. Stoga sam ja došao među vas. Usrećite bližnje da biste i vi bili sretni. Otvorite svoja srca i odrešite svoje kese. Ja večeras za njih prosim. Za sebe ne tražim ni centa!

Skočio je zatim sa sedla i stavio šešir vrancu u zube. Poveo ga je za uzde među mnoštvo. Sitniš je pljuštao u Tomov šešir. Skupio je sedam dolara. Nije bilo mnogo, ali ipak dosta da Carveroj ženi i kćeri kupi hrane za tjedan dana.

Neki su ga ljudi tapšali po ramenu i pozivali na piće, a neki su pak mislili da je Tom na lak način iscijedio za sebe novac od lakovjernih.

– Ja ne dajem novac za prazne riječi – dobacio mu je Will Jackson, vlasnik igračnice, koji je stajao naslonjen na vrata.

– Možda bi ti želio da novac ostane u tvojoj igračnici – rekao mu odbrusi Tom.

– Lako si ga zaradio, pa što ga ne bi i prokartao – posprdno će mu Will Jackson.

– Ako si tako čvrsto uvjeren da će ga izgubiti, rado će sjesti s tobom za kartaški stol – odgovorio mu mirno.

– Udi, ako se usudiš – posprdno će vlasnik igračnice. Neki stariji čovjek pride Tomu i stavi mu ruku na rame.

– Čovječe, ne budi lud. Znaš li ti da šerifu neće biti pravo kad čuje da si prokartao novac koji su ti građani dali kao milostinju.

– Nije mi ni na kraj pameti da ih prokartam, dobri čovječe. Dodi da vidiš koliko ću dobiti. I sve što dobijem, poklonit ću sirotinji – utješi ga Tom uz blag smijesak.

Samo tri kartaša nisu istrčala iz kartašnice kad se na vratima pojavio Tomov vranac. Dvojica, vidjelo se na prvi pogled, bijahu profesionalni kartaši. Oči su im zanosno sjale pobjedom dok su oči Jarryja Swaina bile upale, a lice blijedo kao smrt, jer mu sreća više nije bila sklona.

Swain je ispočetka dobio oko tisuću dolara, pa se onda polakomio da dobije sve što je do tada izgubio na kartama.

A izgubio je mnogo. Nabijeni novčanik njegova bogata oca spasavao ga je podugo od nečasnih kartaških dugova sve dok to starom Swainu nije dozlogrdilo. Prije otprilike godinu dana stari Swain je opomenuo sina da mu više neće dati ni cente za kartaške dugove. Jarry je stoga

morao prestati kartati i odreći se životne strasti baš u vrijeme kad je mislio da mu je sreća naklonjena.

Stoga je gotovo cijelu godinu dana štedio svaki cent dok nije skupio tisuću dolara. I dok je glavnicu bio udvostručio do ponoći prošle noći, do jutra je opet bio siromašan kao crkveni miš.

Potpisao je i priznanicu na pet stotina dolara dvojici prepredenih prevaranata.

Ali sreća ga je do kraja izdala. Kad je Tom Keen ušao u kartašnicu te večeri zajedno sa Jacksonom, Jerry Swain više nije imao ni centa.

Odgurnuo je stolicu i ustao od stola. Naslonio se na zid iza sebe i očima punim mržnje prostrijelio dvojicu profesionalnih kartaša koji su ga ogulili do kože.

– Bogme, baš te karta nije htjela – utješno mu reče jedan od suigrača.

Slaba mu je to bila utjeha. Najgore od svega što se odjednom počeo osjećati prevarenim. Njegovi su protivnici pred njim podijelili dobitak. Znači da su se bili i dogovorili da ga operu-šaju.

– Dobili smo tisuću i pet stotina dolara.

– Sedamsto i pedeset svaki.

– A priznanica na pet stotina?

– Platit će njegov stari.

– Misliš da hoće?

– Vraga neće!

– A kako ćemo ga prisiliti da nam plati?

– Zaplašit ćemo maloga.

– Ako ne plati, prebit ćemo ga i osramotiti pred cijelim gradom.

Ista je bojazan razdirala i

mladog Swaina kad se pridružio promatračima koji su stajali oko stola gdje je Will Jackson nastojao svim silama da Tomu oduzme njegovih sedam dolara koje je dobio od građana Portervillea kao milostinju za gladne siromahe.

— Dobijem li tih sedam dolara, dat ću četrnaest prvom prosjaku kojeg sretnem u gradu — prsio se vlasnik kartašnice dok je svojim blijedomodrim očima odmjeravao Toma i dijelio mu karte.

Ali, pomisli Jerry Swain, što ti ljudi znaju o užasu poraza i očaju gubitka? Ni jednome od njih neće otac postavljati neugodna pitanja kad se vrate kući.

Pet stotina dolara! Godišnja plaća kauboja za mukotrpan rad! Paničan strah obuzimao je mladog Swaina. Ne, neće mu uspjeti da se olako otarasi one dvojice napasnika, ozloglašanih nasilnika koji ne znaju za odgođe i obećanja.

A ni prijatelja nije imao od koga bi mogao posuditi pet stotina dolara. Nitko mu neće htjeti pomoći. O da, svi su se skupljali oko njega kad je imao pune džepove novca.

Grozničavim je očima gledao kako se karte dijele i padaju. Odlučio je da pričekat i vidi tko će izgubiti.

Kako je Tom imao samo sedam dolara, uložili su u početku bili vrlo mali. I k tome, Tom je neprestano gubio. Ostala su mu još samo četiri dolara.

Je li to samo odsjaj svjetlosti, ili se Swainu doista učinilo da se Tomovo čelo oznojilo?

U međuvremenu je i na Toma došao red da presiječe karte. Učinilo mu se da je pod prstom

osjetio rez na strani svežnja karata; oznaka kakvu prevarant zareže noktom kad želi da mu protivnik presiječe karte na određenu i željenu mjestu.

Oklijevao je trenutak. Zatim je presjekao svežanj. To je dijeljenje izgubio. Igrali su u mali ulog, ali karte koje je dobio bijahu predobre, pa je odlučio da udvostruči ulog kako bi sačuvao obraz.

Izgubio je. Ostala su mu još samo dva dolara.

Zatim je došao red na Toma Keena da dijeli karte. Bio je na velikoj kušnji i muci. Nastavi li igrati pošteno, ostat će bez i jednog centa, a Carverovi će i dalje gladovati. No, hoće li mu uspjeti da prevari iskusnog varašcu?

* * *

Za deset minuta dobio je dvadeset dolara. U idućih pola sata stotinu. Oko njihova stola okupili su se znatiželjnici i promatrali kao općinjeni njihovu igru.

Kad je Will Jackson izgubio pet stotina dolara, Tom Keen odgurne stolicu i ustane.

— Poker je — reče nasmiješeni Tom Keen — vrlo zabavna igra, ali prespora. Kako bi bilo, Jackson, da se ogledamo u bacanju kocke. Udvostručit ćemo ulog, pa tko pobijedi neka nosi sve, jer ja više nemam vremena. Žuri mi se. Još večeras moram obaviti neki važan posao.

Jackson problijedi. Vrijedale su ga Tomove pospradne riječi. Da je imao i najmanju izliku, od srca bi rado bio istresao kišu olova u svog protivnika. Međutim, preostalo mu je samo da se na silu nasmiješi. Uzeo je kocke i prišao stolu.

Sreća se s njim poigravala,

no posluži li ga, mogao je u jednom jedinom bacanju oduzeti sav dobitak protivniku. Potresao je kocke u šaci i bacio ih. Otkotrljale su se po stolu. Nije dobio ni jednu jedinu šesticu, i bradata ljudeskara Tom Keen pokupio je cijeli ulog.

Tom Keen je bio za tisuću dolara bogatiji negoli kad je ujahao u Porterville u predvečerje tog dana.

— Može li još jedno bacanje?
— upita ga molećivim glasom Jackson.

— Rekao sam sve ili ništa. Sada je gotovo — nesmiljeno mu odbrusi Tom Keen.

Neka te vrag nosi, pomisli Jackson dok ga je pratio do vrata, pa reče glasno:

— Sada kad si dobio tisuću dolara, baš da vidim tvoje milosrde. Dolje na kraju ulice živi Muldoon s obitelji. Gladuju. Muldoon je bolestan i ne radi već više od mjesec dana. Koja stotina dolara dobro bi mu došla. Drži se svojih riječi i obećanja. Nemoj sada škrtariti.

— Je li netko ovdje prijatelj Muldoonovih? — upita Tom prisutne.

Javio se neki čovječuljak duguljasta lica. Sumnjičavo je pogledao u Toma Keena i namrštio se.

— Ja dobro poznajem starog Billa. Zašto pitaš?

— Evo stotinu dolara. Oduzmi mi i pozdravi ga — reče Tom i izbroji deset novčanica od deset dolara, pa ih turne čovječuljku u ruku uz živ žamor odobravanja i iznenađenja prisutnih. Tom se zatim probio kroz gužvu i izašao je na ulicu. Odvezao je i zajahao vranca te krenuo niz ulicu.

Za sobom je ostavio zadivljenu i osupnutu gomilu koja se, dok je Tom Keen odmicao u tamnu noć, odjednom okrenula prema Willu Jacksonu i pozdravila ga gromoglasnim smijehom. Nikoga nije vrijeđalo što je domaćin izgubio, jer je novac otišao u dobrotvorne svrhe.

— Ni Bijela Maska ne bi lakše digao toliko novca u jednu večer — izjavili su spominjući uspješna i tajnovita razbojnika koji je pod bijelom maskom presretao ljude u gori već nekoliko godina i pljačkao ih.

Samo Jerry Swain nije bio raspoložen da s njima raspravlja o dobitku Toma Keena. Šmugnuo je neopazice do privezišta za konje uz kuću, odvezao svoju riđu kobilu i dok su svi piljili niz ulicu za Tomom, Jerry Swain pojaha iza kuća i krene prečicom u smjeru kojim je odjahao i Tom Keen.

Čim je odmaknuo od grada, podbo je kobilu u bjesomučan galop i zaustavio se tek u boričku podno brežuljka nedaleko od ceste. Skrio je kobilu i zavezao je za stablo u boriku. Izvadio je revolver, jer je još u igračnici opazio da Tom Keen nije naoružan.

Njegov je naum bio više negoli jasan. Trebalo mu je hitno pet stotina dolara. A prema njemu je jahao čovjek koji otvoreno tvrdi da njemu novac ne treba nego da ga skuplja za druge. Tako će mu Jerry samo olakšati posao.

Uskoro je mjesečina osvijetlila kraj. Jerry je zavezao rubac preko nosa i brade da skriva lice. Nije imao vremena da u rupcu prosiječe nožem rupe za oči kako bi što više nalikovao

razbojniku koga su zvali Bijela Maska, jer je čuo konjski topot preko drvena mostića. Kleknuo je brže-bolje u jarak uz cestu.

I nije dugo čekao. Čim je ugledao sjenu krupnog Toma Keena na cesti, iskočio je iz jarka i stao ispred Tomova vranca s uperenim revolverom.

— Ruke uvis, prokletniče, ili ću ti prosvirati glavu!

Tom polagano dignu ruke iznad glave. Vranac stane na mjestu kao ukopan.

— Baci novčanik!

Novčanik padne u prašinu ispred Jerryja, koji ga vrhom čizme otvori i baci brz pogled u svežanj novčanica. Zadovoljno se nasmijao.

— I da se večeras više nisi vraćao u grad — zapovjedio mu je Jerry dok je nogom primicao novčanik.

No kad se Jerry sagnuo da ga pokupi sa zemlje, na njega se u tren oka baci Tom svom težinom.

Revolver opali u Jerryjevoj ruci, ali metak prozuji nekamo u zrak kroz tihu noć. Tom mu je izbio revolver iz ruke, obuhvatio ga i uperio u Jerryja.

— Gnjido! — zarežao je Tom i strgnuo rubac sa Jerryjeva lica.

Jerry pade na koljena ispred Toma i skrušeno sklopi ruke.

— Ne, molim te, ne pucaj — zacvilio je Jerry Swain — poštedi mi život. Moj će te otac ...

— Ustaj! — naredi mu strogo Tom Keen.

— Smiluj se. Moj će te otac...

— ponovo će Jerry kad se jedva nekako od straha uskobeljao na noge.

— Znam ja dobro tko je tvoj otac — počeo Tom — a tebe sam

vidio u igračnici. Pričali su mi o tebi. Sve znam. Rekli su mi da si podlac i hulja. Sada sam se i sam uvjerio da su govorili istinu. Rekli su mi, također, da si obična budala ... Prestani već jednom drhtati. Gadiš mi se. Neću ti ništa.

Jerry Swain se začudo začas oporavio kad je to čuo. Čak se uspravio ispred Toma Keena.

— Ako me ne odaš, ja mogu ...

— Ne boj se, kukavico, neću te odati. Mene ne moraš kupovati obećanjima. Pustit ću te i šutjeti jer sam čuo da ti je otac radin čovjek. Ali poslušaj što ću ti sada reći. Svi ti se smiju iza leđa — nastavio je Tom Keen — jer nemaš ni jednog prijatelja. Nisi ga ni zaslužio. Dobar si im samo dok iz tebe mogu iscijediti novac. A kad te operušaju i odbace, ti trčiš tatici i moljakaš novac od njega. Tako oni neposredno preko tebe pljačkaju tvog oca i ismijavaju vas obojicu.

— Nije istina! Ja sam mnogi-ma pomogao kad su bili u nevolji — pobunio se Jerry Swain kad ga je Tom postidio.

— Ti si običan hvalisavac! Ne možeš nikome pomoći, jer nemaš ni pet centi. Pomogao im je, zapravo, tvoj otac i samo njemu mogu biti zahvalni. To ne možeš poreći, zar ne?

Jerry Swain zastenja. Lice mu se odjednom izobličilo od srdžbe.

— Prokleta bagra. Obračunat ću se ja s njima — ljutito će Jerry kroza zube.

— Najprije se obračunaj sam sa sobom, inače bi mogao žalosno završiti — posavjetovao ga je Tom, pa nastavio: — Znam,

nema baš mnogo nade da ćeš se popraviti i promijeniti, ali ja nikada ne gubim vjeru u čovjeka, stoga ću te i pustiti. Revolver ću zadržati, jer kakva si budala mogao bi još nekoga i ustrijeliti. I zapamti, nisu svi ljudi koje želiš opljačkati obzirni i meka srca kao ja, pa ubuduće pazi što radiš. Idi, da te moje oči više ne gledaju!

Jerry Swain stajao je ponizno pokunjene glave sve dok Tom Keen nije zamaknuo iza prvog brežuljka. Zatim je podigao glavu i šakom zaprijetio svom velikodušnom neprijatelju. Kako je bio kukavica, mrzio je Toma zbog njegove tjelesne i duševne snage.

Ponovo je ostao bez novca, ponižen i prisiljen da se suoči s ocem. Protrnu od te pomisli. Bojao se oca kao smrti.

Putem kući smišljao je što da kaže ocu. Kako da ga privoli da mu dade pet stotina dolara. Zaključio je napola da mu ne preostaje ništa drugo nego da izravno zatraži novac. Ne dobije li ga od oca, odgovarat će onoj dvojici revolveraša. A njih se opet bojao koliko i oca.

Napokon mu je sinulo da je bio žrtva prijevare one dvojice lukavih varalica koji su se očito unaprijed dogovorili da ga operušaju na lak način i podijele plijen. Ali više nije imao kamo. S takvim ljudima nije bilo šale kad su posrijedi kartaški dugovi. Oni neće prezati ni da potegnu na nj revolvere.

U situaciji u kojoj se našao, riječi Toma Keena duboko su ga se dojmile. Na kraju krajeva, taj je gorostas ipak govorio istinu.

On je za iskusne i vješte varalice u Jacksonovu salunu bio samo naivna budala. Kokoš što nosi zlatna jaja!

Dok je s takvim mislima skrenuo s glavne ceste u drvoređ visokih jablana što je vodio prema velikoj kući njegova oca, bio je siguran da je među drvećem razabrao sjene dvaju konjaničara.

— Nedostajao si nam — rekoše kad su izjahali i presjekli mu put — pa smo došli da te posjetimo. Pomislili smo da si pojurio kući po novac. Vidimo koliko ti je stalo da nam što prije platiš dug, jer kartaški su dugovi, dugovi časti, zar ne?

Jerry im ništa nije odgovorio. Odjahao je najprije u staju i tamo ostavio riđu kobilu, pa se zatim vratio pred trijem kuće.

— Čekat ćemo te pred kućom, ali požuri. Ne volimo se klatariti kasno po noći — dobaciše mu kockari i prasnuse u tih i posprdan smijeh što je Jerryja ponižavalo.

Jerry polako otvori vrata. Znao je da mu ne preostaje ništa drugo nego da ocu prizna tužnu i ružnu istinu.

Otišao je ravno u očevu knjižnicu.

Stari Swain sjedio je kao uvijek u to doba noć u svom dubokom i udobnom naslonjaču i čitao uz kamin. Podigao je glavu s knjige i pogledao u svog jedinca očima punim ljubavi kad ga je čuo da je ušao. U sinovljevju je licu uvijek vidio prekraisne crte lica svoje pokojne žene koju je obožavao. Stoga je sinu i oprostio tisuću i jedan grijeh.

I te večeri kad je Jerry ušao u očevu knjižnicu lica zažarena od jahanja na svježem noćnom

povjetarcu, očevo se srce raznježilo.

— Htio bih s tobom porazgovarati, oče — procijedi tiho Jerry.

— A o čemu, sine?

— Potrebna mi je tvoja pomoć.

— Kaži, sine, što ti treba.

— Pet stotina dolara, ja sam...

— Ne moraš mi se opravdavati. Pobogu, Jerry, pa ja nemam nikoga osim tebe. Što je pet stotina dolara za mene? Mogu ti potpisati ček i na pet tisuća dolara, a da to i ne osjetim. Poslovi cvjetaju. Novac se svakodnevno slijeva na moj bankovni račun — reče stari Swain i izvadi čekovnu knjižicu iz džepa.

No prije nego što će potpisati ček, i kad je Jerry već pomislio da je prebrodio sve opasnosti, stari se Swain odjednom zapilji u sina preko naočala.

— A zašto ti, treba pet stotina dolara?

Stari Swain digne naočale s nosa. Nosio ih je samo kad je pisao i čitao. Vidio je da je Jerry odjednom problijedio kao smrt. Smučilo mu se.

— Opet si izgubio na karta-ma i potpisao priznanicu, zar ne? Opet si nasjeo varalicama, budalo! Zar ti nisam rekao... upozorio te, magarče...

Starac je uvijek psovao kad bi se uzbudio i rasrdio. Zašutio je. Zapanjila ga je strepnja na licu njegova jedinca.

— Jerry, zašto si mi to opet učinio? Kaži!

— Tata, ne ljuti se, molim te. Izdala me sreća... dobit ću ja taj novac natrag...

— Ne blebeći gluposti —

zagrmio je stari Swain. Sreća se ne stječe po želji. Ona ide onome tko za njom ne žudi. Glupane ne dam ti ni centa. Ni centa! Propadni, kad nisi sposoban da živiš! Čuješ li me? — urlao je stari Swain na sina.

— A moja čast, oče — zaste-nja Jerry.

— Ti i tvoja čast! Čast ne sjedi za kartaškim stolom, idiote! Ako si izgubio, i ako si častan čovjek, plati svoje dugove iz svoga džepa! Od mene nećeš dobiti ni šupljeg centa!

— Ali, zaboga, oče...

— Dosta! Gubi se u svoju sobu!

I prije nego što se usudio podići glavu i pogledati ocu u oči, Jerry ustukne prema vratima. Prvi put u životu usudio se odgovoriti ocu.

— Oče, ubit će me ako im ne platim pet stotina dolara!

— Ma što kažeš? Ubit će te? A zar su tebi usahle ruke? Zar se ne znaš braniti? Gdje ti je revolver? Nisam li te ja učio pu-cati? Gubi se iz moje sobe i da ti više nikad nije palo na pamet da me dodeš moljakati da platim tvoje kartaške dugove. Dodeš li, oderat ću kožu s tebe... svojim rukama! I nauči već jednom kartati, ili nemoj više sjedati za kartaški stol!

Vika starog Swaina istjerala je Jerryja u predsoblje. Naslonio se na zid. Što da učini? Od-lučio je da se izvuče hineći ve-selost i bezbrižnost. Izašao je la-kim korakom iz kuće na trijem, pa pošao dvojici revolveraša koji su ga čekali u mraku drvo-reda.

— Momci — rekao je okretno — stari trenutačno nema nov-ca. Danas je isplatio priličnu

svotu i nije baš pri novcu, ali on je...

Prekinuo ga je podrugljiv smijeh.

— Zar misliš da smo mi glu-pani, mladiću? Nismo se ni mi jučer rodili. Prisluškivali smo pod prozorom tvoj razgovor sa starim. I sve nam se čini da ti neće dati ni centa. Ako je to istina, onda ćemo mu uštedjeti trud, jer ćemo ti mi oderati kožu, Jerry — zaprijetili su mu i zakoraknuli prema prestrašenom Jerryju, smrknutih lica i stisnutih šaka.

— Čekajte, ljudi. Časna riječ, časna riječ, isplatit ću vas, samo mi dajte malo vremena, strpite se i dobit ćete...

— Koliko vremena?

— Dok primim moj mjesečni džeparac.

— On nije pet stotina dolara, koliko mi znamo.

— Nabavit ću novac. I više od pet stotina dolara. Platit ću vam s kamatama.

— Mi nismo zelenaši. Tražimo samo svoj novac!

— Dobit ćete sedamsto i pedeset dolara ako se strpite samo mjesec dana — obećao im je Jerry.

Odjednom su popustili. To obećanje kao da je otupjelo njihovu sumnjičavost.

— Slušaj — opomenuli su ga — vratit ćemo se točno za mjesec dana. Ako nas novac ne bude čekao u dvije zapečaćene omotnice s našim imenima u Jacksonovoj igraonici, teško tebi. Razglasit ćemo da tvoja riječ i tvoj potpis ne vrijede ni pišljiva boba i premlatit ćemo te da te više ni rođeni otac neće prepoznati. A sad, do viđenja, Jerry!

Jerry je odahnuo kad je topot njihovih konja zamro u noći. Ostalo mu je još trideset sunčanih dana života! A dotle će možda već nešto iskrsnuti i pomoći mu da spasi kožu i obraz.

Okrenuo se i utrčao u kuću. Grabio je po dvije stube dok nije stigao u svoju sobu na katu velike očeve kućerine.

IV

Vranac Toma Keena nosio je ne samo svoga gospodara nego i pune vreće i teške omote iz Portervillea. Kad je stigao u sjenu kuće na Carverovu imanju, Tomu je trebalo podosta vremena dok je sve istovario s vranca i zakucio na kuhinjska vrata.

Umjesto poziva da uđe u kuću, čuo je škripu stolice. Spori koraci tabanali su hodnikom dok se svjetlost nije pojavila pod ulaznim vratima. Napokon mu je vrata otvorila Elizabeth Carver i ustuknula s preplašenim krikom iznenađenja kad ga je ugledala onako natovarenog.

Skamenila se i zanijemila. Njezino oštro oko domaćice odmah je prepoznalo što se krije u kojoj vreći i omotu... kruh, brašno, šećer, maslac, slanina, šunka. Tom je otresao sa sebe tragove brašna i pogledavao prestrašenu ženu i u njezinim očima opazio odsjaj suza radosti.

— Nemojte više plakati, molim vas — gotovo je zavapio.

Okrenula mu je leđa i stavila svjetiljku na stol. Po drhtanju ramena zaključio je da žena je ca. Kad se napokon smirila, još nije imala snage da ga pogleda u oči. Obrazi su joj bili rumeni od stida.

– Znam da ne mogu dobiti vaše darove dok Mary leži bolesna u postelji, ali što će mi John reći kad se vrati? On je vrlo ponosit i zastidit će se kad čuje...

– Nemojte mu ništa reći i nikada vam ništa neće predbaciti – razložno joj je savjetovao Tom, pa ju je primio za ruku.

– Dopustite da vam nešto kažem, gospodo. Ljudi koji rado primaju, obično rado i daju. Uživanje u darivanju svojih bližnjih. Ali onog trenutka kad nemaju više što dati, a sami se nađu u nevolji, stid ih je moliti za pomoć. Vidite, vi i vaš muž, kladim se, zacijelo niste škrtari li dok ste živjeli u blagostanju.

– Da, da, svakako. Nekada, u stara dobra vremena, Johnov je otac besplatno hranio djecu siromašnih obitelji. Porterville mnogo duguje Carverovima.

Carverovima! Tomovo se srce stegnulo od bola kad je čuo kako se ta sirota žena hvali djelima muževljevih predaka.

– I stoga je sada mogu s punim pravom primiti vaše darove. Samo – pokolebala se – vi niste iz Portervillea. Od vas nemam pravo išta tražiti – dodala je s tugom u glasu.

Tom joj stavi dlan na rame.

– Pripremite večeru za djevojčicu. Malo ću s njom porazgovarati da je razonodim. Ne dugujete mi zahvalnost. Ja skupljam milodare i dajem ih onima kojima su najpotrebniji. Nemojte na to više uopće misliti – rekao joj je Tom i otišao prije nego što mu je mogla odgovoriti, a uskoro se iz kuhinje po cijeloj kući osjetio miris hrane.

Ušao je tiho u sobu u kojoj je ležala bolesna i napola izglad-

njela djevojčica. Ali ni miris hrane iz kuhinje nije joj mogao sasvim odvući pažnju od krupna čovjeka koji joj je spasio život i koji je sada sjedio na njezinoj postelji.

Elizabeth Carver čula je iz sobe njegov glas dok je Mary pričao o svom vrancu i kako ga je uzgojio samo za sebe dok je vranac bio još samo žgoljavo ždrijebe koje je našao u velikom toru nekog ranča na Divljem zapadu.

– A kako ti je uspjelo da od svih odabereš baš najboljega? – zanimalo je djevojčicu.

– Odmah sam ga prepoznao. Imao je plemenitu glavu i duge vitke noge. Poslušaj – rekao je Tom izazviždao, a iz dvorišta mu je odgovorio vranac glasnim rzanjem.

– Čuješ li kako vranac sa mnom razgovara? – upitao ju je Tom.

Djevojčica je zanosno vrisnula, a u tom je trenutku u sobu ušla i njezina majka s večerom.

I dok je Mary večerala, svi su veselo čavrljali i smijali se, a Mary je uskoro zatim sita i spokojna zaspala sa smiješkom na usnama. Tom se nagnuo nad nju, poravnao joj jastuke i pokrio pa zajedno s njezinom majkom izašao na vrćima prstiju iz sobe.

Elizabeth Carver i Tom Keen ponovo su sjeli za stol u blagavaonici.

– Vidim da vi znate njegova ti bolesnike. Sigurno ste imali sestru ili brata?

– Ja nikog nemam. Otac mi je nedavno umro, a majku nisam zapravo ni poznavao – odgovori joj Tom Keen.

– Zar ste doista sami na svijetu?

– Sam kao drvo na vrleti. Ali putujem svijetom i susrećem mnogo ljudi dobre volje. Oni su mi braća. Tako se ne osjećam osamljen.

Elizabeth Carver sjedila je zamišljena neko vrijeme i kimala glavom smiješeći se dok joj je Tom pripovijedao o svojim, zgodama i nezgodama, odgovarajući vrlo kratko na svako njezino pitanje. A kad ju je Tom upitao što to njezin muž radi da ga gotovo nikada nema kod kuće, ona je samo duboko uzdahnula i zatresla glavom.

– Zar nikada niste poželjeli da se negdje skrasite i smirite? – upitala je Elizabeth Toma.

– Nemirna sam duha. Sumnjam da bih mogao cijeli život provesti na jednom mjestu. Uživam putovati, upoznavati nove ljude, razumijete li? – upitao ju je uz smijesak.

– Momak koji selo mijenja, taj djevojke nema – podsjetila ga je Elizabeth Carver na staru narodnu poslovicu.

– Imate pravo, ali ja o tome nikada nisam ozbiljno razmišljao – odvrati joj Tom.

– Ja ću vam reći što biste morali učiniti.

– Kažite!

– Ostanite s nama na imanju.

– Ja? – zabezeknuto će Tom.

– A tko drugi?

– Ne znam zašto – promuća Tom – ali ja odlazim sutra ujutro.

– A kamo idete?

– Nisam još odlučio. Kamo me vjetar ponese sutra u zoru.

– Kajat ćete se zbog toga pri-

je ili poslije. Takav je i moj muž. Carverovi su nekada bili imućna i ugledna obitelj. Ali moj muž... on je drukčiji. Samo da mu je lunjati naokolo i zabavljati se. Vidite i sami na što smo spali – reče žena i pokaza rukom prazne police i raspucane zidove.

– Spali smo na niske grane. Pogledajte, molim vas! Sve je otišlo do vraga, a samo stoga što moj muž neće da radi. Oh, da sam znala – nastavi plačnim glasom žena – nikada se ne bih za nj udala. Ali vi, vi ste poduzetan i promoćuran čovjek. U vas su blage i spokojne oči, stoga bih voljela da ostanete s nama.

– Ha, znate – mucao je Tom koji se našao u vrlo nelagodnu položaju – vaše mi riječi vrlo laskaju.

– Oh, momče – nastavila je drhtavim glasom žena – nemojte pretjerivati! Ja odmah mogu procijeniti koliko tko vrijedi čim ga vidim. Naša je zemlja plodna, ali je nema tko obrađivati. Moj muž ne voli ratarstvo, a za uzgoj stoke nemamo dovoljno pašnjaka. Ali vi – gotovo ga je preklinjala Elizabeth Carver – vi biste mogli, ako ostanete ovdje na zemlji, zaraditi dosta novca za sebe i za nas. Ja nemam novca da vas platim. Uzmite zemlju u nakup. Zar vam se to ne čini povoljnom prilikom?

– A što će na to reći vaš muž, John Carver?

– Poslušat će me. I vrijeme je da me posluša.

Tom podigne glavu i zagleda se kroz prozor u crnu noć.

– Idem malo protegnuti noge i o svemu što sam čuo dobro

razmisлити. Kad se vratim, reći ću vam što sam odlučio – reče joj Tom, pa izade iz kuće u mračno dvorište.

V

Pošao je šetajući s noge na nogu prema šumi u podnožju brda. Vratit će se tek kada odluči hoće li otići ili ostati s Carverovima. S jedne strane, teško mu je bilo oduprijeti se zovu nepoznatih daljina, a s druge pak, bio je više nego potreban malenoj Mary.

Njoj su potrebni nježnost i dobra hrana jer je bila odveć slabašna zdravlja. Hoće li se onaj raspikuća, njezin otac John Carver, brinuti o njoj, školovati je i odgojiti kako valja? Što se njega ticalo, činilo se Tomu, i Mary i njezina majka mogle su i skapati od gladi i žeđi. Pri toj mu se pomisli stisnu grlo. Najradije bi tu hulju, Carvera, smoždio, samo da ga je mogao dohvatiti.

I dok je tako hodao i razmišljao tražeći razloge i proturazloge, uopće se nije obazirao kamo i kuda ide. Odjednom vidje da je zašao visoko u goru i da se na istoku pojavilo praskozorje. Čak da se odmah okrenuo i požurio ne bi se mogao vratiti natrag prije podne. Došao bi tek negdje u predvečerje. Ali one neće znati da nije otišao bez pozdrava, a tamo je ostao i njegov vranac.

Revolver je, na sreću zadjevno za pojas prije nego što je sinoć izišao iz kuće. Ustrijelio je divlju patku i ispekao je za doručak. Zatim se ispružio pod stablo da se odmori. Začas je zaspao tvrdim snom.

Kad se probudio, sunce je već

prešlo pola neba. Otišao je do bistra jezera u šumi pod strmom stijenom. Svukao se i skočio u svježju vodu.

Osušio se na suncu i obukao. Odlučio je da ostane u kući Carverovih, barem dotle dok Mary ne osigura ljepše dane. Podići će ponovo zapušteno gospodarstvo i namaknuti novac za njezino školovanje.

Nije odmah krenuo niz planinu. Poželio je da još malo planduje prije nego što se prihvati teškog ratarskog posla, da uživa još malo slobode koja mu je bila milija od sveg na svijetu, da hoda po mračnim gorskim šumama, da vidi što se krije iza prvog zavoja, iza idućeg brda.

Premda se doimao starijim i ozbiljnijim nego što je doista bio, pod gustom crnom bradom svejedno je živo kućalo pustošajno srce dvadeset i sedmogođšnjeg mladića.

Tek idućeg dana prije podne zaputio se niz goru grabeći dugim koracima.

Prošle noći u paničnu strahu Jerry je izgubio glavu i odlučio da pobjegne na sjever. Putem se predomislio. Znao je da će ga vjerovnici naći i u mišjoj rupi. Što će učiniti kad ona dvojica dođu po novac? Ili će ih otac izbaciti iz kuće, a Jerry će za uzvrat dobiti po jedan metak za svaki udarac koji oni prime nogom u stražnjicu, ili će im otac isplatiti pet stotina dolara, a zatim ga razbaštiniti.

Tog se jutra vraćao kući preko bregova, malodušan i snuđen. Godila mu je osama da u miru smisli kako da se oslobodi one dvojice napasnika, kad odjednom pred sobom ugleda krupan lik Toma Keena kako

žurno hoda stazom. Slijedio ga je neopazice. Bilo mu je čudno što čovjek koji ima vranca kome nadaleko nije bilo para, hoda pješice niz goru.

Jarry je mrzio Toma Keena, jer ga je posramio i ponizio. Nado se da će možda otkriti neku Tomovu tajnu, pa će onda i on njega držati u šahu, jer je Tom znao za njegov propali pokušaj pljačke i mogao ga je ucjenjivati.

Ne sluteći da ga prate pakosne oči opreznog jahača, Tom odjednom zastane. Načulio je dobro uši. Čuo je iz daljine lavež pasa, što ga je začudilo.

Ali u tom trenutku spazi jahača savinuta preko jabučice sedla. Izbio je u galopu na vrh brijega i pojurio nizbrdo na zapjenjenu konju. Neprestano se ogledavao za sobom da vidi da li ga netko slijedi. Tom razgorači oči. Lice jahača bilo je pod bijelom maskom. To ne može biti nitko drugi nego razbojnik koga su spominjali kartaši u Jacksonovoj igračnici u Portervilleu, prisjeti se Tom Keen.

Tom nije shvaćao zašto razbojnik nije skinuo masku po kojoj ga je svako dijete moglo prepoznati kad je čuo da mu je potjera sa psima tragačima za petama. Možda misli da će ga sreća izdati ako je skine, zaključi Tom. Varalice, lopovi i razbojnici najčešće su vrlo praznovjerni.

Tom se u tren oka snašao. Potrčao je brže-bolje za razbojnikom pozivajući ga iz sveg glasa da stane. Umjesto odgovora čuo je kletve kad je sunčana zraka bljesnula odsjajem sa cijevi razbojnikova revolvera.

Na sljemenu brijega iza njih

mladi Swain hitro skrene ridu kobilu u zaklon iza oveće stijene, a tada, prestrašen da ga ne pogodi zalutali metak, oprezno proviri iza kamena.

Okršaj je bio više nego kratak. Revolver u razbojnikovoj ruci planuo je dvaput uzastopce prije nego što je Tom na nj zapucao i pogodio ga. Maskirani se razbojnik trgne napolu u grču, a revolver mu ispadne iz ruke. Zanjihla se u sedlu i padne na zemlju. Prevrnuo se tri puta a zatim je ostao nepomično ležati.

Tom poskoči za njim, sagne se i strgne mu masku s lica, te ustukne. Zaprepašten kao i Swain koji je virio iz stijene, otkrio je lice koje je odmah prepoznao po slici koju je vidio u kući Carverovih.

Pred njegovim nogama onesviješten je ležao John Carver!

* * *

Pomisao na jadnu Mary i Elizabeth Carver prisilila ga da se sagne i pregleda Johnovu ranu. Ustanovio je da je rana duboka ali ne i smrtonosna. Metak je Carveru probio rame, ali mu nije ozlijedio pluća.

John Carver se začas oporavio od pada. Čim se osvijestio opipao je lice. Maske na njemu više nije bilo. Zatim je hitno posegnuo u unutarnji džep kaputa, ali ga je Tom Keen preduhitrio. Oduzeo mu je revolver još dok je ležao u nesvijesti.

— Gotovo je sa mnom. Samo odakle si ti iskrsnuo, čovječe? — upitao je Carver Toma tihim i slomljenim glasom.

Ponovo se začuo u daljini lavež pasa.

— Zadrži pse, molim te! Ne

daj da me šcepaju, stranče. Rastrgat će me. Smiluj mi se! – zavapio je John Carver.

– Carveru, ti si obična propalica!

– Poznaš me? – zabezeknuo se John Carver – a ja tebe nikada u životu nisam vidio.

– I previše dobro te poznajem.

– Slušaj, onda... prijatelju. Pomozi mi da se popnem u sedlo i podijelit ću plijen s tobom. Imam novca. Bogato ću te nagraditi... Pogledaj samo... Gle! – reče John Carver i izvuče iz džepa debeo svježanj novčanica.

– Hajde, digni me! Pomozi mi, brzo! – molio ga je zadihan Carver.

Jerry Swain, iskrivljena lica od pohlepe za novcem, zaprepastio se kad je vidio Toma Keena kako niječno trese glavom i odbija ponudenu nagradu.

– Odakle ti taj novac? – upita ga Tom.

– Nije krvav, časna riječ – u jednom će dahu Carver – kunem ti se! Nije krvav! Pripisali su mi tuđe zločine i umorstva, ali ja nikada nisam ubio. Ako pucam, onda pucam u zrak!

– Carveru, ti si...

– Uzmi, to je pravi novac! Pet tisuća! Pola tebi, pola meni! – gotovo je povikao Carver kad je vidio da krupna ljudina uopće nije htjela taknuti novac kao da je šugav.

Sve glasnije čuli su razdraženi lavež pasa tragača. Ranjeni se Carver izbezumio od straha. Privukao se puzeći do Toma Keena i jednom mu rukom, onom zdravom obujmio ponizno noge.

– Smiluj mi se! Pomozi bližnjemu u nevolji! – vapio je ranjeni John Carver.

– Nećeš izdržati ni pola sata u sedlu – podsjeti ga Tom Keen.

Caver je već u Tomovim očima razaznao sažaljenje izmiješano doduše s prezirom.

– Ako me poznaš, onda znaš da imam obitelj. Ženu i dijete. Najbolju ženu i najmilije dijete na svijetu! Ženi će puknuti srce, a moja djevojčica... bit će osramoćena, okaljana...

– Umukni! Što prije nisi na njih mislio, ljutito će Tom, gledajući u oblake na plavom nebu kao da odande očekuje odgovor što da učini.

– Premda si hulja – nastavi Tom Keen – dobro govoriš. Odraste li među ljudima koji će znati tko joj je otac, život će joj biti upropašten. Neće se moći udati za čestita čovjeka. Svi će je izbjegavati, kloniti se... – odjednom se prenuo iz misli Tom.

Težak osjećaj krivnje pritisne mu dušu i satre mu srce... A zar on nije bio neposredan uzrok smrti svog starog oca?

Mora se iskupiti! A iskupiti se može samo milosrdem. Samo ako drugom mladom biću, malenoj Mary Carver spasi oca i osigura joj sretno djetinjstvo i neokaljan život.

– Carveru – tihim će glasom Tom Keen – ti si loš muž i još gori otac. Prema ženi i djetetu ponio si se kao hulja.

– Znam! Znam ja to, znam. Ali ja nikada nisam imao sreće u životu. Sve mi se uvijek izjalovilo. Da sam se za zelenu granu uhvatio, osušila bi se! A vidiš, sada bih mogao početi sve izno-

va. I pošteno živjeti. Kunem ti se... Hoću ako... – mucao je John Carver.

– Ne kuni se – presiječe ga Tom – jer u tvoje zakletve nitko više ne vjeruje. No ja ću ti svejedno pomoći zbog žene i kćeri. Ali čuvaj se, Carveru, ako pogaziš riječ koju ćeš mi sada dati. Jer ja ću se vratiti i prerezat ću ti grkljan. Zaklat ću te kao pile.

– Govori. Kaži da čujem što hoćeš – rekao je jecajući John Carver neprestance osluškujući lavež pasa.

– Ako izvučeš živu glavu, ostat ćeš kod kuće i brinuti se o ženi i kćeri.

– Hoću, tako mi...

– Nemoj se zaklinjati, rekao sam ti. Ako me ne poslušаш i pogaziš riječ, teško tebi, Carveru. A sada, kaži mi da li te je potjera vidjela?

– Vidjeli su samo boju dlake mog konja.

– A lice?

– Nisu mi vidjeli lice. Imao sam masku na licu.

– Znači da nisu vidjeli da nemaš brade? Ako nisu... ja ću te pokušati spasiti – reče Tom i uzjaha Carverova konja.

– I ne zaboravi, Carveru. Nadzirat ću svaki tvoj korak, pa čak i iz groba ako ustreba – dobacio mu je na odlasku pa potjera Carverova šarca u divlji galop.

Začas je nestao iza obližnjeg brijega, a Carver počeo derati košulju i povezivati ranu.

Još nije sasvim ni povezao rame, kad je prvi čopor pasa izbio preko sljemena brijega iza njege. Ruke su mu drhtale od straha.

– Smiri, se glupane. Oni slije-

de miris tvog konja. Tebe neće ni ponjušiti – rekao je John Carver prijekorno sam sebi.

I doista, psi skrenuše stazom za šarcem. Voda potjere naredi glavnini odreda da slijedi pse. Ostali su se okupili oko ranjenog Johna Carvera.

Priča koju su čuli bijaše vrlo jednostavna. On, John Carver, hodao je preko brda kad je u daljini čuo lavež pasa tragača. U trenu je ugledao jahača na šarcu, krupnu ljudeškaru s crnom bradom u bijegu ispred pasa. Odmah je pomislio da bi to mogao biti razbojnik kojega zovu Bijela Maska jer je čuo za pljačku banke u Mayvilleu.

Potrčao je za njim i pozvao ga da stane. Razbojnik je zapucao i ranio ga u rame.

Rana i krvava košulja, pa psi koji ga nisu ni onjušili, bili su za šerifa dovoljan dokaz da Carver govori istinu.

– A kako se ti zoveš, prijatelju? – upita ga šerif.

– John Carver.

– Nagradit ćemo te bogato čim uhvatimo tog zločinca. Znaš, ne bi se baš svatko usudio suprotstaviti Bijeloj Maski kao ti.

– Hvala vam, šerife – dodvorno će John Carver.

– Pete – naredi šerif ljudima iz potjere – ti i Bob pomozite Carveru. Podite do obližnjeg naselja po kola. Carveru, kako se osjećaš?

– Neću umrijeti. Ne bojte se, šerife, samo mi morate obećati da ćete me poslušati – odvrati mu Carver uz smiješak.

– A što?

– Čuvajte se tog razbojnika i ne prilazite mu. Opasan je. Odmah pucajte i ubijte ga bez opo-

mene i milosti. On je to i zaslužio.

Šerif slegne ramenima i odmahne rukom.

— Prepusti to meni, mladiću. Ne preda li se bez borbe, sasut ćemo u njega kišu olova. A sad idemo, momci!

Odjurili su. Carver je opazio da su im konji odmorniji od šarca kojeg je jahao Tom Keen. Odmahnuo je stoga s olakšanjem. A što se tiče onog krupnog bradonje... više ga nisu mučile brige...

Ovaj svijet je pun najrazličitijih budala, zaključio je Tom Carver i više o tome nije razmišljao.

Pete i Bob, premda obješenih nosova, odmah su odjahali do najbližeg ranča po pomoć. Tek što su zamaknuli iza prvog brijega, kad se iz suprotnog smjera pojavio još jedan jahač.

Jarry Swain dojahao je do ranjenog Johna Carvera.

— Hej, mogu li ti pomoći? — upita ga Swain i skoči s konja.

— Neću umrijeti — odvrati mu neljubazno Carver.

— A jesi li mu vidio lice?

— Vidio sam, dabome. Krupan čovjek s crnom bradom. Jak kao vol.

— Dopusti da ti oprašim kaput — sagnuo se Swain i posegnuo za kaputom. Carver odmah zdravom rukom dohvati revolver koji mu je ispao iz šake prije nego što je pao s konja.

— Prste k sebi! — zasiktao je Carver.

— Dobro, dobro. Što ti je? Što si tako nepovjerljiv? — pomirli-

vo će i tobože začuđeno Jerry Swain.

— A što si ti odmah posegnuo za kaputom? — sumnjičavo će Carver.

— Pa, pomislio sam da možda u džepu ima štogod i za mene — odvrati mu Swain kome se taj razgovor sve više svidao.

— Za tebe, a? — upita ga razbojnik, a oči mu bljesnuše kao u mačke.

— Za mene i svakog drugog.

— A što bi to moglo biti?

— Novac — kratko će Swain.

Carver se trgne. Čvrsto se zagledao u oči mladog Swaina.

— Naravno, svakome treba novac. Ali ja... ja nemam novca. Ja sam siromašan čovjek. Ti to dobro znaš. I tvom ocu dugujem.

— Točno, točno, Carveru. Ti nikada nemaš novca, pa se ne bih čudio da ga ponekad ukradeš onima koji ga imaju.

Carverovo je lice odjednom posivjelo. Uzeo je revolver i položio ga u krilo.

— A što zapravo hoćeš od mene?

I Jerry Swain bijaše blijeda lica. Sav je drhtao od straha i uzbuđenja.

— Najprije ostavi taj revolver. Što će ti? Ona dvojica se mogu svaki čas vratiti s kolima, a onda...

— Zar ćeš me odati?

— Carveru — odvrati mu Jerry Swain smiješeći se zlorado — sve sam vidio i čuo. Nemoj se više pretvarati. Ti si razbojnik s bijelom maskom... Bogami, ne ide mi u glavu da je otac onako slatke djevojčice... Čuj, morat ću te predati šerifu.

– Prije ćeš ti, gade, pod zemlju! – zarežao je John Carver i uperio revolver u mladog Swaina.

– Zar si sišao s uma? Ubiješ li me...

– Kakva šteta! A meni je svejedno objese li me zbog pljačke ili zbog umorstva. Isto mi se piše, glupane. Zar ti to ne shvaćaš? – razložno mu dobaci John Carver.

– Nemoj se prenagliti, Carveru. Saslušaj me do kraja.

– Vidio sam kad te je onaj Tom Keen ranio, a zatim, tko zna zašto... mislim da njemu nisu sve daske u glavi... skočio na tvog konja i odjurio, a potjera sa psima za njim. I spasio ti je glavu!

– Nitko ti neće vjerovati.

– Hoće, hoće. Sve govori protiv tebe. Siromašan si i prezadužen. Žena i dijete ti gladuju. Dovoljno je da ti šerif prevrne džepove.

– Kaži već jednom što hoćeš od mene? – dojadilo je Carveru Swainovo poigravanje s njegovim žiocima.

– Sve do posljednjeg centa!

– Što?

– Zar tvoja glava ne vrijedi toliko?

Carver se trenutak dvoumio. Znao je otprije da je Jerry Swain kukavica.

– Slušaj – reče Carver – budi pametan! Zar misliš da sam ja uzalud nosio glavu u torbi? Čovječe, nemoj me namijavati. Reci koliko ti treba. Inače ću te radije ustrijeliti nego da ostanem bez centa.

– Varaš se ako misliš da ćeš me zastrašiti – nije se dao Swain.

– Mladiću, zapamti već jed-

nom, meni je pasjeg života već navrh glave i svejedno mi je crknem li danas ili sutra. Čini mi se da čujem kloparanje kola. Kaži koliko ti treba ili ću te ustrijeliti – odlučnim će glasom John Carver kome je u tom času voda došla do grla.

– Pet stotina dolara, Carveru, a može i tisuću...

– Pet stotina i ni centa više. Ti si ih zaista lako zaradio. Drži!

Grozničavim očima promatrao je Jerry Swain Carvera dok mu je brojio novac. Naposljetku, a zašto da se uzrujava što nije više tražio? Znao je gdje ima novca i ako mu je razbojnik jednom platio ucjenu, platit će je opet. Neka ugodna toplina kojom sigurnost gali čovjeka oblila mu je srce. Jerry Swain je napokon uhvatio koku koja nosi zlatna jaja.

VI

U međuvremenu su se psi sve više približavali Tomu Keenu. Izbili su pred njega oko kuće farmera Chanleyja čim su sišli u ravnicu i okružili ga bijesno režeći i lajući. Potjera je dojuri-la za psima s uperenim revolverima i sačmaricama.

– Čini mi se, momci, da više nemam kamo. A sada kada ste me uhvatili, žao mi je što vas moram razočarati, ali ja nisam čovjek koga tražite – rekao im je mirno Tom Keen.

– Možda i nisi, ali to dokaži sucu, a sada daj ruke u lisičine – odbrusi mu šerif koji očito nije bio raspoložen za razgovor.

– Radite što vam je dužnost, ali ja vam moram reći...

– Pazi što govoriš, jer sve što

mi kažeš mogu koristiti protiv tebe – presiječe ga i upzori bez okolišanja šerif.

– Dobro, ako je tako, strpjet ću se – skrušeno će Tom Keen.

Zašutio je jer mu je palo na pamet, raskrinkaju li Carvera, da će golema tuga i bijeda pasti na Carverovu kuću i obitelj. Stoga je zaključio da je najbolje da ništa ne govori koji dan, ili čak tjedan, dok Carveru ne zacijeli rana i dok se dovoljno ne oporavi da može pobjeći bez traga. A zatim će Carver šerifu ili sucu poslati pismo iz nekog dalekog grada i u njemu sve priznati, što će Toma Keena izbaviti iz tamnice.

I tako su Toma Keena okovana u lance sprovedi kroz grad ulicom u kojoj je govorio o ljubavi i milosrđu nekoliko večeri prije toga. Okupljen ga je narod gledao kao čudo. Neki su zamišljeno kimali glavom, a neki se podrugljivo smješkali.

Zatvorili su ga u malenu ćeliju nevelika zatvora u Portervilleu. I oniski, slatkorječivi šerif koji mu se do tada činio nevažnim, odjednom mu je postao smrknutim tamničarem.

– Keene... ako ti je to pravo ime... moram ti još nešto reći prije nego što odem. Zapamti, nikada još nitko nije pobjegao iz ovog zatvora. Laku noć!

Šerif ode zviždeći niz uski zatvorski hodnik. Odjednom, pošto je ostao sam u uskoj ćeliji, Tom Keen shvati zašto su se ljudi, kartaši naročito, bojali i riječi zatvor. Jer, u zatvoru život nije mogao biti više skučen nego što je bio.

Tom malodušno slegne ramenima. Bio je više nego uvje-

ren da će za koji dan ponovo biti na slobodi. Bacio se na tvrd ležaj i počeo razmišljati o sretnoj budućnosti Mary Carver. Čvrsto je odlučio, čim izađe iz zatvora, radit će samo za nju.

No crv sumnje mu je svejedno izjedao srce. Što li će učiniti Carver kad dozna da je on u zatvoru? Stoga je odlučio da mu napiše pismo i ohrabri ga.

Pozvao je glasnim povikom šerifa.

– Šerife, molim vas, donesite mi papira i olovku. Želio bih napisati pismo gospođi Carver i zamoliti je da mi oprostí što sam joj ranio muža.

Šerif je bez riječi kimnuo glavom. Začas se vratio s papirom i olovkom.

– Piši koliko ti srce želi. Ja ću joj ga osobno odnijeti – rekao mu je šerif.

– Poslat ću ga Carveru. Radije ću se njemu ispričati, jer sam njega i ranio.

Šerif prasne u smijeh.

– Piši kome hoćeš. Neću čitati tvoja pisma – reče šerif.

* * *

– Donio sam ti pismo od Toma Keena – reče šerif Carveru i pruži mu ga – jer zakon još ne brani zatvorenicima da pišu pisma.

Carver otvori omotnicu, čim je šerif odjahao. Ruke su mu drhtale od uzbuđenja i znatiželje.

– Carveru – pisao je Tom Keen – koristim ovu priliku i javljam ti se da me ne zaboraviš. Otvori li šerif pismo, propali su naši planovi. Pišem ti da te podsjetim na tvoje obećanje.

Te uvodne riječi toliko su potresle Carvera da je jedva razu-

mio što mu Tom piše.

– Ja sam – nastavio je Tom Keen pisati – sve ovako smislio. Čamit ću u zatvoru dok ti ne zacijeli rana. No čim prizdraviš da možeš opet jahati, bježi što dalje odavde, a zatim pošalji poštom priznanje koje će me izbaviti iz zatvora. Kad se negdje skrasiš, tvoja žena i dijete doći se za tobom. Dotle ću se ja o njima brinuti i zaraditi da im platim put. Sve ću učiniti da usrećim tvoju Mary. Ne želim da odraste osramočena i zapostavljena kao kći robijaša.

– Poslušaj moj savjet, Carveru! Ozdravi što prije jer ja teško podnosim život iza rešetaka. Šutjet ću i izdržati, ali i mom strpljenju ima granica. Sretan put, i ne odgovaraj mi na pismo.

Tom Keen

Pošto je pročitao pismo, Carver se izvali na postelju. Nepomično je tako ležao kao u polusnu sve dok nije čuo škripu ulaznih vrata i lagane korake svoje žene niz hodnik. Brže-bolje skrio je pismo u kaput na kojem je držao glavu.

Ali Elizabeth je najprije ušla u Marynu sobu.

– Otac još spava?

– Ne znam. Nisam ga čula.

– Oh, Mary, sva sreća da nisi bila danas sa mnom u gradu. Ljudi svašta pričaju o Tomu Keenu.

– Baš me briga što ljudi pričaju! – gotovo je povikala Mary.

– Mary, pa on je pucao u tvog oca i ranio ga. Mogao ga je i ubiti.

– Možda je otac to i zaslužio.

– Šuti, nesretno dijete! – prekorila ju je.

– Tom nije mogao opljačkati banku i vratiti se ovamo. Banka je daleko, a vranca je ostavio ovdje – Mary nije popuštala.

– Razbojnici imaju ortake. Od njih je dobio konja. Sve je smislio još prije nego što je došao k nama u kuću. Bio je s nama ljubazan samo da nam zamaže oči.

– Neću se više s tobom prepirati, ali nije lijepo od tebe što sada o njemu tako govoriš. Zaboravila si da nas je nahranio kad smo bile gladne.

– On je htio ubiti moga muža! Kako se usuđuješ sa mnom tako razgovarati, Mary? Zar si poludjela? Spavaj! – srdito ju je ukorila.

Pošla je na vršcima prstiju u muževljevu sobu.

Nasmiješio joj se kad je ušla.

– Osjećam se mnogo bolje, ženo. Natoči mi čašu viskija – zamolio ju je.

Donijela je bez riječi bocu i čašu premda joj nikada nije bilo po volji što on pije.

– Skrhala me bol. Kaži, što ima novo, Lizzie? – upitao ju je pošto je iskapio čašu i obližao usne.

– Mnogo toga. Razgovarala sam sa susjedom... ali, zar ti nije neudobno ležati s tim savijenim kaputom pod glavom? Daj ovamo taj kaput – reče Elizabeth i uzme ga. Tek kad je žena uzela kaput i podigla ga, Johnu Carveru sine što je učinio.

Na njegovu nesreću žena je podigla kaput naopačke. Iz džepa, točno ispred njezinih nogu, ispala je na pod lisnica nabijena zelenim novčanicama. Nov-

čаницa su se prosule po podu kao lišće u jesen. Zajedno s novčanicama palo je i pismo koje je Tom Keen napisao Johnu Carveru.

* * *

— Johne!... Odakle ti... Pa tu ima najmanje tisuću dolara!... zaprepašteno će Elizabeth, zasljepljena tolikim bogatstvom dok joj je istina bola oči. — Johne — nije mogla zaustaviti bujicu riječi što joj je navirala na usta. — Kaži da se varam, molim te!... Oh, bože, zavrtilo mi se u glavi!

Carver je ustao, grabio je rukom za rame i dobro prodrmio.

— Umiri se, ženo! Prestani naricati! Mary će te čuti! Dijete će se negdje izlanuti što je čulo i što ćemo onda?

Prestani vrištati molim te!

— Zar si ti, Johne... onaj... razbojnik pod bijelom maskom? — upita ga jecajući, pa ga uhvati za ranjem ruku, a on je grubo odgurne od sebe. Posrnula je, udarila o stolić i prevrnula ga.

Mary utrča u sobu blijeda od straha i očiju punih suza. Zastala je na pragu.

— Posrnula sam i prevrnula stolić, dušo. Ne brini — umirila ju je mati.

Mary kimne glavom.

— Čula sam buku. Učinilo mi se da je netko pao, pa sam se prestrašila — reče i zatvori vrata za sobom.

— Odlično si je obmanula, ženo — pohvali je John. — Lezi tamo na krevet i šuti — odbrusila mu Elizabeth, te poče hitro kupiti novčanice s poda. Sakrila ih je u njedra haljine, a novča-

nik gurnula pod pregaču.

— Ako Mary dozna istinu, odat će te i osramotiti pred cijelim gradom, a ti znaš što te onda čeka — upozorila ga Elizabeth.

— Zar će odati svoga rodenog oca?

— Divan si mi ti otac! Od tebe je dobivala samo batine. Nikada je još nisi pomilovao — prekorila ga.

— Ali je ipak nalik na mene.

— Ni najmanje, hvala bogu. Mary je tvoje dijete, ali nije ti ni najmanje nalik. Za jedan dan zavoljela je Toma Keena više negoli tebe u deset godina. I ako se Mary dosjeti da ga može izbaviti iz zatvora, kunem ti se, poslat će mene i tebe na robiju.

— Zar nas, roditelje — zacvilio je John.

— Ona danas svoj život duguje Tomu Keenu koji ju je spasio kad je pala u zdenac — podsjeti ga ozbiljno žena.

— Pa što onda, mi...

— Šuti, molim te! Ne želim te više slušati! Moram u miru razmisliti što da radimo — odbrusi mu žena.

— Kad smo se vjenčali, obećala si da ćeš ustrajati uz mene i u dobru i u zlu — podsjeti je tihim glasom Carver.

— Johne, ako kažemo istinu, ostat ćemo zauvijek okaljani, osramoćeni...

— Ne moram nikome ništa reći. Ti šuti. Ti ništa ne znaš. Ako te budu pitali, kaži da ništa ne znaš — davao joj je upute.

— Ali ja sve znam kao da sam vidjela svojim očima!

– A što ti to znaš?
– Znam da si propalica i razbojnik.

– Zar zaista želiš da me objese?

– A Tom je, kad je vidio kako je Maryn otac nisko pao, podmetnuo svoja leđa, samo da te spase, da nju i mene ne okalja sramota. Mogao je stradati još prije nego što im se predao.

– Ali ti ćeš ipak držati jezik za zubima, zar ne Lizzie?

– Hoću, hoću, ne boj se. Ne želim da svijet dozna da je moja jedinica kći razbojnika... ubojice...

– Nisam ja ubojica! Nikada nikoga nisam ubio... I Lizzie, ako me ti ne odaš, nikada nitko neće posumnjati. Pokuša li Tom Keen da se izvuče optužujući mene, svi će mu se nasmejati u brk, nitko mu neće ni riječi vjerovati!

– Bože, kakav si ti to čovjek, John?

Carver se trgne kao da mu je žena opalila šamar.

– Imamo pet tisuća dolara. Započet ćemo nov život, ženo! Nemoj sve upropastiti! – branio se Carver.

Kimnula je nijemo glavom. Utučena slušala je odsutno što joj muž govori. U stvari je razmišljala o posljedicama takva podlog čina.

– Sada imamo dovoljno novca da kupimo sjeme. Obradivati ću zemlju. Kupit ćemo što nam treba. Ovih će pet tisuća začas narasti u dvadeset tisuća bude li godina plodna.

– A Tom Keen će robijati?

– Ali on nije otac obitelji – zaigrao je John Carver na posljednju kartu.

Kad je to čula, Elizabeth

zadrhta kao da ju je smrt dotaknula hladnim i košćatim prstima.

– Iznenadio si me, John. Nikada nisam ni sanjala da se u tvojoj glavi motaju takve misli.

– Ponovo ćemo se obogatiti. Nikome više nećemo biti dužni ni centa. Svima ćemo moći pogledati u oči. Jest ćemo meso svaki dan. Imat ćemo novca i za liječnika. Mary ćemo poslati u školu... A tko bi inače uzeo za ženu kćer robijaša?

– Prestani, molim te – trgnula se Elizabeth kao da ju je munja ošinula.

– Zašto se bojiš pogledati istini u oči?

– O, da, imaš pravo. Mogla bi se tada udati i za mladog Swaina. Njegov je otac bogat.

– I za njega ako bude htjela i ako ti budeš uz mene – hrabrio ju je John.

VII

Tom Keen je nevin morao odsjediti osam od dvadeset godina robije, koliko je bio osuđen da bi dočekao dan kad su ga pomilovali i pustili na slobodu uzorna i dobra vladanja.

– Kaži mi, Tome, želiš li još štogod prije nego što odeš odavde? – upita ga upravitelj kaznionice Tufter.

– Htio bih se oprostiti od Johnsona.

– Zar onog grbavca?

– Da – kratko će Tom Keen.

Upravitelj je trenutak oklijevao gledajući podignutih obrva u Toma Keena, a zatim pozvonio.

– To je onaj jadnik zbog kojeg si se potukao sa stražarima, zar ne?

– Da – promrmlja Tom Keen.

– Sažalio ti se?

– Tukli su ga bez razloga – otvoreno će Tom.

– Čudan si ti čovjek, Tome. Bližnji su ti uvijek na srcu.

– Johnson posebno, jer je grbav i nemoćan.

– Ostavit ću vas nasamo premda je to protiv pravila – reče Tufter.

– Hvala – procijedi tiho Tom kroz zube kad je Tufter pošao k vratima.

Johnsona je na robiju poslao slijep napadač ljubomora. Ubio je i bio osuđen na doživotnu robiju. A zapravo bio je čovjek blage čudi i dobra srca. No dovoljno je bilo da mu ljubomora samo jednom pomrači um, pa da ga društvo odbaci za cijeli život.

Johnson uz to bijaše sitan i grbav. Četrdesetu je davno navršio, a na robiji je čamio već više od deset godina. Poboľivao je i bio svjestan da su mu dani odbrojeni. Možda ga stoga ništa više nije moglo zaplašiti, jer se pomirio sa sudbinom.

Kad je ušao, tiho je kimnuo glavom Tomu umjesto pozdrava. Sjeo je i zagledao se u pod.

– Johnsone – počeo je Tom Keen – nekoliko sam puta pokušao da te zaštitim od grubosti stražara. Zbog tebe sam trunuo u mračnoj podzemnoj samici i uinalo poludio. Tada sam se zakleo da ću kad-tad nešto za tebe učiniti. U osam godina, na žalost, nisam mogao za tebe ni prstom maknuti. Danas izlazim. Kaži mi što hoćeš da učinim... ako uopće mogu išta za tebe učiniti.

Johnson se trgne i podigne glavu.

– Tome... – zaustio je drhtavim glasom.

Ali Tom podigne naglo ruku i prekine ga u pola riječi.

– Neću da tako razgovaraš sa mnom. Zapamti, ja ovo činim više radi sebe.

Maleni se grbavac još jače stisnuo pred tim glasnim divom, upijajući ga očima.

– Znači – prozborio je napokon grbavac – momci gore govore istinu kad kažu da ti je srce okamenilo, Tome Keene.

– Slušaj, Johnsone, reci, prihvaćaš li moj prijedlog ili ne. Ako mi želiš probijati uši nekakvim propovijedima, onda nađi neku budalu da te sluša. Je li ti to jasno? – strogo će Tom.

– Jasno, Tome – odvrati spemno i tužnim glasom Johnson i ponovo se zapilji u pod te zašuti.

– Govori već jednom! – naredi mu odlučno Tom Keen.

Grbavac ga pogleda, a posprdan mu osmijeh zatitra oko usana.

– Svi mi znamo da si se ti s upraviteljem sprijateljio. Ti doista misliš da sam ja ble sav.

Keen se nagne prema Johnsonu.

– Johnsone, odluči već jednom. I moje strpljenje ima granica – podsjeti ga Tom Keen.

Johnson ustane i pođe prema Tomu. Uhvatio ga je čvrsto za nadlakticu. Gledao ga ravno u oči.

– Tome, ako ti odam tajnu kako ćemo se obojica obogatiti, mogu li ti vjerovati da me nećeš prevariti i izigrati?

– Pitao sam te što mogu za

tebe učiniti, a ne što ću od tebe dobiti. I govori tiše, inače tvoja tajna više neće biti tajna za cijeli zatvor.

— Znam za bogatu zlatnu žilu...

— Ako znaš, zašto to nikada nisi rekao svojim. Zašto im nisi pisao — sumnjičavo će Tom Keen.

— Nisam im pisao stoga što nikada ne bi primili moje pismo. Otvorio bi ga upravitelj. A zašto bih ja tom krvniku i bati našu poklonio bogatstvo? Htio sam ga sačuvati za svoju ženu i djecu. Ali ona me nikada nije posjetila. Nije i neće da čuje za mene. Ali bogzna gdje su oni i što je s njima — zavapi grbavac glasno i brizne u plač što Toma Keena nije ganulo. Okrenuo se i zagledao kroz prozor pjevušeći.

Johnsona je pak to uvjerilo da je Tomu Keenu zapravo svejedno hoće li doznati njegovu tajnu ili neće. I ta ravnodušnost ponukala je Jahsona da Tomu oda gdje je to nalazište.

Prije desetak godina tražio je zlato na padinama Stjenjaka na području koje je već davno bilo pretraženo. Ali njemu se sreća taj put nasmiješila. Naišao je na velik i dubok odron što ga je podrovala i izderala proljetna bujica. I tamo je našao zlatnu žilu.

— A tko ti jamči da ću podijeliti zlato s tobom kad ga jednom nađem, da se neću polakomiti? — upita ga Tom i pogleda iskosa.

— Moram ti vjerovati jer drugog nemam izbora. Ti si mi jedina nada. Požuri, Tome. Ima ga dovoljno za deseticu. Jednom si mi pomogao, pa si stra-

dao. Naplati bogato svoje patnje i stradanja zbog mene. Sretan put! — u jednom je dahu odgovorio grbavac, a zatim žustrim korakom izašao iz sobe.

— Razgovor je završen, Tufteru — pozvao je Tom Keen upravitelja.

— Sada me s ovim zatvorom veže još samo jedna zlatna nit — dodao je Tom Keen i ustao da pođe.

— Znam. To je naše prijateljstvo, zar ne? — reče sa zadovoljstvom u glasu upravitelj Tufter.

— Tko govori o prijateljstvu, Tufteru? Vi ste obična budala ako mislite da sam vam prijatelj — odbrusi Tom Keen i pokrije glavu šeširom.

Upravitelj obliza suhe usne od zaprepaštenja i zagleda se razrogačenim očima u bivšeg robijaša kao da ga prvi put u životu vidi.

— Kad prođu izbori — nastavi mirno Tom — i ako vaša stranka izgubi, izgubit ćete i vi svoj položaj, a tada ću vas ja potražiti. Kad vas nađem, zgazit ću vas nogama kao gnjidu, jer ništa bolje niste zaslužili. Zapamtite to! Ja sam svoju pokornost odglumio jer sam uvidio da ću inače ovdje ostaviti polomljene kosti, i tako sam vas namagarčio, Tufteru. Niste valjda zaboravili moje obećanje da ću vam sve vratiti s kamatama, kad ste me prvi put prije osam godina prebijena bacili u male nu podzemnu samicu u kojoj nisam mogao ni ležati, ni stajati?

Tom Keen nije imao novca da plati voznu kartu, pa se skrivao po teretnim vlakovima u vagonima sa stokom dok nije ugle-

dao plavičaste i trokutaste vrhove Stjenjaka stotinjak kilometara sjevernije.

Kad je skočio s vlaka na idućoj stanici, njegovo pažljivo promatranje gorja prekinula su dva kočničara koji su ga cijelim putem nastojali potjerati s vlaka, a on bi im svaki put umakao.

— Pa to je neki starac! — povikao je željezničar koji je prvi ugledao Tomovu sijedu kosu.

— Protuhe nikada ne ostare. Još je dovoljno mlad da ga naučimo pameti — dometnuo je drugi.

Nasrnuli su na nj s leđa, a ložač lokomotive je poslije ovako opisao taj ne baš prijateljski susret.

— Udarila su ga obojca istodobno, ali se činilo kao da su naletjeli na kameni zid. Stari se nije ni pomaknuo, a oni su već popadali. Kad se prašina slegnula, obojica su ležala na zemlji, a stari je vjetrogonja bio daleko odmaknuo.

Uskom uličicom ušetao je Tom u gradić dok su ga prsti boljeli od udaraca. Srce mu je zato živo kucalo kao da će iskočiti iz njedara. Uživao je u slobodi poslije osam godina robovanja. Još se, doduše, nije bio navikao na jarko sunce. Svijet u koji je zakoračio iz mračne tamnice nije bio ništa bolji nego onaj prije osam godina. Odozgo ga je pržilo jarko sunce, a dolje ga dočekla bešćutna okrutnost ljudi.

U zatvoru je naučio kako da prozre ljude i njihove prijava nakane. Katkad se poslije često gorko nasmijao kad se sjetio naivnosti s kojom je otvorena srca pristupao ljudima i propo-

vijedao im riječi milosrđa i praštanja.

— Muke koje je propatio na robiji bijahu za nj dobra pouka. Rane mogu zarasti, ali ožiljci ostaju za cijeli život.

Prvu je godinu proživio kao razbješnjela životinja u kavezu. Drugu je godinu zaboravio na plemenitost praštanja, a treće je zamrzio ljude.

Tek potkraj treće godine spoznao je gorku istinu da on, osamljeni pojedinac, ne može ništa protiv sile združena društva i da tu silu ne može svladati, ali da je može obmanuti.

Stoga se i počeo pretvarati. Poslije nekoliko mjeseci držali su ga najboljim i najposlušnijim zatvorenikom. A upravitelj tamnice Turfer vidio je u toj njegovoj preobrazbi svoj osobni uspjeh što je neizmjereno laskalo njegovoj taštini. Isticao ga je pred svima kao uzorna robijaša i napokon odlučio da Toma Keena predloži za pomilovanje.

Zaustavio se ispred ulaza u gradsku kovačnicu.

— Gdje mogu kupiti dobra konja? — upitao je kovača.

Čovjek obrisa znoj sa čela. Podigao je glavu s kopita konja koga je ptkivao i zagledao se začuđeno u visokoga i plećata došljaka.

— Kod Popa Shermana — odgovorio mu je kratko i nastavio potkivati.

— A gdje je ranč Popa Shermana?

— Na izlasku iz grada. U nje ga ima dobrih konja.

Pop Sherman je sjedio na ogradi korala kad je Tom Keen ušao u njegovo dvorište.

— Treba mi dobar konj — rekao je Tom rančeru.

– Odaberi kojeg hoćeš – odgovori mu Pop Sherman.

– Hoću izdržljiva i čvrsta konja s dugim nogama.

Pop Sherman šibne smrknutim pogledom Toma Keena.

– Imam ja takva. Nije baš neki ljepotan, ali noge su mu mišićave i dugačke. Baš nešto za tebe, stranče – odvrati mu Pop Sherman, a njegovi konjušari se zagledaše uz pakostan osmijeh.

– Pokažite mi ga. Ako je dobar, uzet ću ga.

Sherman ga uvede u staju. Tom za jaslama ugleda krupnog bjelog konja. Nikada još nije vidio ružnijeg konja.

– Ružan je, ali ima snažne noge – dometne kratko Pop Sherman.

– I nitko se još do sada nije usudio da ga zajaše? – upita ga Tom Keen i presiječe pogledom lukava rančera.

– I nije – prizna rančer – ali ima snažne noge i ako ga osedlaš i ukrotiš, poklanjam ti ga.

Ostali konjušari oko njih prasnuli su u glasan smijeh.

Tom se uspravi i stegne remen oko pasa. Uhvatio je konja za uzde i izveo ga u prazan koral. Uzeo je laso i ušao u koral za konjem, koji nasrne na Toma. Tom poskoči i zastade uz ogradu korala, te zavitla lasom ali promaši.

Konj se naglo okrene i pojuri na krotitelja spuštanih ušiju i razjapljene gubice.

– Bjež', budalo! Ubit će te! – zaurao je Pop Sherman na Toma Keena.

Bjesomučna srdžba digne Toma Keena na noge. I dok se činilo da bezglavo srlja prema

divljem zapjenjenom konju, Tom odskoči, laso propara jakim psikom zrak i ovije se oko vrata zasopljenog konja. Krupni se konj najprije propne da udari i zgazi prednjim nogama svog neprijatelja, ali Tom Keen u tom trenu svom snagom zategne laso.

Konj najprije posrne, a zatim se izvali na bok u prašinu. Udarac od pada ošamutio ga je trenutak a to je bilo dovoljno da mu Tom Keen navuče vreću preko glave. Kad je konj ponovo ustao, stajo je pokorno i mirno kao da se boji da ga njegov protivnik ponovo ne sruši s nogu.

Konjušari koji su promatrali divovskog Toma Keena kako kroti divljeg konja, zapljeskali su mu od oduševljenja.

– Dobar si – priznao mu je kratko Pop Sherman.

Tom je zatim bez riječi osedlao konja, skinuo mu vreću s glave i izjahao na njemu iz korala.

– Kako ti je ime, prijatelju? – upitao ga je Pop Sherman prije rastanka.

– Timothy Kenyon – odvrati mu suho Tom Keen i odjaha prema gorama vrleta Stjenjaka.

Uskoro se uvjerio da jaše dobra konja kojeg ne mogu izmiriti ni strme staze, ni najnapornije jahanje bez predaha. Divio se njegovoj izdržljivosti.

Okolo podneva idućeg dana izbio je na sljeme prvih vrhova visoka gorja, da bi se već u predvečerje istog dana uvjerio da mu grbavac Johnson nije lagao. Bio je osupnut onime što je ugledao.

Hitro skoči sa sedla, zaveza konja za obližnje stablo, te poče

razgledavati nalazišta i ispiti-
vati rudu, lupajući kao sulud
čekićem po zlatnom grumenju.

— Gospode, pa ovo je pravo
zlato! — zavapio je, jer u životu
još nikada nije vidio toliko zlata
na jednom mjestu.

Osveta može pričekati, za-
ključio je te večeri kad se zamo-
tao u pokrivač prije nego je za-
spao. Sutradan je odmah odja-
hao u Denver da upiše nalazi-
šte, na svoje ime. U bisagama je
donio grumenje rude.

Tjedan dana poslije vratio se
sa stručnjacima da procijene
nalazište na obroncima Stjenja-
ka, a dva tjedna nakon procjene
ujahao je u neki gradić na Div-
ljem zapadu. Dolazak bijela
krupna konja s divovskim sije-
dim jahačem u sedlu, uzbudio
je cijeli gradić. Tom se zausta-
vio ispred prodavaonice mješo-
vitom robom, nešto upitao tr-
govca, a zatim produžio u južni,
najsiriomašniji dio grada.

Tamo, na pragu potleušice,
ugledao je pogrbljenu, mršavu
ženu srednjih godina. Sjedila je
na pragu s rukama u krilu. Ru-
ke su joj bile crvene od pranja,
prsti kvrgavi, dlanovi puni žu-
ljeva. Oko nje u blatu u dvorištu
čučalo je troje neishranjene dje-
ce. Žena je Toma pogledala si-
vim, mutnim, reklo bi se mr-
tvim očima.

— Jeste li vi, možda, gospoda
Johnson? — upitao je Tom be-
zvoljnu ženu.

— Da, ja sam. Što želite?

— Vi ste žena...

— Da, da, ja sam žena onog
ubojice i ništarije. Gad mi je
ostavio troje nejake djece, troja
gladna usta koja moram sama
nahriniti. A zašto me to pitate,

stranče? Da vi niste možda je-
dan od onih njegovih prijatelja,
propalica koje su ga odvlačile
od kuće?

Tom slegne ravnodušno ra-
menima da joj pokaže da se to
njega ništa ne tiče. Prije dese-
tak godina srce bi mu se ras-
plakalo nad nesrećom i bije-
dom te žene. Ali što su nesreća
i bijeda te žene prema mukama
koje je on propatio i izdržao na
robiји, prema patnjama koje su
mu posijedile kosu?

— Ja sam Johnsonov znanac
— otvoreno joj je priznao Tom
Keen — a ne prijatelj. Ja ne-
mam prijatelja. Došao sam vam
reći da ga je zla sudbina bacila
u tamnicu, i da se još s malo
sreće može odande izbaviti.

— Svi njegovi prijatelji tako
govore. Ali koja mi korist od li-
jelih riječi? A zašto djeca i ja
moramo ispaštati? Zar sam ja
kriva, zar su djeca kriva što je
on ubio čovjeka iz ljubomore?

— Griješite — počeo je Tom
Keen — što ga naslijepo optu-
žujete i pogriješili ste što ste ga
se olako odrekli. Premda to ne
zavređujete, ipak ću vam kazati
što se zapravo dogodilo one no-
ći prije deset godina.

— Johnson je — nastavio je
Tom — sišao s planine da pro-
slavi što je naišao na bogato na-
lazište zlatne rude. Popio je ča-
šu više i potukao se sa čovje-
kom koji je vrijeđao vašu čast.
Jednim ga je udarcem usmrtio.
Zatvorili su ga. Pisao vam je. U
pismu vam je naznačio gdje se
nalazi njegovo nalazište. Ali vi
ste ga prezreli čim ste čuli da
je u zatvoru. Vratili ste mu pi-
smo neotvoreno i tako sebe i
djecu osudili na glad i neimašti-
nu. Johnson se ražestio i odlu-

čio da tajnu ponese sa sobom u grob. No na robiji se opet predomislio. Ali nije vam se više usudio pisati, da se tamničari ne bi domogli njegova bogatstva, otvore li pismo. Bio je očajan. U brdima ga je čekalo blago s kojim je mogao pokrenuti novu parnicu, platiti najbolje odvjetnike, a ruke su mu bile vezane, jer ga vi nikada niste posjetili u tamnici!

– A zašto mi to sada pričate?

– upita ga žena, zaškiljivši u njega svojim ugaslim očima.

– Da vam pokažem koliko ste pogriješili što niste ustrajali uz svog muža kao odana žena. Tada bi i vaša djeca provela djetinjstvo u izobilju i blagostanju, a ne u bijedi i siromaštvu. Za sve nedaće možete kriviti samo sebe! – predbacio joj je Tom.

– Čula sam ja već mnogo priča o zlatu... ali pod zemljom! A nikada ga još nisam vidjela na suncu. I Johnson je također znao samo blebetati, a ja sam mu, budala, povjerovala i udala se za nj! I rodila sam mu troje djece! A još sam veća budala bila što sam se ubila radeći da prehranim djecu. Kažite mi, gospodine, zašto ste uopće došli ovamo? Zar da mi probijate uši lažima o mom ništavnom mužu? – upitala ga je mršava žena povišenim glasom.

Promatrao ju je očima punim prezira. Kad je to vidjela, žena je samo odmahнула rukom. Umjesto odgovora Tom izvadi iz džepa lisnicu, izvuče iz nje svežanj novčanica i pruži ih ženi.

– Držite, ženó! Ovo vam šalje Johnson. To je njegovo zlato na suncu a ne pod zemljom, kako

vi kažete. Kupite voznu kartu do Denvera i potražite ovog odvjetnika. On će vas poučiti što da radite. Kad vidite muža, molite ga za oprostjenje i recite da ga pozdravlja Tom Keen. Kažite mu da Tom Keen još nikada nije pogazio svoju riječ – reče joj Tom i s novcem dade posjetnicu najboljeg i najpoznatijeg odvjetnika u Denveru.

Žena je uzela novčanice i posjetnicu. Objema ih je rukama stiskala uz prsa i širom otvorenih usta, nijema kao riba, i razrogačenih očiju, gledala za si jedim jahačem divovskoga rasta na ružnu konju, sve dok ga u daljini nije progutao oblak prašine.

VIII

Poslije neugodna sastanka sa Johnsonovom ženom, Tom je nesmiljeno ostrugama podbadao konja i krenuo prema jugu dok nije preko brda i nizina dojahao u poznate krajeve.

U daljini kroz izmaglicu nazirao se Porterville. Pred njim su se prostirale zelene livade i polja, šumarci i dubrave. Tomovo oko je međutim zapelo za gospodarske zgrade i staru, veliku kuću na ranču Carverovih.

Zagledao se u uvalu gdje je Carvera spasio od potjeré onog sudbonosnog dana kad je velikodušnost morao platiti sa osam godina teške robije.

Zastao je i trenutak utonuo u uspomene, a zatim potjerao konja u dolinu. Nakon nekog vremena začuo je glasove i spoznao da više nije sam u toj puštoši.

Odmah je prepoznao, čim ga je ugledao, Jerryja Swaina na njegovoj punokrvnoj ridoj kobi-

li točno na onom mjestu gdje je prije osam godina pred njim iskrснуo razbojnik zakrabuljen bijelom maskom.

Jerry je galopirao niz proplanak. Tomu je odmah sinulo i zašto. Sa sljemena brda za njim je jurila crnokosa djevojka na krupnom vranu. Tomovo se srce za trenutak razgalilo kad je ugledao svog vranca prvi put poslije punih osam godina.

Činilo mu se da vranac nije ostario ni jednog dana otkad ga je ostavio u dvorištu Carverovih. Grabio je za ridom kobilom kao pomaman.

Tko li je ta djevojka koja je jahala njegova vranca? Divio se njezinoj ljupkosti kakvu još nije vidio dotad. A uz to, činila mu se nekako poznatom. Odjednom ju je prepoznao. Prepoznao je crnooku Mary Carver koja je u međuvremenu postala dvadesetogodišnja ljepotica.

Potaknut znatiželjom napeto je proučavao kćer Johna i Elizabetha Carver s velikim zanimanjem. Oka nije mogao s nje skinuti. Rančer John Carver zacijelo je dobro zapeo i svojoj obitelji osigurao udoban život. Mary je bila odjevena u skupe haljine, a njezino ponosito držanje svjedočilo je da nije morala obavljati kućne poslove.

Znalačkim je pogledom odmjerio svog nekadašnjeg konja. Krupna životinja koja nikoga nikad nije podnosila osim svog gospodara, poslušno se pokoravala svakoj mušici Mary Carver.

Zacijelo je Mary mogla svakog trenutka natjerati vranca u takav trk da u tren oka pretekne Swainovu ridu kobilu. Swainova je kobila bila preslaba da

izdrži tempo koji joj je diktirao vranac. Cilj im je bio maleni borik pri dnu uvale.

Jerry Swain krvnički je šibao i istodobno okrutno ostrugama podbadao ridu kobilu.

Djevojka je uzbuđeno vrisnula. Savila se preko jabučice sedla kao pravi džokej, dok ju je crna griva vranca šibala po licu. U tom je trenu vranac dostigao i prestigao ridu Swainevu kobilu. Za cijelu dužinu stigao je prije kobile do zimzelenog borika. Jerry Swain ošine kobilu uz sredit povik. Zabio joj je ostruge u trbuh, pa je kobila poskočila visoko od oštire boli.

Kad je to vidio, Tom zaškripa zubima. Jerry Swain ostao je bezdušan kakav je bio i prije osam godina, zaključivši Tom. Godine nisu ublažile njegovu zlu čud. A ništa više nisu izmijenile njegovo lice koje je još bilo ljepuskasto, mladenačko i bez ijedne bore.

— Stid te bilo, Jerry! Zašto je mučiš? Ona je učinila što je mogla. Ne smiješ je tući! — povikala je djevojka.

— Ta stara raga ne vrijedi više ni pišljiva boba! Guverner mi je rekao da je plemenite pasmine. Kladim se da u njoj nema ni kapi plemenite krvi! Taj vranac je jednostavno i bez napora prošetao pokraj mene — odvratio joj Jerry još sav zajapuren od trke i srdžbe.

— Prošetao je on i pored boljih konja nego što je tvoja kobila — podsjeti ga djevojka.

— Ali taj crni vrag dopušta samo tebi da ga jašeš!

— Mrziš ga jer te je još preklani zbacio sa sedla. Baš si zlopamtilo, Jerry. Stidim te se. No-

siš ostruge na čizmama. Moj vranac ih ne podnosi.

Uskoro su nestali iza obližnjeg brda. Kobilica je bila sva zapajurena i zadihana, dok je vranac lagano uz nju kaskao, nakrenute glave kao da pažljivo sluša što govori njegova jahačica, kako je nekada običavao slušati što mu govori Tom.

Toma stoga obuže ljubomora dok je jahao prema glavnoj cesti. Zamislio se. Valjalo je dobro razmisliti o svemu što je tog dana vidio.

Jerry Swain, činilo mu se, ponovo je bio u milosti svog oca. A djevojka nije samo bila odgojena u krilu sretne obitelji, nego je najvjerojatnije i završila neke škole, sudeći po tome kako se izražavala i vladala u društvu muškarca.

Ako je sve to tako, ne znači li to da su Mary i Swain bili na najboljem putu da se vjenčaju i združe svoje velike imetke?

Tom je izjahao na glavnu cestu. Vidio je Mary Carver i Jerryja Swaina ispred sebe. Jahali su cestom sporim korakom. Njihovi su se konji gotovo dodirivali dok su Jerry i Mary nešto šaputali. Možda joj se Jerry udvarao? Možda su ugovarali dan vjenčanja?

Tom se turobno nasmiješi. To bi bio primjeren kraj kćeri jednog izdajice, pomisli.

Podbo je konja u vrtoglav galop i pretekao ih.

— Ovaj divljački zlostavlja konja! — napomenuo je Jerry Swain kad je ugledao Tomova zapjenjenog konja.

— Molim? Jeste li meni nešto rekli? — upita ga Tom s izazovnom uljudnosti u glasu.

Njegov dubok, zvonki glas

ostavio je dojam i na Jerryja i na Mary. Trgnuli su se kad su ga čuli. Neljubazno su pogledali stranca koji ih je oslovio. No u istom trenu ostadoše osupnuti kad su vidjeli njegovu sijedu srebrnu kosu čim je skinuo šešir i naklonio se djevojci na pozdrav.

A Tomova sijeda kosa kao da je bezobrazno ohrabrila Jerryja Swaina.

— Vama ništa nisam rekao. Napomenuo sam samo da mrcvarite konja — reče Jerry Swain drsko, praveći se važan u prisutnosti lijepe Mary, pa joj se okrene a ona mu se odobravajući nasmiješi.

— Zbog ljudi kao vi — nastavi Jerry Swain — osnivaju se društva za zaštitu životinja. I...

Tom mu se nasmije u brk.

— Osilio si se, mladiću, kad si ugledao moju sijedu kosu, ali zapamti, ja sam mlađi nego što izgledam i dovoljno snažan da zavrnem šiju svakom drskom balavcu!

Rekavši to, Tom usmjeri snažna bijela konja prema Swainovoj ridoj kobili. Jerry zaprepasteno trgne uzde i rida kobila odskoči u stranu, a on posegne za revolverom... ali, na žalost ustanovi da ga tog dana nije ponio sa sobom.

U tom trenu vranac tresne o ridu kobilu. Kobilica se propne i sve troje obavi vrtlog meteža i oblak prašine.

Tom potegne uzde, okrene konja, nasmije se glasno i prezirno Swainu, te odjaha cestom u laganu kasu.

— Da mi kobila nije uznemirena, vrag nek' je odnese, pokazao bih ja vama unatoč vašoj si-

jedoj kosi! – povikao je za njim Jerry Swain.

– Jerry, molim te – javi se napokon i djevojka – nemoj ga više izazivati. Možda taj čovjek i nije pri zdravoj pameti. Premda, ah, podsjeća me na nekog...

– I mene. Tko bi to mogao biti?

Vjetar je donio samo te riječi do Tomovih ušiju. Poslije više nije mogao čuti što govore, jer je odmaknuo daleko od njih pošto je konja podbo ostrugama u bjesomučan galop.

* * *

I doista, Tom se nije prevario u svojim nagađanjima. Jerry je djevojku nagovarao da se što prije zaruče, premda Mary nije to željela.

Taj je brak proračunato smislilo stari Swain, a Jerry je bio presretan što ga otac nagovara da uzme za ženu najljepšu djevojku u njihovu kraju.

U sjenovitu i tamnu kutku biblioteke starog Swaina sjedio je njegov sin Jerry.

– Udvarao sam joj se svim žarom. Slušala me je pažljivo ali je ipak nisam uspio nagovoriti – jadao se Jerry.

– I ti si mi neki udvarač! Djevojka je vrlo tankočutna i osamljena. Postavi joj izravno pitanje. Što čekaš? Kladim se da će pristati – pouči ga otac koji je sjedio ispred kamina s knjigom u krilu.

– Pa, rekao sam joj, oče, otvoreno i bez okolišanja da se mora udati za mene, želi li usrećiti oca i majku – pravdao se Jerry pred ocem.

– A ona?

– Suze su joj lile niz obraze,

ali je svejedno uporno nijekala glavom.

– A jesi li je podsjetio na sutrašnju dražbu? Ako jesi, u nje je tvrde srce nego što sam mislio!

– Ne poznaš ti nju, oče – nastavio je Jerry. – Ona je tvrda od kamena. Podsjetio sam je i da će njezin vranac otići na bubanj kao i krov nad glavom njezinih roditelja, ali sve mi bijaše uzalud. A taj vranac joj je srcu prirastao više nego cijelo Carverovo imanje. Plakala je. Lila je suze, ali mi je svejedno odgovorila:

– Jerry, ja tebe ne volim. Ne volim te i stoga se ne mogu udati za tebe.

Stari Swain plane kad je to čuo.

– Ništa nema gore od tvrdoglave djevojke – povikao je Swain – ali ti je moraš dobiti, Jerry! Ona ti mora biti ženom! Zapamti što sam ti rekao! Ako je obrlatiš da pode za tebe, oprostiću ti sve mladenačke nepodopštine. Dat ću ti novca koliko hoćeš! Kupit ću ti novu kuću. Ili, ako hoćeš, poklonit ću ti svoju!

Jerry se svijao od muke. Ponovio je da je učinio sve što je bilo u njegovoj moći da pridobije Mary, ali da je ona ostala nepopustljiva unatoč njegovim zaklinjanjima. Zatim je ocu ispričao svoj neslavni susret s nepoznatim sjedokosim strancem na ružnu bijelu konju.

Stari Swain pažljivo je slušao svaku sinovljevu riječ. Znao je već otprije da mu je sin kukavica. Stari se Swain stoga pobojavao da se i Mary nije uvjerila da je Jerry plašljiv kao zec.

– Bio je to neki stari jarac si-

jede kose. Zar da stara čovjeka prevalim sa sedla? – upita ga Jerry.

– Dobro si uradio, sine – složi se stari Swain – ali sutra ćeš na dražbu. Da si večeras došao i rekao mi da je Mary pristala da se uda za tebe, ja bih Johnu Carveru dao dovoljno novca da isplati dugove, a ova-ko ga moram kupiti. Radije ću platiti, nego da mu i dalje posuđujem novac. Dužan je trideset tisuća dolara, a na dražbi neće dobiti više od dvadesetak tisuća dolara za sve što ima.

– Trideset tisuća? – zapanjio se Jerry Swain.

– Ni meni ne ide u glavu kamo je spiskao toliko novca. Radio je kao crv ovih posljednjih osam godina, a unatoč tome u dugu je do grla.

– Skupo ga je stajalo Maryno školovanje, a dosta je potrošio i za popravak gospodarskih zgrada i ograda – pravdao ga je Jerry.

– Sve sam ja to zbrojio – nastavio je stari Swain – ali svejedno je morao skupiti još koji dolar. Taj njegov ranč kao da je vreća bez dna. Morao je u tih osam godina zaraditi barem dvadeset, ako ne i dvadeset i pet tisuća dolara. Kamo li je nestao toliki novac da mi je znati! Gdje je tu rupa koju Craver uzalud pokušava zatrpiti?

– No – nastavi stari Swain uz dubok uzdah – sada je napokon svemu došao kraj. Sutra u ovo doba ja ću biti vlasnik Carverova ranča, a tada će se možda i Mary Carver predomisli i zasvirati u druge diple. Ne znam samo od čega će onda živjeti!

– Mary će davati privatne

satove, podučavati u školi...

– Ne blebeći glupošti, Jerry! Strpi se samo pola godine i Mary će ti pasti u naručje kao zrela kruška. Sutra ideš na dražbu i kupit ćeš Carverov ranč za najviše dvadeset i pet tisuća dolara. Kladim se da nitko neće ponuditi ni centa više.

– A što ako ponudi?

– Ne boj se, neće. Svi znaju da Carverov ranč ne vrijedi ni centa više.

Kako Jerry na to nije imao što odgovoriti, zaželio je ocu laku noć i povukao se na spavanje. Otišao je u svoju sobu. Imao je te večeri tisuću i jedan razlog da bude sam. Činilo mu se, poslije razgovora s ocem, da će na kraju krajeva sve ipak dobro završiti.

Zapalio je petrolejku i posegnuo za cigaretom kadli u kutu sobe opazi nečiju sjenu. Zgrabio je brže-bolje revolver s noćnog ormarića i uperio ga u uljeza.

Ali nepozvani mu je gost prišao bez straha i krzmanja. Zaustavio se uz svjetiljku koja mu obasja lice. Pred Jerryjem je stajao pogrbljeni Carver.

Postarao se u posljednjih osam godina. Lice mu se naboralo, kosa prorijedila i posivjela, a ramena pograbila. Umorno je vukao noge za sobom. Ruke su mu mlohavo visile uz bokove. Nije više ostavljao dojam opasnoga razbojnika koji je nekada plijenio i pljačkao pod bijelom maskom. Mahnuo je rukom Jerryju da skloni revolver.

– A, to si ti, Carveru. Trenutak mi se učinilo... ah, nije važno. Drago mi je što te vidim.

– Ali meni nije što tebe vidim! Proklet dan kada si me prvi put ucijenio, krvopijo!

– Pst! Cut će nas otac. Kako to razgovaraš sa mnom? Kaži što hoćeš!

– Sve je otišlo k vragu. Ona moja svojeglava kći kao da je poludjela.

– Zar je odbila da te poslušaj?

– Razgovarao sam s njom... I njezina je majka s njom razgovarala, ali Mary sjedi kao kip, bulji preda se i neprestano ponavlja: Ja ga ne volim. Kako da se udam za nj kad ga ne volim.

– Žao mi je, Carveru. I sam znaš što sam sve pokušao da ti pomognem. Ali kako...

– Ako te je jednom odbila, pokušaj opet. Zaproši je ponovo. Spasi me! I ja sam tebe spašavao! – zavapio je John plačnim glasom.

– Htio sam ti pomoći. Posrijedi je tvoja koža a ne moja – podsjeti ga Jerry.

– Varaš se, sinko – nije se dao razuvjeriti John Carver – i ja ću tebi pokazati gdje si pogriješio. Tko je mene upropastio, kaži, mi. Tko me je cijedio sve ove godine? Hoćeš da ti ja kažem? Ti, Jerry! Ti, nezasićni gade! Ucjenjivao si me i iscijedio iz mene i posljednji dolar. Znam je računati. Sve sam zapisao. Dao sam ti dvadeset i osam tisuća i pet stotina dolara. Da sad imam taj novac, ne bih bio pred stečajem. A ne, ne bih bio! A kamo – nastavio je bijesno John Carver dok su mu oči sijevale na Jerryja – je nestao taj novac? Za tvoje kartaške dugove, zar ne? Preglup si da bi naučio kartati, a preveliki slabić da bi mogao odoljeti strastima i porocima... i to sam ja morao plaćati svojim krvavo zaradenim novcem. Ucjenjivao si me i

ja sam plaćao tvoje kartaške dugove. Ja sutra moram isplatiti svoje dugove, a ti ćeš meni vratiti sve što sam ti dao još noćas! Što si blenuo u mene? – vikao je gnjevno John Carver. Jerry ustukne korak.

– Vratit ću ti... uskoro. Znaš da hoću čim...

– Znam samo da si ušljivi gad i mučno mi je kad pomislim da bi se moja Mary mogla udati za tebe. Mary ima više pameti u malom prstu nego ti u glavi – prekine ga John Carver.

– Tiše, molim te – prošapta Jerry od straha da bi ih mogao čuti njegov otac.

– Predugo sam ja tiho govorio. Odsad ću vikati da me svi čuju. Svima ću reći kakva si ti svinja, Jerry! – odvrati mu srdito Carver.

– A počnem li i ja vikati iz sveg glasa tko si zapravo ti, Carveru, završit ćeš na robiji! – podsjeti ga Jerry.

– Ali ni ti nećeš bolje proći – zaprijeti mu Carver.

– Možda neću, a možda i hoću. No zašto da se svađamo? Ta u istoj smo kaši. Slušaj, otac će sutra na dražbi otkupiti tvoj ranč – primirivao ga je Jerry.

– A koja mi korist od toga?

– Velika, otvoriš li dobro oči. Ostat ćeš i dalje živjeti na ranču, a Mary će to opametiti, smekšat će je, pa će na kraju ipak pristati da se uda za mene i sve će biti da ne može bolje. Razumiješ?

– Razumijem, razumijem. Stari Swain dobro zna koliko vrijedi moj ranč. I stoga hoće da zajedno s rančem za tebe kupi

i Mary... Kao da je riječ o nekoj kravi ili kobili!

– A što bi htio? – izazovno ga upita Jerry.

John mrko pogleda mladog Swaina.

– Zapamti sinko – reče poslije kraće šutnje Carver – ja ti nikada neću oprostiti, zabrljaviš li sutra na dražbi. Oderat ću ti kožu s leđa, ne otkupi li me sutra tvoj otac! – završi John i potapša dlanom revolver u koricama.

– Ne uzbuđuj se, čovječe. Idi kući i ne brini. Sutra će se sve izglediti – tješio ga je Jerry uvjerljivim glasom.

Dražba bijaše najveći poslovni pothvat koji je ikada stari Swain povjerio sinu. Jerry je stoga bio vrlo ponosan, jer će tako, činilo mu se, i on napokon među ugledne ljude njihova grada.

U učionicu osnovne škole u Portervilleu natiskalo se pedesetak ljudi. Posjedali su u klupe i skvrčili noge u usku prostoru koji je bio građen za djecu. Svejedno se to nikome nije činilo smiješno. Svi su bili vrlo ozbiljni jer, pravo govoreći, došli su na pogreb posljednjeg potomka nekad veleposjedničke obitelji Carver.

Ogledavši se oko sebe, Jerry opazi da su na dražbu došli svi ljudi koji nešto znače u njihovu kraju. Doduše, bilo je tu i znatiželjnika koje je zanimalo tko će otkupiti imanje propalog Carvera.

Dražba je otvorena i prisutni su obaviješteni da se imanje Johna Carvera prodaje jer je njegov vlasnik pao pod stečaj.

Prvi se javio John Castor, zemljoposjednik, i ponudio smiješno nizak iznos od pet tisuća dolara.

– Nudim to tek za početak – rekao je.

– Šest tisuća, jer svaki je početak težak! – povisio je Jeff Crothers, farmer.

Nakon stanovita vremena ponuda se popela na osamnaest tisuća. Napetost je sve više rasla, ali Jerry je cijelo to vrijeme sjedio i šutio namatajući zlatni lanac džepnog sata oko kažiprsta desne ruke. Čekao je povoljan trenutak kada će ih obojicu preteći.

I ta mu se prilika uskoro pružila.

– Devetnaest tisuća – povikao je Castor oznojena čela.

Crothers, rumena lica od zajapurenosti i uzbuđenja, nije više otvorio usta. Ili nije imao više novaca, ili je procijenio da Carverov ranč ne vrijedi više od osamnaest tisuća.

Nastao je neugodan muk. Čulo se samo zujanje muha po prozorima učionice.

– Dvadeset tisuća! – javio se Jerry Swain kad su već svi pomislili da će Castor dobiti Carverov ranč.

Jerry je postigao veći dojam nego što se nadao. Svi su se trgnuli, podigli glave i pogledali ga.

– Dvadeset tisuća prvi put – ponovio je dražbovatelj i namignuo Johnu Carveru. Možda će jadni Carver, unatoč svim očekivanjima, ipak dobiti dosta novca da isplati dugove i da mu još k tome ostane koji dolar.

Na žalost, Castor je također odustao kad je vidio da se i sin najbogatijeg čovjeka u gradu i okolici počeo nadmetati.

Nitko u tom trenutku nije ponudio ni centa više od dvadeset tisuća dolara. Ako su Swainovi doista odlučili da kupe Carverov ranč, nitko nije mogao za nj ponuditi više od

mladog Swaina, a to je obeshrabri-
lo natjecatelje.

– Dvadeset tisuća dolara drugi
put – povikao je dražbovatelj.

– Dvadeset tisuća dolara... po-
čeo je izvikivati dražbovatelj, jer je
po zakonu morao tri puta ponoviti
prije nego što objavi da je prodaja
pravovaljana.

– Dvadeset i jedna tisuća! –
zagrmio je dubok glas kroz učioni-
cu.

Na pragu učionice stajao je kru-
pan i visok čovjek širokih ramena.
Svi su okrenuli glave da ga bolje vi-
de. Kad je skinuo šešir s glave, za-
bijeljela je njegova sijeda i sjajna
kosa.

Sagnuo se kad je zakoraknuo
preko praga u učionicu da može
ući kroz vrata, toliko je bio visok.
Jerry je odmah prepoznao krupna
čovjeka s kojim se porječkao na ce-
sti prošlog dana dok je jahao u Ma-
rynu društvu.

– Dvadeset i jedna tisuća – po-
novio je krupni čovjek da podsjeti
dražbovatelja na njegovu dužnost.

– Dvadeset i jedna tisuća prvi
put! Tko nudi više? – uzbuđeno će
dražbovatelj čim se snašao od za-
prepaštenja.

Jerry Swain šibne visoka stranca
smrknutim pogledom. Ništa na nje-
mu nije odavalo da je bogat čovjek.
Bio je jednostavno, čak skromno
odjeven u sivu košulju od glatkog
flanella i izbljedjele traperice. Noge
su mu bile obuvane u čizme izgaže-
nih peta. U rukama je držao nez-
grapne rukavice od jelenje kože i
šešir široka oboda.

Jerry je ustao. Mogao je on još
podizati cijenu. Otac mu je stavio
na raspolaganje dvadeset i pet tisu-
ća dolara, pa se nije bojao da će se
krupni stranac, čim vidi tko se s
njim nadmeće, usuditi povećati ci-
jenu iznad tog iznosa. Možda jučer

taj došljak i nije znao tko je Jerry
Swain, ali zacijelo je već doznao da
je Jerry sin najbogatijeg čovjeka u
tom kraju. Stoga se Jerry drsko na-
smiješio u brk neuglednom ulje-
zu.

– Dvadeset i jedna tisuća i pet
stotina! – rekao je glasno da ga svi
mogu dobro čuti i čekao da vidi ka-
kav će to dojam ostaviti na stranca
i na sve prisutne u učionici.

– Dvadeset i pet tisuća! – odvra-
ti mu krupni stranac malo se okre-
ne u stranu da kresne šibicu o zid
i zapali cigaretu.

Tamne sjene zaplesale su ispred
očiju jadnog Jerryja. Vidio je kako
mu sve nade propadaju da će dobiti
za ženu Mary Carver i prestrašio
se osвете Johna Carvera. Carver će
ga ubiti jer nije održao zadanu ri-
ječ.

Morao je podići cijenu! Da mu
barem otac nije postavio granicu
do koje smije ići.

– Dajte mi, molim vas, pola sata
vremena. Odmah se vraćam. Mo-
ram se savjetovati s ocem. Možda
će dopustiti... obratio se Jerry
dražbovatelju očajnim glasom.

Tim svojim priznanjem sam se
predao na milost i nemilost svom
najljućem neprijatelju, jer kad je to
čuo, Tom Keen je prasnuo u gromo-
glasen smijeh.

– Bille – povikao je John Carver
iz svog kuta dražbovatelju, ponesen
nadama da će za imanje dobiti i vi-
še od dvadeset i pet tisuća – pusti
ljude neka se nadmeću i dopusti
mladom Swainu da se posavjetuje s
ocem.

Dražbovatelj se trenutak kolebao.
To baš nije bilo u skladu sa zako-
nom o javnim dražbama. A opet, ni-
koga nije htio oštetiti. Stajao je
otvorenih usta, a riječ mu je zapela
u grlu dok je Jerry žurnim koraci-
ma grabio prema vratima.

– Za petnaest minuta se vraćam! Jahat ću što brže mogu – povikao je preko ramena.

U tom su trenu daske u podu školske učionice zaškriljale pod teškim koracima Toma Keena.

– Svi su građani – izjavio je Tom Keen kad je stigao u sredinu učionice – imali vremena da razmisle koliko mogu ponuditi za ranč Johna Carvera. I gospodin Swain također. On je odlučio da ranč ne vrijedi više od dvadeset i pet tisuća dolara i sinu je naredio da za nj ne ponudi ni centa više.

– Gospodine dražbovatelju – nastavio je Tom – kažite mi je li ovo javna dražba ili sajmište gdje se možemo cjenkati za robu? Vrijede li vaše najave za sve podjednako ili je ovo neka namještajka koju sebi protuzakonito dopuštaju neki ljudi u Portervilleu?

I dok je Tom govorio, pogled mu je klizio od lica do lica prisutnih. Odjednom se ljudi uzvrpoljiše. Spoznali su da im se krupni stranac podsmijava, izaziva porugom. Ali su se istodobno bojali tog sjedokosog diva stisnutih gustih obrva, snažnih dugačkih ručeta koje su mu visile uz bokove. Sve su oči bile uprte u kolt Toma Keena. Unatoč svojim osjećajima, bili su više nego zbunjeni. Mrzili su tog neznanca divovskog stasa, ali su znali da to njemu baš ništa ne znači, jer protiv držanja takvih drskih ljudi nema drugog oružja osim krute sile.

Nitko mu se nije usudio suprotstaviti.

Jerry je zastao na pragu učionice. Okrenuo se, upiljio u Toma i skamenio. Dražbovatelj se, vidio je, pokunjio i pokorio. Tom Keen je samo tražio da se poštuju prava koja mu jamči zakon.

– Vaše ime, stranče? – upita ga Bill, dražbovatelj, odrešitim glasom,

čime je htio otkriti neugodnost što je dopustio da ga neki stranac posrami.

– Timothy Kenyon – reče Tom.

– Gospodine Kenyone, imate pravo da zahtijevate da se dražba ne prekida. Molim prisutne da nastave nadmetanje. Kako reče gospodin Kenyon, ovamo se nismo došli cjenkati – izjavi svečano dražbovatelj, pa zauzme držanje pravedna, nesmiljena čuvara zakona.

Nitko mu se nije suprotstavio osim Jerryja Swaina.

– Ja ću tražiti da se dražba poništi! Postupak nije bio po zakonu! Obična je prijevara... – očajno je cvilio povišenim glasom, a zatim istrčao iz učionice. Trenutak zatim svi su čuli topot njegova konja u bjesomučnu galopu.

Kako nitko od prisutnih nije ponudio veću cijenu, dražbovatelj je zaključio, poslije tri prozivanja, da je Carverov ranč kupio Timothy Kenyon za dvadeset i pet tisuća dolara.

U općem žamoru i metežu dok su svi ustajali sa svojih mjesta, dražbovatelja koji je ujedno odmah postao i izvršitelj kupnje, prišao je Tomu i upitao ga kako i kada će isplatiti dvadeset i pet tisuća dolara za Carverov ranč.

– U gotovini i odmah – odbrusi Tom kao iz topa.

Dražbovatelj zatrepata očima kad je to čuo, jer ljudi su rijetko sa sobom u džepu nosili toliko novca.

Čim se sabrao, poveo je Toma u kut učionice gdje se oveća skupina ljudi sjatila oko izmoždenog Carvera koji se kiselo osmjehivao na njihovo tješjenje i sažaljenje.

Tom se rukovao s Carverom kad ih je Bill upoznao i prezrivo mu se nasmijuljio. Učinilo mu se da je slast osvete poput opojna vina. Od

nje mu se gotovo zavrtjelo u glavi.

IX

Čekali su u dnevnoj sobi spremni za polazak: Elizabeth Carver koja nije skidala pogleda svojih umornih očiju s muža, i slomljeni John Carver koji je nijemo buljio u pod.

Njegova muka i trud da se osovi na vlastite noge iscijedili su iz njega u osam godina i posljednji djelić snage i volje za život. Imanje prodano na dražbi, propast za nj i njegovu obitelj, sve ga je to stjeralo u očaj. U tom se času osjećao izgubljenim i nemoćnim. U sebi je neprestano ponavljao da će zgaziti pijavicu koja mu je isisala i posljednju kap krvi, ispila plod njegova truda do posljednje kapi... da će svojim rukama zadaviti Jerryja Swaina.

A zatim neka mu svežu konop oko vrata kad ga uhvate.

— Što li ga je samo zadržalo tako dugo? Rekla sam Jeffu da želimo odavde otići rano ujutro. Obećao mi je da će doći najkasnije do devet sati. Možda mu se slomio kotač na kolima — jadikovala je njegova žena.

— Možda — odvratio joj je muž i ne misleći uopće što govori, jer su njegove misli bile zaokupljene drugim naumom.

Odjednom se prenuo kad je čuo Maryn glas.

— Što ste se snuždili? Svi smo još zdravi, a nema većeg bogatstva od zdravlja. Dosad ste se bogme narađili. Odsad ću se ja brinuti o vama — hrabrila ih je.

Carver ju je pogledao kao neko čudo. Održao je riječ koju je zadao ženi prije osam godina. Školovao je Mary. Ponosio se svojom učenom kćerkom kad je dolazila kući za školske praznike. Ali svejedno mu je svakim danom bivala sve više tu-

dom, kao da i nije njegova rođena kći. Čak se njezina majka nije usuđivala da joj prigovara.

Mary se čak nije više odijevala kao seoske djevojke i stoga mu se činila mnogo ljepšom od ostalih djevojaka u Portervilleu.

— Mogu se zaposliti kad hoću i gdje hoću — nastavila je Mary — jer znam tipkati i stenografirati... Dobra tajnica može zaraditi i dvadeset dolara tjedno, a za koju godinu i pedeset.

— Bože, kad će doći Jeff? — prekine je majka.

Glas žene trgnuo je i Johna Carvera iz duboka razmišljanja. Zaista, gdje li je već taj Jeff? Ništa više na tom ranču nije bilo njegovo. Kuća, gospodarske zgrade, stoka, zemlja, sve pripada nekom Timothyju Kenyonu. Ni kola više nisu bila njegova. Nisu se više imali čime prevesti do grada. Ovisili su o tuđoj milosti. A Jeff je obećao da će ih povesti svojim kolima, a kako je zakasnio, John Carver će se morati suočiti s tim Kenyonom kad dođe preuzeti svoje, odnosno njihovo imanje.

— Ja bih baš željela da dođe dok smo još ovdje — rekla je Mary.

— Pobogu, Mary, zar baš nemaš nimalo ponosa? — prekori je majka.

— Željela bih da ga vidim i zamolim da mi proda vranca.

— Vranca? Zar je tebi sada konj na pameti dok mi nemamo ni kuće ni kućišta i ne znamo gdje ćemo noćas spavati? K tome, ti nemaš ni centa. Ni jednog pišljivog centa! — podsjeti je majka na grubu stvarnost.

— Isplatit ću ga za godinu dana. Vrancu je sada dvanaest godina. A ako ne zaradim dosta novca za godinu dana...

— Šuti, zaboga! Netko dolazi! — prekine je grubo majka.

Elizabeth Craver potrčala je žustro k prozoru. Kriknula je i stisnula rukama prsa. Mary pogleda kroz prozor preko majčina ramena. U dvorištu je ugledala ružna bijela konja. Timothy Kenyon upravo je sjahao. Konj se nešto uzjoguni, a Timothy ga udari nogom pod rebra.

– Okrutna li čovjeka! Zašto tuče jadnu životinju? – zavapila je Mary.

– Zle je čudi, eto zašto. Teško nama – doda tiho John.

Kad se stranac približio kući, više ga nisu vidjeli, ali su zato čuli njegove teške korake po stubama trijema. Zakucao je na vrata. Elizabeth i John Carver nisu se mogli pomaknuti od straha i strepnje. Noge su im se presjekle. Mary je, međutim, potrčala iz dnevne sobe u predvorje da mu otvori vrata.

Gledajući ga iz blizine, učinio joj se nekako manje opasan, manje strašan.

– Oprostite nam, što još nismo otišli. Čekamo kola koja će nas odvesti u grad – ispričavala mu se Mary.

Skinuo je šešir i prstima pročešljao sijedu kosu, ali nije izustio ni riječi.

– Odmah ćemo otići. Udite, sjednite – pozvala ga je Mary u maleno predvorje ispred sobe.

– Hvala – bilo je sve što joj je odvratio krupan došljak, ali svejedno nije sjeo.

– Htjela bih vas nešto zamoliti – nastavila je Mary da prekine neugodnu šutnju dok je gledala kroz prozor u dvorište.

– Kažite – ponuka je tiho „Timothy Kenyon“.

– Prodajte mi vranca. Zove se Major. Imam ga već osam godina – objasnila mu je Mary.

– Vi ste ga uzgojili ovdje na ranču?

– O, ne, nisam. Imao je četiri godine kad je došao k nama na ranč. Zamislite, razbojnik Bijela Maska ostavio ga je ovdje u našem dvorištu.

– Bijela Maska? – ponovio je došljak kao da se čudi.

– Da, baš on. Zacijelo ste čuli za njega. Došao je ovamo i hinio svima da je nekakav propovjednik ljubavi i praštanja, a kad tamo...! Zamislite! Sjećam se svega kao da je bilo jučer.

Odjednom je počeo slušati sa zanimanjem.

– Bio je pravi div – nastavila je – muškarčina među ostalim ljudima. Bio je barem pedalj viši od svih ostalih. Imao je dugu crnu bradu. Vi imate dubok glas, ali njegov bijaše još dublji. Sjećam ga se dobro. Volio se smijati i stoga ne vjerujem da je bio zao kako se ovdje govori. Uz to, spasio me je kad sam pala u zdenac. Dugujem mu život. U njega je ipak bilo dobro srce.

– Sigurno je već umro – nastavila je – jadnik. Nisam o njemu ništa čula otkad su ga osudili i odveli u lancima na robiju. Stoga bih vas zamolila da mi prodate vranca jer me podsjeća na njega. Nemam prijatelja. Taj mi je vranac pravi drug. Zamislite, nikome ne dopušta da ga zajaše, samo meni. Privikao se na mene dok sam još bila mala, i jahal ga bez sedla. Doduše, ja trenutačno nemam novca, ali dat ću vam priznanicu i platiti vam...

– Vidio sam ga i čini mi se da je dovoljno snažan da ga i ja mogu jahati. Stoga ga ne prodajem.

– Ali nitko ga ne smije zajahati, vidjet ćete!

– Ja ću ga već ukrotiti. A sada pozovite oca. Želim s njim razgovarati – gotovo joj je naredio grubim glasom.

Trenutak se u njega zabuljila ra-

zrogačenim očima. Nije shvaćala da čovjek koji ima toliko novca da kupi njihov ranč, nema ni trunke ljubaznosti i obzira prema djevojci.

I upravo kad se okrenula i pošla prema vratima da ga uvede u sobu, čula je majčin glas:

– Konačno evo Jeffa! Napokon je došao. Hajde, diži se, John!

I njih oboje su se našli na vratima upravo kad ih je Mary otvorila da u dnevnu sobu uvede Timothyja Kenyona. Timothy im se nakloni u znak pozdrava.

– Kamo žurite? Pričekajte trenutak da porazgovaramo. U gradu nema posla za vas, Carveru, a koliko znam, vi nemate novca – rekao mi je gotovo veselim glasom kad ih je ugledao.

– Ne brinite. Snaći ću se ja nekako – zagundao je odbojno John Carver.

– Zašto da se potucate. Ostanite ovdje na ranču sa mnom. Posla će biti napretek. Ja zaista ne želim da Mary ostane bez krova nad glavom. Nisam ja baš tako tvrda srca, čovječe! – ponudio mu je novi vlasnik.

U trenu svi su zaboravili na Jeffa i njegova kola. Ponovo su spustili kovčeg na pod. Sjeli su u naslonjače da porazgovaraju o pojedinostima. Za pet minuta zaboravili su i na selidbu. Lakoća kojom su njezini roditelji pristali da ostanu na ranču, uvjerila je Mary da bi to bila za njih teška nedaća kad bi morali odseliti.

Stajala je stoga u pozadini njezina kao riba i pažljivo promatrala jednu majku kako krišom briše suze radosnice dok se blaženo smiješila i odobravajući kimala glavom na svaku Timothyjevu riječ.

Sve je bilo dogovoreno u tren oka. Carterovi će ostati na ranču. Stanovat će u kućici za služinčad u dvorištu iza velike gospodarske ku-

će u koju će se useliti Timothy Kenyon, novi vlasnik. Carver će raditi na ranču kao predradnik. Mary će k tome zarađivati plaću kao kuharica i domaćica novog gospodara.

Kad je to čula, Mary se trenutak pobunila, ali je također začas shvatila da je tako najbolje za nju i njezine roditelje.

Carterovima se taj prijedlog činio kao lijepi san i sve je bilo dogovoreno u tili čas, a Tom Keen je gotovo zaboravio onih osam strašnih godina robije dok je o tome s njima raspravljao.

Na bivšem Carverovu ranču svi su prvi mjesec dana proveli više-manje u dobru raspoloženju. Elizabeth Carver je bila više nego sigurna da će se novi vlasnik zasititi samotnog života u velikoj gospodarskoj kući u kojoj je živio sam.

– A nije ni toliko star koliko izgleda. Uskoro će se zaželjeti društva. Sobe u staroj kući neće dugo zjapiti prazne. Ne bi me ni najmanje iznenadilo da nas pozove da se ponovo uselimo u veliku kuću – zaključila je Elizabeth Carver.

John Carver pak, zahvaljivao je nebesima što su mu poslala tog Timothyja Kinyona i tako ga lišila pritiska mladog Jerryja Swaina. Doduše, manje je dostojanstveno biti predradnik nego vlasnik ranča, ali novi vlasnik kao da i nije mnogo mario za ranč. Nije čak ni pregledavao račune, pa je Carver polagano počeo puniti i svoje džepove.

Mary se izvrsno snašla kao kuharica. Uskoro je zaboravila da je nedavno željela biti tajnica nekom direktoru ili bogatu poslovnu čovjeku. Pjevala je u kuhinji i dok je prala podove.

– Nikada se nisam osjećala sretnijom, a to je stoga što nikad nisam

ništa radila. Sada kao da me plaća da se osjećam sretnom – priznala je majci.

– Taj Timothy Kenyon nije samo bogat, on je i dobar čovjek. I ako ti i dalje budeš odbijala Jarryja Swaina i njegove milijune, ja bih najradije da se udaš za tog Kenyona – iskreno joj je priznala majka.

– Majko, što je tebi! On bi mi mogao biti otac! – zaprepašteno će Mary.

– Kakav otac! Kladim se u što hoćeš da nije navršio ni trideset i šestu. Kosa mu je, doduše, sijeda, ali to nije važno.

– Nikad mi tako nešto ne bi palo na pamet, majko.

– Hajde, molim te, saberi se! – dobaci joj majka i prostrijeli je prodornim pogledom, pa pride prozoru.

– Eno ga sada s tvojim vrancem! – S vrancem? Oh, zar mi hoće oduzeti konja? – gotovo je vrisnula Mary.

– Pazi, pa je još nisam vidjela čovjeka kome bi vranac dopustio da mu pride – začudila se Elizabeth Carver, i opazila da se Mary ukočila i da je problijedjela.

– Bože, da mi je znati tko je taj čovjek? – prošaptala je zaprepašteno Mary.

– Što je tebi, ludice? To je Timothy Kenyon. A tko bi drugi bio? – prekori je majka.

– Znam da blebećem gluposti, ali čini mi se kao da vidim duha – odvratila joj je Mary.

– Čijeg duha? Zar Toma Keena? ... Samo stoga što je čovjek visoka rasta i ima dugu bradu i dubok glas? K tome, Mary – prekoravala ju je Elizabeth povišenim glasom – prestani mi spominjati tog razbojnika i ubojicu koga su nazivali Bijela Maska. Jesi li me čula? Znam, spasio ti je život, ali svatko bi to

učinio na njegovom mjestu!

– Što višeš na mene, majko? Pa ja nikada o njemu ne govorim. Danas sam ga spomenula prvi put u posljednjih osam godina – pravdala se Mary.

– Ali to ne znači da na njega nisi i mislila.

Mary je prkosno stisnula usne i spustila glavu.

No, bez obzira na ljubaznosti i naklonosti koje je novi vlasnik ranča pokazao prema obitelji svog predradnika, nikada ih još nije pozvao u posjet navečer u veliku kuću. I baš tog dana, pozvao je, ali samo Johna Carvera.

– To je velika čast, John. To znači da ćemo se uskoro ponovo useliti u veliku kuću, a tada...

– A što tada?

– A tada, ako se Mary i on...

– Što ti to trabunjaš, Lizzie?

– Ah, ništa, tek tako maštam – odvratila mu je uz smijeh žena i značajno ga pogledala.

Pet minuta kasnije John Carver je već sjedio nasuprot rančeru za velikim stolom u dnevnoj sobi stare kuće i miješao karte koje je pred njega stavio novi vlasnik ranča.

Carverove su oči zasjale kad je ugledao karte. Žuljevite ruke i otvrdli prsti odjednom su mu omekšali i postali gipki i savitljivi. Carver je nekada bio vrlo dobar kartaš i znao je ponekad na pokeru dobiti i oveću svotu novca.

Zašto da ove večeri ne zaradi koji dolar?

Rančer je igrao nehajno i njegov je predradnik do ponoći dobio oko pet stotina dolara. Odjednom je rančer povišio ulog, pa je Carver morao platiti jednu cijelu svoju mjesečnu plaću da bi vidio protivnikove karte i izgubio.

Carver se digao od stola i ispričao. Otrčao je kući po još novca. Za-

mišljao je da to nije i tako loše što je taj put izgubio. Rančer će se polakomiti, a Carver će ga namamiti na tanak led i operušati.

Ušuljao se u kuću za služinčad i uzeo novac iz ormara u spavaćoj sobi, gdje ga je držala njegova žena. Uzeo je cijelu Marynu plaću i svu gotovinu koju je prijevarom zadržao kao predradnik ranča. Nije ga to uopće brinulo. Bio je uvjeren da će sutradan u zoru u ormar spremi dvostruki veći iznos.

Kad se vratio zatekao je rančera kako zijeva. Rančer mu je natuknuo nešto o tome kako bi bilo vrijeme da podu na spavanje, pa ga je Carver jedva nagovorio da zaigraju još koju partiju.

I Carveru se sreća ponovo namiješila. Dobivao je, a zatim je ponovo njegov gospodar uložio cijeli iznos koji je Carver mogao platiti da bi mu pokazao karte.

Nije bilo zabune. Carver je opet izgubio sve do posljednjeg centa. Zar je njegov novi gospodar bio varalica?

Mučen sumnjom, Carver je izašao iz kuće iz velike stare noći, pošto je svom gospodaru zažalio laku noć. Zastao je u dvorištu i duboko udahnuo svjež jutarnji zrak. Njegova žena ne smije doznati da je on spiskao njihovu cijelu uštedevinu.

Ali gdje da nađem novac koji je izgubio kartajući poker sa svojim novim gospodarom?

X

Nužda ga je nagnala, pa se odmah zaputio do Jarryja Swaina. Već se jednom prilikom ušuljao u tu kuću pod okriljem noći. Pošao je ravno u sobu gdje je spavao Jerry.

Prodrmao ga i probudio, a revolversku cijev zabio mu u grlo da priuši iznenadni krik.

— Prevario si se, mladiću — po-

čeo je bezobzirno Carver — ako si mislio da sam zaboravio da si me izigrao na dražbi. Došao sam te sada na to podsjetiti i namiriti stare račune.

— Ja... ja sam te... htio sam ti... vidiš, objasniti — zamuckivao je Jarry koji se još nije razbudio.

— A zašto nisi?

— Bojao sam se ako ti pridem, da ćeš me...

— Ustrijeliti kao šugavo pseto, jer ništa bolje nisi ni zaslužio, zar ne? No, ako te nisam do sada — nastavio je John Carver — ustrijelit ću te sada! Nećeš me više ucjenjivati, jer ako te sada ne ustrijelim, od sad ću iz tebe cijediti novac. Daj mi odmah stotinu i pedeset dolara! Nužno su mi potrebni. Teško tebi ako ih nemaš! — zaprijetio mu je John Carver.

Jerru Swain proguta slinu.

— Kunem ti se, nemam ih!

— Idi onda, traži ih u oca!

— Oca! Pa ubit će me prije nego...

— Ako te on ubije, uštedjet će meni koji metak!

— Imam samo dvadeset dolara, Carveru. Smiluj se! Otac drži novce zaključane u blagajni, a ključ je u njega.

— Daj mi tih dvadeset dolara — naredi mu John Carver bez premišljanja.

Jerru se iskobelja iz kreveta, izvadi novac i pruži ga Carveru.

— Nemoj se ljutiti! Pa znaš i sam da nisam mogao ponuditi više za tvoj ranč. Otac mi je zabranio. K tome, velika si budala što me nećeš za zeta. Ako se Mary uda za nekog siromašnog čovjeka, i ti ćeš ostati sirotinja.

— Zar je Timothy Kenyon siromašan čovjek? — izlance se John.

Jerry zine od čuda i razrogačenim očima pogleda Johna Carvera.

Samo večer prije toga otac ga je upozorio s gorkim i zajedljivim prezirom u glasu da će mu Mary preoteti neki drugi bolji ženik, ne poduzme li odmah nešto što će mu osigurati njezinu ruku.

– A što ti hoćeš time reći? – upita Jerry.

– To što sam ti i rekao. Vrlo nam je naklonjen. A zašto? Najvjerojatnije stoga što hoće da nam se umili i da mu Mary damo za ženu – razložno mu objasni John.

– Ne može to tako ... A što kaže Mary? – zamucuo je Jerry.

– Svida joj se više nego ti. On je pravi muškarac i to joj laska – odvratila mu Carver, pa poslije kraće stanke doda:

– Idem sada, Jerry, jer vidim da ti oca nećeš tražiti novac. Bojiš ga se više od smrti. Stoga neću više tratiti uzalud vrijeme s tobom. No uskoro ću se vratiti da izravnamo stare račune ako se ti i Mary u međuvremenu ne vjenčate. I utuvi sebi u tu tvoju praznu glavurdu, i nemoj to zaboraviti, doći ću po svoj novac. Do videnja!

Još se ja mogu izvući iz škripca i prije nego što prisilim Jerryja da mi isplati novac koji sam mu dao da plati kartaške dugove – zaključio je John kad je izašao iz kuće Swainovih.

Stoga je hitro odjahao u Porterville. Konja je zaustavio ispred kartašnice Willa Jacksona. Sjećao se onih sretnih večeri kad je s dvadeset dolara zarađivao i više od stotinu i pedeset.

Ali te noći, na žalost, sreća mu nije bila naklonjena. Naletio je na vješta kartaša i u manje od pola sata ostao bez dvadeset dolara koje mu je dao Jerry Swain.

Digao se uz psovke od kartaškog stola i pomiješao među igrače oko stola s ruletom, hineći kao da će i

on položiti ulog na neki broj. A zapravo se potucao po igračnici da vidi tko te večeri najviše dobiva.

Presavjesna čestitost kojom se isticao posljednjih osam godina što ih je proveo u strpljivu i napornu radu, odjednom se skrhalo pod pritiskom gubitka na kartama u jednoj jedinoj večeri. Carver je stoga odlučio da ponovo pljačka pod bijelom maskom ... barem tu noć ... i da tako ugrabi ono što je izgubio kartajući s Timothyjem Kenyonom, i da vrati ženi uštedevinu.

Žrtvu je začas upecao. Svaku se noć nekome u igračnici nasmiješi sreća i sve što dotakne pretvara se u zlato. I ostali kad to vide, pomisle da će jednog dana i njih dotaknuti zlatna ruka sreće.

Te je noći takav srećković bio neki mladi kauboj koji je nedavno došao u te krajeve. Carver ga je pažljivo promatrao dok ga nije dobro upamtio, i ne samo crte njegova lica nego i stas, što je vrlo važno ako se nekoga želi raspoznati u noći na mjesecini.

Kad ga je dobro upamtio, Carver izade iz igračnice i pritaji se u mraku. Oko tri sata ujutro mladi kauboj izade iz igračnice burno i srdajčno pozdravljen. Zajahao je oniska mustanga koji ga je strpljivo čekao na privezištu, te odjaha niz ulicu u mrklu noć. Čim je zakrenuo iza ugla, Carver dotrča do svog konja, hitro se vine u sedlo te odjaha za mladim kaubojem.

Kad je izjahao iz Portervillea, Carver podbode konja u brz galop sve dok pred sobom u mutnoj mjesecini nije razabrao mladog kaubojja.

Čim je za sobom čuo topot kopita u galopu, i misleći da netko juri za njim s nekom porukom, kauboj zaustavi konja i okrene se te pričekava da Carver dojaše do njega.

Carver je unaprijed priredio bijelu masku i sakrio je ispod šešira. Kad je s njom zakrabuljio lice i približio se mladome kauboju, opazio je da momak objema rukama drži uzde.

Nesretni je kauboj prekasno razaznao bijelu masku u mraku. Posegnuo je za revolverom, ali prekasno. Carver je dojahao pred njega u oblaku prašine s uperenim revolverom.

Mladić baš nije imao nimalo borbene duha. Odmah je podigao ruke uvis. I u tili je čas ostao bez novca, te umjesto da pruži otpor napadaču, samo je poluglasno psovao dok mu je Carter vezivao ruke na leđima i noge, pošto ga je natjerao da side sa sedla. I tako vezana i bespomoćna ostavio ga je u jarku pokraj ceste. Netko će ujutro već naići i naći ga, ako ga prije toga ne nanjuši izgladnjeli vuk.

Kaubojeva je konja Carver pljusnuo po sapima i otjerao u polje, a zatim krenuo suprotnim pravcem te odjahao prečacem prema ranču.

Sve je ispalo vrlo jednostavno pa se Carver počeo smješkat i sam sebi od zadovoljstva kad se prisjetio, onih prokletih godina što ih je proživio u znoju i poštenju.

Zašto da se i dalje muči kad se olako može obogatiti? Nitko nikada neće posumnjati na sirota rančera koji se osam godina mučio da se postavi na noge. Nitko neće u njega uprijeti prstom, a on će se noću iskradati i dovoljno će biti da jednom mjesečno ščepa pogodnu žrtvu s punom lisnicom. Za nekoliko godina skupit će cijelo bogatstvo. Tada će već imati dosta novca da od Timothyja Kenyona otkupi svoj ranč.

Zadubljen u te misli, Carver je stigao do kuće. Ušao je sa stražnje

strane u dvorište da ga ne vidi i ne čuje žena ili netko od ukućana. Sjahao je i odveo konja u štaju.

Preostalo mu je još samo da se tiho uvuče u spavaću sobu, i ako se žena ne probudi da vrati novac na staro mjesto u ormaru.

Pošto je objesio sedlo o klin u staji, čučnuo je uza zid i na koljenima otvorio lisnicu. Zapalio je šibicu. Novčanice su bile uredno složene. U lijevoj je ruci držao zapaljenu šibicu, a desnom je brojio novac. Gotovo dvije tisuće dolara! Više nego što je i sanjao!

Dogorjela je i druga šibica. Odlučio je da stotinu i pedeset dolara vrati u ormar gdje je žena čuvala uštedevinu, a ostatak da sakrije.

Kresnuo je i treću šibicu o zid, a kad je planula, dugačka sjena pala je na nj. Tiha jeza prostruji mu tijelom. Netko je cijelo vrijeme stajao iza njega i promatrao kako broji oteti novac.

* * *

Nikada mu još misli nisu brže prostrujile glavom. Da nije zapalio treću šibicu, čovjek koji ga je vrebao iz mraka zacijelo bi pomislio da je otkriven, pa bi ga odmah napao i bez dvojbe ubio. Stoga je odlučio da ga prevari.

Čim se šibica ugasila, razbojnik se bacio ničice na pod, ali na njega se u trenu svalila crna sjena. I prije nego što je dospio napeti revolver, napadač ga je snažno udario šakom pod rebra. Zastao mu je dah, a tada su ga snažne ručetine stisnule u željezni zagrljaj. Jedna mu je stiskala grlo i gušila ga. Druga mu je zgrabila zglavak desne ruke, izvila ga i gotovo ga iščašila uz jaku bol.

Revolver je ispao iz Carverovih obamrljih prstiju. Tada ga je napadač zgrabio i podigao na noge. Du-

bok glas zarežao mu je u uho, a široka ramena i jake ruke podsjetile su Carvera na čovjeka koji je jedini imao razloga da ga smrvi.

– Tom Keen! Tome, smiluj se! – promućao je.

– Da, ja sam Tom Keen – sasuo mu je u brk napadač.

Kad je to čuo, Carter je omlohavio. Tom ga je mogao mijesiti kako je htio. Pošto mu je zavezao ruke i noge, Tom Keen upali svijeću.

– Mislio sam da su te osudili na doživotnu robiju – prošaptao je osupnuti Carver.

– Osudili su me, ali i pomilovali. Tko ti je kriv što ne čitaš novine, Carveru.

– Bio sam slijep pri zdravim očima – zastenja Carver dok je promatrao Toma kako skuplja lisnicu i novac.

– Slušaj dobro što ću ti reći – počeo je Tom.

Carver kimne potvrdno glavom. Znao je što ga čeka ne pokori li se Tomu.

– Uzet ću lisnicu i novac. Napisat ću prijavu o svemu što se noćas zbilo. Izjavu i novac zapečatit ću u omotnicu i poslati svom odvjetniku. Napisat ću mu da omotnicu otvori, ako čuje da sam umro. Razumiješ li me, Johnu Carveru? Neću se tihne okoristiti da te strpam u zatvor. Bit će to mač koji će ti neprestano visiti nad glavom. Teško tebi ako mi pokušaš bilo kako podvaliti.

Carver je ponovo poslušno zakimao glavom, premda su mu oči pri tom divljački sijevale.

– Kako ti kažeš, Tome.

– Završio sam ja okrutnu školu života i znam što govorim.

– Ali ako zadržiš novac – oprezno će Carver – onda si sudionik u zločinu...

– Sutra ću potražiti čovjeka koga si opljačkao i vratit ću mu sav

novac. To će s mene sprati svaku ljagu, a ti ćeš ostati u mojoj vlasti, Carveru. Ovu sam priliku čekao mjesec dana smješkajući se tvom podlom licu. I nemoj više kartati. Prsti su ti odveć ogrubjeli, pa bi i dijete prozrelo tvoje smicalice, a oči su ti slabe pa ne vidiš tude. I kad sam te operušao, zar misliš da sam to učinio jer mi je bilo do tvog novca? O, ne! Htio sam te samo nagnati da ponovo podeš u pljačku pod bijelom maskom i uspio sam!

Carver je požutio od nemoćne mržnje i straha. Snuždio se i šutio, uhvaćen u klopku.

– Čuo si sve što sam ti htio reći. Sada možeš poći na spavanje. Ali pazi se, Carveru. Pazi da mi se ne zamjeriš jer ću te poslati na doživotnu robiju. A sad mi se gubi s očiju! – odbrusi Carver pošto je nožem prerezao konope kojima ga je vezao.

John Carver je ustao i nesigurnim koracima pošao iz staje. Kad je izašao u dvorište na svjež zrak, zastao je trenutak. Htio se vratiti u staju i golim šakama napasti krupnog Toma. No začas se predomislio. Pošao je prema kući za služinčad, dok se Tom Keen za njim posprdno smješkao.

Carver je dobro znao što ga čeka. Tom Keen će ga mučiti na sve mile i nemile načine dok ga potpuno ne slomi. Zgrozio se od pomisli na buduće dane.

Posrćući je ušao u spavaću sobu. Elizabeth se u tom trenutku probudila. Upalila je petrolejku na noćnom ormariću. Duboke sjene zaplesale su po upalom licu njezina muža, po tamnim podočnjacima i tanke stisnutim usnama.

– Johnu, što se dogodilo? – zavapila je kao bez daha.

Nježnost i strah što su se miješali u njezinu glasu slomili su ga do

kraja. Kleknuo je uz postelju i sakrio lice u njezine žuljave ruke, moleći je nijemo za milost i sažaljenje.

— Lizzie, s nama je svršeno. Sve se zna, sve se zna!

— A što se zna?

Sjedila je na postelji i nagnala ga da je pogleda u oči. Toliko su bili zaokupljeni svojim brigama da nisu čuli ni opazili Mary. Stajala je na pragu sobe i promatrala ih. Probudio ju je kasni očev dolazak i glasovi iz spavaće sobe. Htjela se odmah povući, ali kad je čula ispovijest oca, noge su joj se presjekle. Ukočila se nepomično na pragu.

— Kartao sam s Kenyonom i izgubio svu našu uštedevinu. Varao me na kartama. Zatim sam otišao u noć i iz očaja opljačkao poznata čovjeka. Kad sam se vratio kući, Kenyon me je presreo, uzeo mi novac i sada me ima u svojoj vlasti!

Mary se naslonila na zid kad je to čula. Zavrtjelo joj se u glavi.

— Taj Kenyon je vrebao na mene cijelo vrijeme — nastavio je John Carver — jer me mrzi, Lizzie. Spleo je mrežu oko mene i sada me može poslati na doživotnu robiju ili čak na vješala kad god to zaželi.

— Oh, bože — zavapila je jecajući žena. — Što sam učinila da sam tako okrutno kažnjena?

Mary se tiho odšuljala natrag u svoju sobu. Pala je ničice na koljena i gorko zaridala. Nije više čula što je otac odgovorio majci.

— Ništa ti nisi učinila. Prokletstvo je palo na mene zbog nepravde koju sam ja učinio Tomu Keenu i sada i ti zbog toga patiš.

Žena se skvrčila na postelji kao da su joj te riječi probole srce.

— A kakve veze ima Tom Keen s tim Timothyjem Kenynonom? Zar misliš da je on s nama bio ljubazan samo stoga što je...

— On je Tom Keen, ženo! — pri-

zna joj u jednom dahu Carver.

— Tko je Tom Keen? Što je tebi, John! Ti buncaš! Govori, tko je Tom Keen?

I tada je od uzbuđenja ustala. Nije više mogla mirno sjediti. Prišla je mužu, nadvila se nad njega, zgrabila ga za ramena i stala ga tresti, misleći da će ga tako dovesti k pameti.

— Pa taj Kenyon, ženo — odgovorio joj je. Podigao se s mukom na noge, došao do stolice i stropoštao se na nju.

— Kad ćeš već jednom shvatiti, ženo, što ti govorim? Taj Timothy Kenyon je Tom Keen. Pomilovali su ga i pustili...

Glasan i dubok jecaj žene prekinuo ga je u pola rečenice. Zašutio je. Elizabeth se bespomoćno svalila na postelju. Lice je pokrila dlanovima. Ridala je. U tom su položaju dočekali i dan, sve dok zora nije zardjela u prozorima malenih okana njihove siromašne kućice u dnu dvorišta.

XI

Tom je u svemu tome ipak zaboravio na Mary.

Kad je sutradan ujutro sišao u blagovaonicu, skupio je obrve kad mu je poznat djevojački glas poželio dobro jutro.

— Doručak je na stolu, gospodine Kenyone.

Podigao je glavu kad je sjeo za stol i zagledao se u ljupku djevojku. Njegova zavada s njezinim ocem i majkom nije smjela nanijeti zla toj bezazlenoj djevojci. Ona nije ni za što bila kriva. Mora je stoga nagovoriti da ostavi tu kuću i pobjegne što dalje od sramote koju je njezin otac nanio obitelji.

I tog mu se jutro pričinila odveć blijedom i tužnom.

Sigurno je Carver priznao ženi i

kćeri što je učinio prošle noći. A kako i Marynim žilama teče Carverova krv, vidjet će da li će i ona podnijeti teško breme svojih podlih roditelja.

Ušao je u blagovaonicu, sjeo za stol i doručkovao bez riječi.

– Jesi li sinoć razgovarala s ocem? – upitao ju je kad je došla da pokupi posude sa stola.

– Ne, nisam – odgovorila mu je blijeda kao smrt.

– A zašto si onda tako blijeda i tužna?

– Oprostite mi, molim vas, ako sam blijeda i tužna – odvratila mu je ispod glasa i ne usudujući se da ga pogleda u oči.

– U ovoj kući ima previše tuge, a ja želim da svi budete nasmiješeni. Nemoj to nikada zaboraviti!

– Neću, gospodine.

– Zar ti otac sinoć ništa nije rekao? – zaintačio se Tom.

– Ne, meni nije ništa rekao. Ali sam čula nešto dok je razgovarao s majkom.

– A tako, prava si Carverova kći. Prisluškivala si dok je razgovarao s majkom! – predbacio joj je Tom zajedljivo.

Djevojka se zarumenjela od srdžbe i stida, jer u njemu tog jutra nije mogla prepoznati ljubazna gospodara kakav je prema njoj bio cijeli prošli mjesec. Stoga mu nije odvratila ni riječi na uvredu.

– Kaži, što si čula! – naredio joj je.

Trepnula je očima i stisnula zube. Prozborela je tek pošto se sabrala i malo smirila.

– Priznao je majci da je opljačkao nekog čovjeka ... da ste ga vi zatekli ... i uzeli mu što je ... oteo – rekla mu je otvoreno jer joj ponos nije dopuštao da laže.

– I to je sve?

– A što sam još trebala čuti? –

zapitala ga je i pogledala podignutih obrva.

Znači da djevojka nije čula tko je zapravo on, inače bi mu priznala.

– Što ćeš sada učiniti?

– Što bih trebala učiniti? – u čudu će djevojka.

– Kad ih misliš napustiti? Otići od kuće?

– A zašto bih ih ostavila sada kad sam ih najpotrebnija?

– Ne pretvaraj se, djevojko! Znam ja dobro takve kao što si ti. Jedva čekaš da pobjegneš oдавде, iz ovog brloga, i da promijeniš ime da bi sa sebe sprala sramotu svog oca.

– Nemojte me, molim vas, vrijeđati. Ja ću ostati uz roditelje. Bez obzira što je moj otac učinio, on je moj otac i ne dam ga i ne stidim ga se. Upamtite to, gospodine – odlučno mu je odbrusila djevojka.

– Govoriš kao iz knjige. Gdje li si samo to pročitala? A što ćeš mu ti? Samo si mu na teret ...

– Oca nikad neću ostaviti na cjeđilu, gospodine.

– Zar Johna Carvera? – posprdno će Tom.

– Da, baš njega, gospodine – odlučno će Mary.

– Pa to je puko milosrđe što mišliš uraditi. Milosrđe i dužnost, čini mi se.

– O, ne, gospodine, vaše se pokvareno srce vara. To je ljubav, gospodine. Zar ne?

Zaprepastio ga je Maryn odgovor da je gotovo poskočio sa stolice kad ga je čuo.

– Ne pitaj mene, djevojko, ništa o ljubavi – odrešito joj sasu u lice i potom prasne u gromaglasan smijeh.

– Zašto se smijete na silu? Ljubav nije smiješna.

– Ni govora, nije smiješna. Imaš pravo. Ja se samo volim smijati glu-

poštima. To je sve. A sad mi reci istinu. Kaži mi iskreno, mrziš li me?

– upitao ju je Tom, gledajući je uporno u oči.

Potresla je glavom i tužno mu se nasmiješila. Njezina ga je blagost toliko razdražila da je gotovo povikao:

– Idi i kaži ocu da mi osedla vranca!

– Ja ću vam ga osedlati. Vranac ne trpi nikoga osim mene. Otac bi mogao stradati ako mu se približi.

– Čula si što sam rekao i nemoj se samnom prepirati. Kad se vratiš, javi mi se, još ću te trebati – nesmiljeno joj odvrati Tom.

Zagledao se u prazan tanjur pred sobom, jer je očekivao suze i preklinjanja, ali se iznenadio kad je djevojka poslije kraće šutnje bez riječi izašla iz blagovaonice.

Ustao je i hitrim korakom prišao otvorenom prozoru. Vidio ju je kad je ušla u kućicu za služinčad. Brže-bolje vratio se i sjeo za veliki stol.

Malo poslije čuo je povike kroz otvoren prozor. John Carver osedlavao je vranca. Mary se uskoro vratila u blagovaonicu i rekla mu da ga vranac čeka pred kućom.

Kad je sišao s trijema, prišao je vrancu koji je još podrhtavao, frkao i kopitao nogama o zemlju od uzbuđenja dok ga je za uzde držao John Carver od straha blijed kao smrt.

– Hvala – procijedi kroza zube Tom dok se penjao u sedlo – čini mi se da ćete se ti i vranac uskoro sprijateljiti.

John ga je samo šibnuo pogledom punim mržnje i srdžbe, a kad je Tom, prije nego što je izjahao iz dvorišta, baci pogled prema kući, vidio je Mary koja ga je promatrala kroz otvoren prozor blagovaonice.

– Kad je riječ o ženama – poučavao je stari Swain svog sina za vrijeme doručka – one ne vole da

ih se zanemaruje, a ti već cijeli mjesec nisi posjetio Mary.

– Imam previše posla otkada si mi dao onu jugoistočnu poljanu i...

– Ne izmotavaj se! Ako te to sprečava, prodat ću je. Nego, reci mi zašto joj ne poklanjaš malo više pažnje?

Zapravo se Jerry bojao susreta s Johnom Carverom. Kad se proćulo da je kauboj koji je dobio mnogo novca na ruleti opljačkao razbojnik pod bijelom maskom, Jerryju je odmah sinulo da je Carver na drugom mjestu potražio novac koji nije dobio od njega te iste noći.

Stoga je obećao ocu da će nastaviti udvarati Mary Carver dok je ne privoli da pođe za njega.

– Ako to tvoje udvaranje ne urodi plodom, morat ćemo ti ženu potražiti negdje drugdje.

– A gdje drugdje? – zaprepasteno će Jerry.

– Ja sam svaki dan sve stariji i bolesniji. Zapravo sam već dobrano oronuo.

– Zdrav si kao dren – tješio ga Jerry.

– I stoga bih želio – nastavio je stari Swain gledajući u sina zažarenim očima – jer te volim, da te vidim oženjen prije nego što umrem. A da bih bio siguran da je nećeš ostaviti, pola imetka ću prepisati tvom prvencu. Ukratko, dajem ti deset dana da isprosiš Mary Carver, i ni dana više. Poslije toga, ako ona ne pristane da se uda za tebe, zamolit ću pukovnika Winwooda da dopusti svojoj kćeri da nam dođe u posjet. Mary Carver bi za tebe bila slavodobitna pobjeda, ali i Estell nije loša.

Pošto se sjetio smežurana lica i slatka osmijeha Estelle Winwood, Jerry doboko i bolno uzdahne, jer je znao da otac neće popustiti, pa molio ga i na koljenima i u suzama. Ne

izmamli li u deset dana obećanje iz Mary Carver da će se udati za nje, morat će se oženiti djevojkom koju nije mogao vidjeti.

Ta ga spoznaja natjera da se odmah poslije doručka vine u sedlo. Prije podne je dogalopirao ispred velike kuće na bivšem Carverovu ranču, ali je projahao preko dvorišta. Skočio je sa svoje plemenite ride kobile pod trijemom kućice za služinčad.

Elizabeth Carver otvorila mu je vrata. Osupnuo se kad ju je ugledao. Jedva ju je prepoznao. Carverova se žena sasvim izmijenila. Zgrabila se. Lice joj je bilo pepeljasto, oči upale. Vukla je noge za sobom kao prebijena mačka dok ga je vodila u sobu.

– Što se, zaboga, ovdje događa?
– gotovo je povikao Jerry.

– On sve zna. Timothy Kenyon je zapravo Tom Keen – kratko mu je objasnila.

– Zna li to i Mary? – zadihano će Jerry.

– Još ne zna. Zna, međutim, da je John opljačkao onog mladog kauboja Croftona.

– Znači, ipak je to bio Carver.

– Da. Novac mu je bio nužno potreban. Tom Keen ga je na prijevru operušao na pokeru i sada Johna ima u šaci. Muči nas!

– Zar i Mary?

– Na žalost i Mary.

– Pseto! Što mu je ona skrivila?

– U njemu je sam vrag. Strah i briga izjest će Johna iznutra. Pogledajte ga samo!

Čuli su struganje nogama po šljunku ispred kućice. Pojavio se John Carver. Presjekao je Jerryja smrknutim pogledom i bez riječi ušao u spavaću sobu.

– Ne spava već noćima. Poludjet će. Čak ga ni Mary ne može utješiti. Oh, Jerry, kažite nam što da učini-

mo! – zavapila je očajna žena.

Jerryju je u tom trenu na um pala genijalna zamisao. Ustobočio se ispred izmučene žene. Ruke je zabio duboko u džepove hlaća.

– Gospodo Carver – počeo je s izrazom na licu kao da će joj kazati bagzna kakvu mudrost – svaki čovjek ima svoju cijenu.

– Ali Tom Keen se vratio bogat. Nitko ne zna odakle mu novac, ali ga ima i previše.

– Bogat ili siromašan, svaki čovjek ima svoju cijenu. A novac mu se može ponuditi samo na jedan način.

– S novcem nećemo ništa postići. On nas želi uništiti. Hoće da nam se osveti zbog svojih patnji na robiji. Nismo ni mi prema njemu bili ništa bolji kad je došao ovamo prvi put.

– Varate se – nije se htio razuvjeriti ni Jerry Swain – jer ja ne govorim o nekoliko tisuća. Ja govorim o otkupu ranča. A samo jedna osoba u ovom kraju ima toliko novca. Moj otac.

– Neće on to učiniti za Johna Carvera.

– Ali hoće za Mary. Platit će svaku cijenu samo ako Mary pristane da se uda za mene. U to možete biti sigurni.

– Jerry... Jerry, govorite li istinu?

– Potreban nam je samo njezin pristanak. Ja ću sada otići. Vi pozovite Mary. Kažite joj istinu. Znam da me ona još ne ljubi, ali ljubav može doći i poslije u braku. Objasnite joj da nema drugog načina da spasi oca.

– I vi zaista mislite da će Tom Keen popustiti?

– Kako ne! Za čist dobitak od dvadeset ili trideset tisuća dolara takav će čovjek na sve pristati.

– Zar bi vaš otac toliko platio za ranč?

– I dvaput toliko. A sad potražite Mary. Ja ću se vratiti za pola sata da čujem njezin odgovor.

Čim je Jerry otišao, Elizabeth pođe žurnim koracima u veliku kuću. Mary je zatekla u kuhinji. Prala je sude.

Prišla joj je tiho i zagrlila je rukom oko ramena.

– Mary, Mary, Mary... šapnula joj je majka – još možeš spasiti oca ako hoćeš... i nas od sramote i bijede. Poslušaj samo što ću ti reći.

I žena izbrblja ukratko sve što je čula od mladog Swaina.

– Ali ja ga ne volim, majko! – pobunila se Mary.

– Ljubav! – dreknula je srdito majka. – Zar je sada vrijeme da govoriš o takvim tričarijama? Zar nisi smetnula s uma da je posrijedi život tvog oca? Prestani već jednom misliti samo na sebe. Zar hoćeš da požalim dan kad sam te rodila? Zar to hoćeš? – prekori je strogo majka i ispusti iz zagrljala.

Sirota Mary više nije znala što da kaže. Prišla je prozoru. U daljini je opazila novog gospodara. Jahao je na vrancu preko sljemana brda.

– Dobro, onda, moram reći da!

– Nebo će te zbog toga još i nagraditi – veselo je zacvrkutala majka.

– Ne razumiješ ti ništa, majko, ali ja ću ti se svejedno pokoriti. Kada će doći? – upitala je Mary tužnim glasom.

* * *

Zapanjen Tom Keen potegne uzde i vranac uspori korak u lagan hod. Iz kućice za služinčad čuo je Carvera kako pjeva. Zaustavio je vranca ispred trijema.

– Carveru! – pozvao ga je.

Pjesma je utihnula. Carver je

otvorio kućna vrata. Siv lik u suto-nu.

– Kad si tako dobro raspoložen, evo ti uzde i odvedi vranca u staju. A što si se raspjevao? Da nisi baštiniio neko bogatstvo? – upita ga Tom.

– Zar je zabranjeno pjevati? – odvrati mu Carver napola mrzovoljno, a napolá ustrašeno dok je prilazio krupnom vrancu.

Tom je gledao trenutak za njim, a zatim se velikim koracima zaputio prema velikoj kući. Obišao je ugao kuće upravo u trenutku kad su se otvorila vrata i kad je iz kuhinje izašao Jerry Swain.

Tom ga pozva po imenu. Swain se žustro okrene na peti i čak malo zabaci ruke kao da će posegnuti za revolverom. Ali Tom Keen mu pride i prijateljski pruži ruku.

– Kada smo se posljednji put sreli, malo smo se posvadali. Nadam se da ćemo se sada pomiriti. Kamo žurite? Udite, molim vas! Večera će biti na stolu za pola sata – pozvao ga je Tom uz ljubazan smiješak.

– Posjetio sam Mary. Prezaposlena je, pa s njom mogu razgovarati samo u kuhinji, a...

– Molim vas, udite. Vrlo sam osamljen, a u društvu se jede s većim tekom. Imam i bocu starog dobrog viskija – zaintačio se Tom.

Srdačan poziv smekšao je Jerryja, a spominjanje viskija posve je skršilo njegov otpor. Čim su ušli u blagovaonicu, Tom je pozvao Mary iz kuhinje.

– Postavite još jedno mjesto za stolom, Mary. Gospodin Swain ostaje na večeri.

Mary se neveselo nasmiješila Jerryju, a Toma presjekla prijekornim pogledom.

Čim je Mary izašla, Tom je neprestano nudio Jerryja da pije.

Kad su počeli jesti glavno jelo, Tom prosudi da je došao povoljan trenutak da iz Jerryja izvuče istinu zašto je došao k Mary.

– Dobra kuharica – svečano je izjavio Tom – pravi je umjetnik. Ili imaš dara za kuhanje, ili nemaš. Uzmite, na primjer, Mary Carver. Kako su mi rekli, ona je bila odgojena da bude dama, a vidite što je postala kad ju je pritisla nevolja!

Ni jedna riječ više nije bila potrebna da vuče Jerryja za jezik.

– Kakva kuharica? Gospodine Kenyone, kada govorite o njoj, onda govorite o mojoj budućoj ženi! – gotovo je kriknuo uvrijeđeno.

Posljednja je rečenica doprla i do Mary koja je upravo ušla iz kuhinje u blagovaonicu da pokupi prijavu posude. No čim je ponovo izašla, Jerry je se nije mogao dovoljno nahvaliti.

– Ali – prekinuo ga je Tom – ja ne vidim, gospodine Swaine, kako vi zaslužujete tako savršenu ženu?

– Zaslužujem? – ponovio je Jerry gotovo jecajući od zanosa. – Ne zaslužujem ja čak ni njezin osmijeh, ali pomogla mi je sreća, a pomogao mi je i otac. Starac je tvrd kao kremen. Kad on nešto zaželi, to i dobije. A on želi Mary za snahu. Kaže da će smatrati ostatak svog života promašajem, ako ne uzmem za ženu onu koju mi je on odabrao. Razumijete?

Tom Keen ga je i predobro razumio. Njegov će mu plijen kliznuti kroz prste. Uda li se Mary za mladog Swaina, on će izgubiti moćno oružje s kojim može mučiti Johna Carvera, a ona će udajom dobiti u ruke snažno oružje kojim će moći braniti roditelje.

Novac, znao je Tom predobro, ima moć kojom se mogu ukloniti najraznovrsnije opasnosti. A što je

njegov imetak prema velikom bogatstvu starog Swaina? Sitnica, ni spomena vrijedna! Da uništi Johna Carvera, on mora spriječiti taj brak.

– Kažem vam opet – ponovo će Tom – vi je niste dostojni, Swaine!

Tek tada je Jerryju doprlo do mozga da ga Tom izvrgava ruglu i namjerno vrijeđa. U trenutku u njemu zavri supijan gnjev.

– Swaine, da ste samo loš kartaš i vjetrogonja, to vam još nekako i pristaje, ali nikada nećete uspjeti kao razbojnik – nastavio je Tom Keen jetkim glasom.

Jerryjevo se lice zgrčilo od straha, zapleo mu se jezik. Pošto mu je Elizabeth Carver otkrila tko je zapravo Timothy Kenyon, Jerry se preplašio da mu Tom Keen ne zaprijeti ucjenom za ono što je učinio prije osam godina.

– Keene, što hoćete od mene? – prošaptao je.

– Htio sam da priznaš, da znaš tko sam i da te upozorim da nisi ni u što boljem položaju od Johna Carvera.

– Pokušavate me ucijeniti?

– Neću prezati ni od ucjene.

– Ali nema tog suda koji će vam povjerovati da ste o tome šutjeli punih osam godina – izvlačio se Jerry.

– Ti si obična budala, ako tako misliš. Čekao sam priliku i dočekao sam je. Ti nećeš uzeti Mary Carver za ženu. Čuješ li me?

– Ja ću je uzeti, pa makar me idući dan odmah i zatvorili – protestirao je Jerry tvrdoglavo.

– Zatvorit će te. Zatvorit će te još prije vjenčanja – ponovio mu je Tom glasno i jasno.

– A zašto? – počeo je Jerry, ali Tom ga je odmah prekinuo.

– Jer ja to želim. Nije samo tvoj otac tvrd kao kremen. I ja uvijek

dobijem ono što poželim. I zapamti, nikome nikada neću dopustiti da se miješa u moje poslove. Ja ću smrviti Carverove. Srvanit ću ih sa zemljom i to uz tvoju pomoć!

Jerry skoči na noge sa stolice.

– Sjedi tu! Zar ti misliš da ću ja dopustiti da se postaviš između mene i Carverovih. Radije ću ti zavrnuti šiju.

Jerry se trgne i zatrepeta očima. Prestrašio se da bi ga Tom mogao izazvati na dvoboj revolverima, a njemu su ruke odveć drhtale.

– Kad Mary ude idući put, Swaine – nastavi Tom Keen – reći ćeš joj da si razgovarao sa mnom i da si se predomislio, jer ti ne možeš kuharicu uzeti za ženu!

– Radije ću pregristi jezik nego da joj to kažem – opirao se Jerry.

– Ako joj to ne kažeš, sutra ću te prijaviti šerifu, a to znači da će te šerif uhvatiti i zatvoriti s lisičinama na rukama.

– I svi će tada doznati vaše pravo ime i da ste bivši robijaš – podsjeti ga Jerry.

– Neka. Za mene to više i nije važno. Ja sam promijenio ime samo da što lakše dobijem Carvera u šake. Sada mi više nije ni potrebno. Ali ti, Jerry, što će reći tvoj otac kad pročitava moju prijavu?

Jerry se ukočio na stolici.

– Keene!... Proklet da si! – zaskikao je odjednom.

– A k tome, ako me ne poslušáš, prebit ću te i iznakaziti da te ni rodeni otac više neće prepoznati.

Jerry je razrogačenim očima piljio u mirno lice svog mučitelja. I prije nego što je dospio prozboriti i riječi, Tom mu gurne u ruku punu čašu viskija.

– Pij – naredio mu je.

Jerry iskapi čašu do dna. Oči su mu se zažarile, a lice zajapurilo i

osulo bijelim i crvenim pjegama od nemoćna bijesa.

– Razgovarao sam sa svojim prijateljem, gospodinom Kenyonom – rekao je Mary kad je ponovo došla u sobu – i predomislio sam se, Mary. Ja se ne mogu oženiti kuharicom. Nadam se da ćeš me razumijeti.

Čim je izgovorio te strašne i odvratne riječi, dohvatio je sam bocu i ponovo natio čašu viskija i odmah je iskapio.

Tom je to cijelo vrijeme pažljivo promatrao Mary. Ostala je stajati u sredini sobe. Od stida samo je spustila trepavice i zagledala se u pod.

– Nećete olako proći zbog ovog! Moj će vas otac... zaprijetio je Jerry Tomu kad se Mary nijema kao riba vratila u kuhinju, a tada se okrenuo i posrćući izašao iz kuće. Dovukao se do svoje ride kobile i jedva se nekako popeo na sedlo.

Tek kad je Jerry odjahao u mrku noć, Tom se vratio u blagovaonicu i pozvonio.

– Žao mi je, Mary – počeo je Tom kad se Mary pojavila na vratima – ali domaćin ne može svom gostu zabraniti da kaže što misli. Žao mi je što vas je uvrijedio, a ja vam jamčim da se to više nikada neće ponoviti.

Mary ga je samo nijemo promatrala stisnutih usana.

– Sa mnom možete slobodno razgovarati. Jeste li ikada pomislili da na svijetu ima takvih podlaca – nastavio je Tom blagim glasom – koji odbace zaručnicu u prisutnosti drugog muškarca?

Mary obori oči i zagleda se u pod.

– Znate, u kuhinji se sve čuje što se u blagovaonici govori – bilo je sve što mu je odgovorila.

– Ali ja sam to morao učiniti – opravdavao se Tom – jer sam vam htio pokazati kakvo je podlo pseto.

Mary, zar biste vi zaista pošli za takva čovjeka? To je nezamislivo! Ni je vam dorastao ni do gležnja. Što ćete učiniti ako se vrati i počne cmizdriti i moliti vas za oprostenje?

– Mislim da se neće vratiti – kratko će djevojka.

– Neće?

– Ne, neće.

– Dodite – pozvao ju je – i sjednite za stol, pa mi kažite što se mota po toj vašoj glavi. Ponekad mi se čini da ništa ne osjećate, a onda opet kad se dogodi nešto ovakvo, uvjerim se da mislite svojom glavom. Sjednite!

– Hvala. Radije ću stajati.

– Kažite mi zašto mislite da se Jerry neće vratiti?

– Jer se kukavice stide priznati da su kukavice.

– Vrlo pametno zborite – reče i podboči bradu rukama pošto se nalaktio na stol. – Ali oni često svoj kukavičluk prikrivaju ohološću, pa bi se Jerry ipak mogao vratiti.

– Rekla sam vam da se neće vratiti.

– Ako se vrati to pseto, jer takvim se pokazao, što ćete onda učiniti?

– Poći ću s njim – odvratila mu je bez krzmanja.

– Doista, Mary? Pa život s njim bio bi pravi pakao za hrabru i ponosnu djevojku kao što ste vi.

– Valja misliti i na druge. Na one kojima sve dugujemo.

– Na majku i oca, zar ne? Vi biste se udali za njega i tada njegovim novcem izbacili roditelje odavde?

– Da, tako nešto – izjavila je i zaprepastila ga svojom otvorenošću, da je ustao i prišao joj dugim koracima.

– Što hoćete time reći, Mary? Što

vi mislite zašto sam se ja vratio ovamo? – upitao ju je dok je stajao pred njom.

Ništa mu nije odgovorila, ali nije ni trepnula. Gledala ga je ravno u oči.

– Otišli biste s njime, a ne volite ga, Mary, zar ne?

– Ne, ne volim ga.

– To bi bilo krivokletstvo, vjenčati se s čovjekom koga ne ljubite, a obećati mu ljubav do kraja života.

Šutjela je. Uvjerio se da iz nje može izvući po koju riječ i osjećao je da ga djevojka cijelo vrijeme prosuđuje, čita kao otvorenu knjigu.

– Znači da ste zaljubljeni u nekog drugog?

– Točno – kratko će Mary i ponovo ga zaprepastila svojom iskrenošću.

– A kad ste se zaljubili?

– Prije nekoliko godina.

– Pa to je onda prava djevojačka ljubav. Nikome to niste nikada priznali?

– Ne, nisam.

– A zašto ste onda meni rekli?

– Bolje da vam kažem sve što smijem i mogu.

– Da biste lakše zatajili ono što mi ne smijete kazati?

– Točno, gospodine.

– U stara drevna vremena vi biste završili kao mučenica, jedna od onih što s pjesmom na usnama idu na stratište. Idite sada, molim vas.

Otpustio ju je kretnjom ruke i izašao iz kuće na svjež zrak pod zvjezdanim nebom. Ni trenutka više nije mogao izdržati u sobi, a da ga pri tome srce ne boli.

XII

Jerry se sasvim otrijeznio kad je stigao kući. Drhtao je cijelim tijelom, što od hladne vode kojom je umio lice na koritu pojila, što od straha pred ocem.

Ušao je u kuću na prstima i oprezno otvorio vrata očeve knjižnice.

– Vratio sam se. Nema ništa novo. Strašno sam umoran, idem spavati. Pričat ćemo sutra ujutro.

– Naravno, Jerry, laku noć – odvrati mu blago otac.

– Laku noć – reče Jerry i odahne.

No kad je već gotovo zatvorio vrata za sobom, otac ga pozove na trag.

– Hej, Jerry, vrati se!

– Molim, oče – provirio je kroz vrata.

– Dodi. Jesi li bio s Mary?

– Jesam, oče. Sutra ćemo... Večeras sam užasno umoran – izmoltavao se Jerry.

– Sjedni, ako si umoran – naredi mu otac.

– Jerry se teško izvalio u naslonjač i zagledao u pod.

– Jerry, sine, pogledaj me.

Mladić nevoljko podigne glavu i pogleda oca, u oči.

– Opet si pijan – optuži ga otac.

– Pijan?

– Opet si se opio kao svinja – grdio ga je stari Swain.

– Nisam, oče – izvlačio se Jerry.

– Vidio si Mary? – nesmiljeno će otac.

– Jesam. Vidio sam je.

– I što je rekla?

– Rekla je da – izlanuo je Jerry, ali se odmah i prepao svoje laži. Kad je to čuo, stari se Swain zanio od oduševljenja.

– Napokon smo uspjeli, Jerry! Nikakvo čudo što si to i proslavio. Idi sada spavati. Sutra ćeš mi sve potanko ispričati. Želim čuti sve pojedinosti – reče starac i ustane da čestita sinu.

– Ti se uopće ne veseliš, Jerry. Koji ti je vrug? Zašto lažeš? – zapaljeno će stari Swain.

– Ne lažem, oče. Najprije je pri-

stala, a poslije se predomislila... ja sam joj...

– Pobogu, Jerry, meni se čini da si se ti predomislio, budalo jedna!

– odvrati mu otac i odgurne ga snažno od sebe.

– Tom Keen je sve pokvario! – izlaze se Jerry.

– Tom Keen! Zar onaj razbojnik pod bijelom maskom? Što on ima s Mary? – derao se stari Swain iz sveg grla.

– Ne Keen... ovaj Kenyon... naima, Kenyon je Keen!

– Jerry, pa ti si lud! Sjedi, hoću da čujem što se dogodilo – naredi mu otac.

– Ja bih radije sutra, znaš...

– Ništa sutra. Sutra ja mogu biti mrtav! Kakve veze s tobom i Mary ima taj Kenyon ili Keen!

– Ma, ništa. Slična su imena, pa sam ih pomiješao.

– Ne laži! Rekao si Tom Keen. Da čujem istinu!

Jerry se uzvrpoljio. Napeo se da smisli neku ispriku kako bi se isko-beljao iz mreže u koju se sapleo.

– Zabunio sam se...

– Ne laži! – prekine ga strogo i srdito.

– Eto, tog Keena su pomilovali i... kad mu je sinulo da bih ja mogao spasiti Carverove, ako uzmem Mary za ženu, prisilio me da kažem Mary...

Otac se primi za glavu, a Jerry ponovo pade u naslonjač.

– Poludjet ću... Više ne znam što govorim – reče Jerry.

– Ali ja znam. Timothy Kenyon je Tom Keen. Pomilovali su ga, ali zašto se vratio?

– Gospode, ako ti kažem zašto se vratio, oni će me ubiti.

– Tko to oni? – zaurao je stari Swain.

– Taj Kenyon i John Carver.

– A što Carver ima protiv tebe?

– On zna da ja sve znam o njemu. Već me je jednom htio ubiti. Zna da ga ja mogu poslati na vješala, ako zucnem... Oh, bože, što ja to govorim? – zavapio je šaptom Jerry.

– Dosta si rekao da te prisilim da mi kažeš cijelu istinu – reče stari Swain, privuče stolicu i sjedne nasuprot sinu.

* * *

Ponoć je bila već davno prošla kad je John Carver zakucao na vrata biblioteke starog Swaina.

– Slobodno – rekao je Swain.

Vrata su se otvorila. Na pragu je stajao John Carver.

– Udi, Carveru.

Carver sjedne u stolicu koju mu je pokazao stari Swain.

– Carveru, razgovarao sam sa Jerryjem. Sve mi je priznao – počeo je star Swain bez okolišanja.

Carver skoči sa stolice, ali stari Swain podigne ruku i ušutka ga.

– Znam da si ti razbojnik pod bijelom maskom. Znam da si podlo izigrao Toma Keena, ali ja te neću odati, ako ne moram. Tom Keen se ponio kao budala i platio je to s osam godina robije.

– I sada hoćete reći da će me zbog toga upropastiti?

– Još gore! Tom Keen mora umrijeti, ako ti želiš živjeti u miru i blagostanju.

– Gospodine Swaine, što vi to govorite!

– Jesi li ti Bijela Maska ili neka kukavica?

– Davno je to prošlo i ja nikada nikoga nisam ubio, gospodine Swaine.

– Sad ćeš početi i ubijati. Vratit ćeš se na ranč i ubit ćeš Keena. Razumiješ? Uklonit ćeš ga s tvoga i moga puta.

Carver je polagano ustao i zapi-

ljio se u bogataševe oči. Nemoćno je stiskao šake dok je govorio.

– Gospodine Swaine, ja sam vam godinama zavidio na bogatstvu, ali sada kad vidim kakav ste vi čovjek, smuča mi se. Gadite mi se vi i vaš ljigavi i balavi sin! Svoje prijava poslove morat ćete obaviti sami. Ja sam, vidim, na kraju krajeva bolji i čestitiji čovjek od vas! Zbogom, gospodine Swaine, dabogda vas moje oči više nikada ne vidjele!

Stari Swain ostao je nepomično sjediti i piljiti preda se, toliko je bio zapanjen Johnovom drskošću. No trebalo mu je samo desetak minuta da se pribere. Ustao je, otišao u svoju sobu i presvukao se u jahaće odijelo.

Po mraku se ušuljao u staju i s mukom, s obzirom na njegove godine, osedlao starog mustanga, te otkašao na njemu u tamnu noć.

Čim je dojahao do prvih brežuljaka podbo je mustanga da potegne što brže uzbrdo. Na vrhu izbio je na maleni proplanak, a iza gaja pod hridinom opazio je brvnaru kao crnu sjenu u noći.

Sjahao je i gurnuo širom nezačljučana vrata brvnare.

U jednoj jedinoj prostoriji spavalo je pet muškaraca u pokrivačima na podu. Kad je Swain prodrmao najstarijeg od njih, čovjeka pedesetih godina ali crne brade i kose, ovaj poskoči i povuče revolver ispod uzglavlja.

– Ja sam, Swain, smiri se! – tiho će stari Swain.

Čovjek spusti revolver i ustane. Bio je potpuno obučen s čizmama na nogama.

– Ništa se nisi postarao, Landersu, a sinovi ti stasali u prave junake – reče Swain.

– Al' ti si se bogami pogrbio i oronuo. Koje te zlo nosi ovamo u brda? – upita ga Landers.

– Došao sam po pomoć. Dobro ću te nagraditi.

– A odakle ti novac? – sumnjičavo će stari Landers.

– Slušaj, Landersu, ja sam sada bogat čovjek. Dobit ćeš dovoljno da ti i sinovi kupite farmu dolje uz rijeku.

– A što za to moramo učiniti? – upita ga Landers.

* * *

Tom Keen se trgne iza sna. Sjeo je uspravno u krevetu koliko se bio preplašio. Snažan vihor tresao je starom kućom i savijao stare topole u drvoredu. Spremala se oluja.

Zacijelo je zavijanje vjetra zamijenio za škripu stuba u staroj Carverovoj kući. Zavalio se u krevet i začas ponovo zaspao.

Uskoro se ponovo probudio. Otvorio je oči. Po zapuhu vjetra osjetio je da je netko otvorio vrata njegove spavaće sobe. I dok mu je srce lupalo, oprezno je okrenuo glavu.

Nije čekao više ni časka. Obuzet smrtnim strahom, skočio je iz kreveta. Odjednom je začuo panične povike. Učini mu se da je soba puna ljudi!

XIII

Prvi pucanj probudio je Carverove u kućici za služinčad u dvorištu iza velike kuće u kojoj je stanovao Tom Keen.

– Ubojice starog Swaina na djelu – šapnuo je John Carver svojoj ženi.

Mary je izašla iz svoje sobe u kućnom ogrtaču. Skupili su se oko prozora u dnevnoj sobi. Čuli su još jedan pucanj i povike iz Tomove spavaće sobe na katu velike kuće.

– Oče, evo, drži revolver, pomozmi mu – zamolila je Mary koja više nije mogla slušati oca.

– Što je tebi, Mary? Zar misliš da bih ja pustila oca da ode gore da ga

ubiju? – prekorila ju je majka.

– Onda idem ja – odučno će Mary i pode s revolverom u ruci prema vratima. Majka je uhvati za ruku, ali joj se Mary otela i potraćala preko dvorišta ne obazirući se na očeve pozive da se vrati.

Utrćala je kao mahnita u veliku kuću i uza stube na prvi kat. Kroz otvorena vrata Tomove spavaće sobe ugledala je jezovitu sliku.

Jedan čovjek ležao je mrtav na podu. Drugi, zarastao u crnu bradu i dugu kosu, pridizao se u kutu sobe. Treći je upravo podigao stolicu da udari Toma po glavi, dok su ga druga dvojica držala.

Mary je podigla teški kolt, držeći ga objema rukama, i opalila. Metak udari u tavanicu i pogodi stari luster koji tresne o pod, što je opalilo kao top.

Pucanj i zatim tresak lustera toliko su uplašili napadače da su odmah ispustili Toma. Udarac stolicom po glavi zacijelo bi ga dokrajčio. U panici su poskakali kroz prozor na krov trijema, a s njega na konje i zaprašili u noć kao da ih sam vrag goni.

Mary Carver se odjednom našla u sobi u kojoj se više ništa nije čulo osim poluglasnog stenjanja Toma Keena koji je klonuo na pod i pokušavao se pridići, podupirući se jednom rukom. Pritrćala je i kleknula uz njega.

– Gospodine Kenyone! Gospodine Kenyone – počela ga je zvati koliko se uplašila.

Tom je bio toliko iznemogao da nije mogao otvoriti usta. Trenutak zatim u sobu je utrčao i John Carver. Mary mu je pomogla da Toma podignu i polože na krevet.

– Idem u Porterville po šerifa. Bože, kako li je samo ostao živ? Pectorica na jednoga! – zadihano će John Carver.

– Nikamo ne ideš. Moraš mi pomoći. Još je živ – naredila mu je Mary.

– Ovo je Sid Landers! – zaprepašteno će John Carver kad je okrenuo mrtva momka na leđa.

Kad se Elizabeth Carver popela na vrh stuba, čim je njezin muž odjahao po liječnika, ugledala je ozareno lice svoje kćeri koja je sjedila na postelji Toma Keena i ispirala mu i povezivala rane.

Negdje oko podneva idućeg dana u dvorište bivšeg Carverova ranča ujahao je Jerry na ridoj čistokrvnoj kobili. Otac ga je natjerao da još jednom pokuša zaprositi Mary dok Tom Keen leži teško ranjen u bolesničkoj postelji.

U dvorištu je naišao na Johna Carvera.

– Poslat ću ženu po Mary. Ona njeguje bolesnika – reče mu John.

– Zna li Mary da je Kenyon zapravo Tom Keen? – upita ga Jerry Swain.

– Ne, ne zna, ali ni ti joj to ne smiješ reći – upozorio ga je i opomenuo John.

Jerry joj se nije usudio to reći kad je Mary sišla niza stube u predvorje.

– Znam zašto si došao – nije mu dala do riječi Mary – ali zapamti, radije ću biti kuharica Timothy Kenyonu nego tvoja žena!

– Bit ćeš mu robinja – dobaci joj Jerry.

– Onda ću radije biti njegova robinja nego tvoja žena! – odbrusi mu Mary.

Kad je Jerry otvorio ponovo usta da joj nešto kaže, Mary mu je okrenula leđa i otrčala uza stube.

– Zar ste svi poludjeli? – upitao je Jerry Johna kad je ponovo izašao na dvorište.

– Nismo poludjeli. Opametili

smo se! I goni mi se s očiju! – izderao se John na njega.

Jerry izjaha iz dvorišta bivšeg Carverova ranča, da se tamo više nikada ne vrati.

I tako je neslavno završilo udvaranje bogatog Jerryja Swaina siromašnoj ali lijepoj Mary Carver koja ga nije voljela.

Starog Landersa i njegova tri sina, najmlađi sin Sid poginuo je u okršaju s Tomom Keenom, nikada nisu uhvatili. Najvjerojatnije su se razbjegli na sve strane kao rakova djeca, pa je tajna starog Swaina otišla s njime u grob.

Jerry Swain pak, pošto je bio ruglo cijelom Portervillu, prodao je očevu imanje i odselio na zapad.

Kad je Tom Keen dovoljno pri zdravio da je mogao sjediti u naslonjaču uz prozor, samo je Mary Carver smjela nenajavljena ulaziti u njegovu sobu.

– Odlučio sam – rekao joj je – da vas nagradim za odanu službu i što ste me cijelo vrijeme njegovali. Dopuštam vam da otidete u Denver i sebi tamo nadete službu koja odgovara vašim kvalifikacijama. Ja ću platiti sve troškove

Mary je na to samo niječno potresla glavom.

– Vi biste, znači, radije ostali i brinuli se za mene?

– Da – priznala mu je iskreno i kratko.

– Zar vi zaista mislite da ne znam na što smjerate? – odjednom se izderao na nju.

– Nemojte se, molim vas, uzrujavati. Porast će vam opet temperatura. Odlazim, neću vas više uznemiravati, ali mislila sam da želite čuti...

– Ne, nemojte otići. Oprostite, Mary, molim vas. Prenaglio sam se.

Odakle vam samo snage da mi poslije svih poniženja koje sam vam nanio ipak spasite život?

– I vi ste ga meni jednom spasili.

Tom Keen se trgnuo kad je to čuo.

– Kažite, Mary, što vam leži na srcu!

– Ali ja to nisam učinila samo stoga da vam se odužim. Učinila sam to jer ste vi dobar čovjek.

– A po čemu ste vi to zaključili?

– Majka mi je otkrila da vi niste Timothy Kenyon nego Tom Keen. I otac mi je rekao što ste za nj učinili, a zapravo samo radi mene. Priznao mi je da ništa bolje od vas nije ni zaslužio. A ja vas nikada nisam zaboravila. Nikada nisam povjerovala da je Tom Keen učinio zlodjela koja su mu pripisivali.

I dok ju je slušao, Tom se sjetio davnih dana svoje mladosti kad je

srcem punim ljubavi krenuo u svijet da iskupi grijehe što je zanemario svoga oca i osjećao se krivim zbog njegove smrti.

Mary je nastavila:

Bila sam uvjerena da čovjek koga moje srce ljubi ne može biti podao i zao. Oh, Tome, s koliko sam nestrpljenja čekala ovaj dan da vam otvorim svoje srce, a vi sada odlučite što ćete sa mnom. Ostat ću uz vas i biti vam vjerna žena, ako hoćete.

Tomu se odjednom učinilo da se sva mržnja koju je osjećao prema Carverovima odjednom sručila na nj. Postidio se svoje želje za osvetom, okrutna vladanja prema djevojci koja ga nije zaboravila i koja ga je nježno ljubila, a zatim se odjednom osjetio nevjerojatno sretnim.

KRAJ

U PRIPREMI:

Dan Roberts:
TAJANSTVENI JAHAC

AKO
VOLITE STRIP,
ONDA JE TO...

